

12.
REPETITIO
CORPORIS DOCTRINÆ
ECCLESIASTICÆ.

Albo/

Woworzenie Sum-

my á gruntownego zámknienia / prá-
wney / popoliteny / chrześciańskieny Kościelney náuki /
iáko oná z słowá Bożego w wyznániu Augspurskim / Apo-
logien / y w Szmalkaldskich Artikulach / zebrána jest / y od Ksiażetá siego
M. wiernych Stanow ziemskich / y poddánych / Duchownych y Świe-
ckich / w Kieście Pruskim jednomyślnie y stale jezwo-
lona y przyjęta jest / krótko Zebráne.

Ná Świádectwo jednomyślnego stalego wyzná-
nia / práwney bezpny náuki / przeciw wszystkim stázam y
Sectam / króde y tám y sám / pod przykryciem wyznánia Augspur-
skiego / w Zebrániach zámnuenie y roztárgnienie czynis.

Psalm. CXIX.

W nienawisét mam Duchy obledliwe / y drogi wshytkie sáfshwe.
Lesh mi obrzydá / á przykázanie twoie misluie.

1066 II 274
Zmprimowano w Krolewcu Pruskim o Janá
Daubmaná / Roku Páńskiego / 1569.

E. XXV 246-7

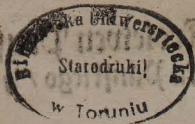
REPERTORIUM
CORPORIS DOCTORUM
IN FACULTATE

1780

REPERTORIUM

REPERTORIUM
CORPORIS DOCTORUM
IN FACULTATE
M. 705409

Pol. 6. II. 234

N Albrecht Stárký z
káski Božey / Margrábiá Bran-
denburští / Pruskie / Stetýnskie /
Pomorstie / Casubstie y Wandal-
stie Kíaze / Burggrábiá Nurin-
berski y Kíaze Rugistie / Wskázuiemy wšem ná-
šym wiernym milým poddánym Biskupóm /
Prálatóm / Rectoróm / y Professoróm Academic
nášey Krolewieckey / tákze thež Pánóm / Ryce-
rám / Sláchtie / Plebanóm / Mieszczánóm / Zie-
miánóm / y wšyřtkiem inem stanu y záwołania
á conditien któreyžekolwiek / náše pozdrowienie y
káskawo wólá. Pržyřnym twam w kásce oznámu-
iemy / poniewáz wam iest wiadomo / w który oby-
czay přeřstých lat / w Kořciotách Kieřtwá náše-
go / rozdwoienia / y zle wyrozumienia / wřezely sie
ř / nád czyn / miedzy náuczycielámi y řlucháčzmi /
wřelákie zámieřánie y burdy powřtály y wrořty /
Dla tegož z Bržedu nářego Kíazecego y zchrzeř-
řiánskego Sycowřskiego picczowánia / ile ná ten
čas nam bylo možno / otoř my sie pilnie řtárali /
pracowáli y wřitowáli / ná któryby iednář oby-
czay / ty nieznářti á zámieřánie chrzeřřiánsko
mogly wřpokoione y řpráwione byř. W z tenže přzř-
u
czyny /

czynny / z porządka przednich mężów / nowy porządek
Kościołny / dalszym spisać / Roku pańskiego 1558.
y onże przez Druka na jawności wydać. Miałe
te nadzieie / iżby przez ten środek zgodą y jednością
zawsz miała być naprawiona / a ony wszelkie niedo-
stątki albo niezności uspokojone być. Lecz ponie-
waż się okazało / iż jednaki nad nasze nadzieie nie
wszemu / tym obyczajem dopomogło się. Dla te-
goż z nowu z chrześcijańskien zawisłości / y z Dy-
cowskiego a powinowatego pieczętowania / ięszce
przed zęściem naszym / z tego niedźnego święta / y
iżbyśmy naszymu miłemu Synowi / y też Ziemiom
y poddanym naszym / nauczenie Ewangelien S.
w dobrym pokoiu / czysto / szczeru / iasnie / krom wsze-
lkiego fałszu / dziedzicznie po sobie zostawili / wzie-
lismy przyczynie / s dośpiąt z rada y s dobrym roz-
mysłem ziemstwa naszego / pospolity chrześcijań-
ski Synod / wypisać / z Kieśtwá naszego Prádaty
przednie / Theologi y Ministri Kościelne / Też y me
Konfessien Augspurskien / nauczone nie podeyrżane
Theologi / z Niemiec nan wzywáć / Ażby w nauce
słowa Bożego / tak przy nauczycielach / iáko y
przy słucháčach / ony pozostáte niedostátki ná-
prawione / y Kościoły w Kieśtwie naszym / ku stá-
tecznemu

tecznemu trwálemu pokojowi y jedności / zá zdá-
rzeniem káskáwnym Bozym/przyné mogly. Ntáke
ná tymto Synodzie iednomyslne ugodá y porow-
nánie iest sie státo / przy Corpore Doctrinz, ták
iáko sie w Confessiey Augspurskiey / w Apologi-
en y w Artikulech Szmalkaldskich zámyka / z pi-
sem Prorockich y Apostolskich zmesione / A w pi-
smach Lutherowych objaśmone iest / nie odmieni-
nie zostáwáć. Májac ná pámieci / i zesmy nie tylko
ná poczátku / tej Confessiey Augspurskiey / która
iest naoswieczenišemu y namozniensšemu Kia-
zećiu y Pánu / Pánu Karlowi / tego imienia pia-
temu / Cesárzowi Rzymškieму / r. stáwny y swie-
tej pámieci / Roku pánskiego / 1530. podána / pod-
pisáli sie / álesmy tez przed kilkiem lat / s memi Ele-
ctorámi y Kiazetny ono podpisáme znawali / y dosto-
náma nášego / przy niy chryšćjánskim pomý-
šlem / zostáć y trwáć ušlyšmy.

A poniewáz nád spodziewánie náše / wšelá-
kie škázy y bledy przeciwne Confessiey Augspur-
skiey / które iednáť Confessia Augspurská chce sie
ochedzáć y zákrýwáć / w Kieštwo náše / y w okoli-
czne pográniczne ziemie wkrády sie / zá rzecz po-
trzebna vmyslono y záwárto / krotki sumowny

spis wczynić / y on przy rzeczoney Confessien Augspurskiej / prze poddane Kieſtwá náſzego wydruskować / w którymby ony błedy y ſkazy były znieſione álbo ſpiſane / y dobrym ſtátecznym gruntem ſłowá Bożego refutowane / iáſ to w tym náſlázduicznym piſmie káždy iáſnie może widzieć.

A poniewáż to wſzyſtko / ták dobrze od Kieſtwá náſzego Biſkupów / iáko y onych którzy z Niemiec byli zápiſani / tákże też y od náſzych przednich Theologów / y Miniſtrów Koſcielných doſtátecznie ieſt wważono y przyieto / y reku ich wſpéch wlaſnych podpisaniem pochwalono.

Dla tegoż my chcemy / áby od tezd ná czáſy wieczne / w náſzym Kieſtwie s náuczaniem / kázaniem / y z inſemi rzeczmi ku temu przyſtuchájącemi / podług Confessien Augspurskiej / y rzeczonymu piſmu / záchowywáto ſie / y mocno trzymáno byto / Niżby żaden badź ktokolwiek badź / ku zádnemu wżedowi álbo ſłuźbie Koſcielney / Szkolney / álbo któreykolwiek iney / nie był przyietny álbo cierpiány / Ażby ná rzeczony piſmo zezwolit / y ono przyiáſ / y przytymby ſtátecznie zoſtał / y onemubysie / by namniemy / áni ſłowoy áni wczynkiem nie ſprzeciwit.

Przykáſ

Przykázujemy dla tego wam wszystkim naszym wiernym miłym poddanym z stanów wszelkich / Abyście temu wszystkiemu / á osobliwie spisowi rzezonemu / ná który iednomyslne zezwolenie sie jest stáło / y przy Confessien Augspurskien jest wydrukowany / nieodmównie przystoynie / poslušni byli / y onego sie trzymáli / A przednie wam Xiestwa nášego Biskupóm / Prálatóm / Rectoróm y professoróm káskáwie y wprzemie rozkázujemy / Abyście z przedów wam poleconych / w Kościolách / w Szkolách y indziej wszędzie pilnie dogladáli / podczytáne / y temu písmu odporne osoby przed sie wzywáli / ony chrześciańskim obyczáiem nápomínáli y przynáuczáli / rzby swych bledów y przedsiewizicia przestáli. A ieslibyście nápomínaniem y przynáuczaniem waszym / nie spráwić nie mogli / služb ich ony przyswuncie / álbo ye nam imiony pomienicie / ábysmy przeciw wpornym y umyslne bładzacych / skutkuz executis nie odwołocznie / przed sie wziác mogli.

A co sie dotyczy Ceremonii Kościelnych / chcemy / áby w tey mierze ten porzadek zachowan byl / takó w stárey á pierwozey Ordynácii Xiestwa nášego /

nászego / z dawnych lat imprimowány / postáno-
wiono iest / wszák nie mniej ma być wolno przys-
tych czasow y zawždy / gdyby ku nápráwieniu po-
trzebno było / z poradą Biskupów / y onych / stó-
rzy tego moc máia / oney popráwić.

A w tym / iák należy ná Chrześciány / przys-
stoyne y poslušnie bedziecie sie zachowáli / á iák
rozkázaniu nášemu došic uczynicie. Dan
z Krolewca 9. dnia Junij / Roku
P áńskiego / 1 5 6 7.

DE CORPORE^{I.}

Doctrinae / y ná czym káždého času
prawdziwy Chrześciáński pokoy y iedność
Zebrańia Chrześciáńskiego
stale trwáć ma.

Wskoy 6. y Jedność ma
wielkie zálecenie y chwale / w
słowie Bożym / krom pochyby
nie tylko dla tego / iż pokoy y ied-
ność známienitym y nadobnym dárem Bo-
żym iest / Jáko Dawid mówi: Psal. 133. Pátrz
iáko nadobna y miła rzecz iest / iż bráćia w zgo-
dzie s sobą mieszkaia / ále też dla tego / iż Diabeł
táko dośczeratku złym Duchem iest / kthóry z
naywietřa pilnością y pracá / pokoy burzy y
psunie / y práwym głownym nieprzyiacielem
iest / práwey Chrześciáńskiey iedności. Dla
thegoż iemu sercá dobre á pobożne / iáko y we
wszech inych iego wczyntach / y škodliwym
przedsiwzięciu / ták y w tym wiernie odpór
czynić

czynić / á pokoy swiety y iedność máia dopo-
moc zachowác. Jak Dáwid mowi: Szukay
pokoiu y násláduy go. A Christus spokoynym
známienity tytul dáwa / że synmi Bożemi má-
iá być názwáni / Matt. 5.

Alle gdy o pokoiu mowiemy w Zebrá-
niu / tám nierozumiemy / o onym spolnym przy-
iacielstwie á pokoiu / gdzie przyjaciel dobry ies-
den drugiemu dobrá wola pokázuie / w czás-
ność czyni / y gotowym iest do wšech poslug /
tym mniej przes to rozumiemy takowá vmo-
wę y porozumienie álbo spiknienie / gdzie sie zli
ludzie nie práwie czynić álbo náuczác ziedno-
cza / Sapien. 2. álbo po vczynieniu škody /
krom pokutowánia / w swoim złym przedsie-
wzieciu zárwárdziále trwáia / á iednak przy-
tym od żadnego przenágábáni być niechca /
ále w pokoiu od každého być žádáia / iáko y
Diabel takowego pokoiu szuka / Luc. 11. Alle
my mowimy o pokoiu błogosławionym y
chrześciánstkim / w którym iedność iestesmy
w Christusie: Jáko on sam zá swoje mite Ze-
branie takó sie modli / Johan. 17. mówiac:
Swiety Oycze zachoway ie w imieniu two-
im /

im / któres ty mnie dal / aby iednoſz byli iako y
my zc. Item / Aby wſzyſcy iednoſz byli / iako ty
Oycze ieſtes we mnie / a ia w tobie / aby teſz y
oni w nas iednoſz byli.

Takowy poſoy zowie Páwel S. iednoſz
ſcia w Duchu / y przydawa ku temu / która ieſt
zwiadſká takowey iednoſci / zwlaſzczá / náuczás
nie / iż ieden ieſt Páw / iedná Wiára / ieden
Chrzeſt / ieden Bóg y Ociec nas wſzech / etc.
Ephes. 4.

Dla tegoſz wielka tego ieſt potrzeba / gdzie
błogoſłáwiona / gruntowna y trwála ied
noſc y poſoy w Zebraniu ma byc zachowá
na / iżby ten grunt pewny był mian / ná którym
może byc zbudowána / bo ieſli tego gruntu /
zwlaſzczá iednoſci náuczania ſłowá Bożego
pochybimy / thám wſyſtko ſtárание y praca
proſna / która bywa dla tego podieta / iżby ſie
porównanie ſtron przeciwnych ſtáto / iako ſie
niekiedy Oſius in concilio Sirmiensi oto poſu
ſal / gdyſz ſumnienia zránione tym niemoga
byc wſpołkoione / ani wleczone / ále tym wiecey
zátrwożone bywáią / ani teſz Bóg żadnego czá
ſu ku temu ſzczęſcia ani poſegnánia dáć chce.

A ij A żeby

A żeby wżdy prawa chrześciańska iednośc
czasu wśelkiego / w Zebraniu zachowana by-
ła / przes coby Zebranie w tym żywocie y przy-
szłym wiecznym / pościeszciono y pomnożone
być mogło. Tedy od tych czasow nic nie ma
być dozwolono nauczać / ażby to miało dobry /
iášny / stały albo trwały grunt z słowa Boże-
go. Ponieważ nabożenstwo naše prawdziwe
chrześciańskie / przes iho od wśech inych ná-
świecie rozeznáne y odlaczone iest / iż nie iest
wymysłem rozumu y mądrosći człowieczey /
która o Bogu y o iego rzeczach przynależących
ku naszemu zbawieniu / nic nierozumie / I. Cor.
z. Ani też takowym domniemaniem iest / w
którebychmy sie innym ludziom w wieść dáli /
przes ludzkie wstawy y przekładania / które
od Boga odrzucone y potepione są / Jes. 29.
Matth. 15. Ale Bóg sam z nieba nauczył go
nas / y od początku swiátá w wrzedzie káżno-
dzieystkim / przes wstá Prorokow / Christusa
y Apostolow swietych / nauczáne iest / iáko też
y od tych czasow aż do skónczenia swiátá / zá-
spráwa iego / nauczáne y zachowane bedzie /
á żeby prawdziwe Zebranie czasu káżdego / od
niego

3.

niego samego naucżanie było / Jesa. 54. Joh. 6.
Z tey przyczyny Ireneus prawie á nadobnie
mówi : Impossible est Deum nosse, sine Deo &c.
to iest / niepodobna rzecz iest Boga poznać /
krom Boga zc.

A dla tegoż Pan Bóg takowe naucżanie /
przes które sie od początku swiata Zebraniu
swojemu obiawiał / dla potomkow napisac
dał / Psal. 102. aby pewna reguła było / po
któreyby prawdziwe nabożeństwo od fałszy-
wey błedliwej nauki rozezniáne było / Jako też
y Páwel S. z tad Ewangeliey swey dowo-
dzi / y one podpiera / iż nie iest żadna nowa ná-
uka / ponieważ ona nic inego nie iest / iedno co
pierwey przes Proroki obiecano było / co iás-
nie moze być pokazano z Epistoły / Rom. 1.
y gdy obwiniony był Acto. 24. y 26. iżby no-
wą Secte wprowadzał / z tego obwinienia
wypráwuie sie / tym gruntem / iż nic nie naucza
álbo wierzy / iedno co napisano iest / w Zako-
nie y w Proroczech.

Z tad iásnie wyrozumiano być moze / że sie
áni Apostołom godzi / czym mnicy ich náslá-
downikom / nieco inego naucżać / krom onego

A iij co od

co od Boga w przod iest obiauwiono / y w pi-
smie S. zamkniono. Przeto tez Piotr S. mow-
wi: Gdy niekto mowi albo naucza / niechay
mowi iako slowo Boze I. Pet. 4. A Pawel
S. Gal. 1. X gdybysmy Apostolowie albo
Angiol z nieba / inſe Ewangeliu kazali / nie-
chay ten bedzie przeklety.

Ztey przyczyny Oycowie swieci pismo s.
Canonicam zwali / ze ono pewna a istna Regu-
la y iedina modla iest / y ma byc / podlug ktorey
wszystki nabozenstwa y nauki maia byc vrze-
lowane y rozsadzone / iako tez dla tego wsyz-
cy pisma swe onemu poddawaiu / y niechca-
aby ktore z tych od nas byly przyiete / ani w ia-
kiej waznosci miane a trzymane / azby sie s pi-
smem S. zgadzaly. Ab hac sanitate doctrinae,
nullius indocti, nullius docti disputatione mouea-
ris, piſſe Augustinus de bono uiduitatis Cap. 4.
y de pastoribus Cap. 14. Ego uocem pastoris in-
quiro, lege hoc mihi de Propheta, lege mihi de
Pſalmo, recita de Lege, recita de Euangelio, recita
de Apostolo, inde ego recito Ecclesiam, toto or-
be diffusam, & Dominum dicentem, Quae sunt
omnes meae, uocem meam audiunt & sequuntur
me

7.
me : Aufferantur charta humana, sonent uoces
diuinae &c.

W tym piśmie swoim S. Bóg wszystko
zámknął/ co nam iest pożyteczno y potrzebno/
ku náuczaniu/ pocieszeniu/ cierpliwosci Rom.
15. ku przestrzeżeniu I. Corint. 10. ku karaniu/
ku náprawieniu/ ku kárności/ owšem ku temu
przes coby sie czlowiek Boży stał doskonaly/
y ku wšem dobrym uczynkom gotowy/ z.
Timot. 3. A krotko mowiac/ iáko Jan S. mo-
wi Cap 20. ábysmy w Chrystusa wierzyli/ á
przes wiara w imieniu iego żywot wieczny
mieli.

Przetoż my przyimuiemy/ y záchowa-
wamy pismo S. w tych Zebraniach álbo Zbo-
rzech/ iáko istotne álbo skute á prawdziwe
Prorockie słowo/ y nadobną iásną swiátłosci/
z. Pet. 1. Psal. 119. W którym wszystko coby
iedno było potrzebno/ ku wierzeniu/ práwe-
mu náuczaniu/ y ku pobożnemu zyciu/ iáśnie á
przezrzczyście/ hoynie y dostátecznie/ od sá-
mego Boga/ nam iest objáwiono/ iáko też Au-
gustin S. mówi Lib. 2. de doctrina christiana
Cap. 9. In his quae aperte in scriptura posita sunt,
inueni-

inueniuntur illa omnia, quæ continent fidem mo-
resq; uiuendi.

Przeciw temu potepiamy y' odrzucamy
Papieſkie nabożeńſtwo / które krom fundaa
mentu ſłowa Bożego y piſmá ſwietego / przes
toż też przeciw wſhem Oycom S. (którzy nie
tym pomysłem piſmá ſwe piſáli / iáko ie Pa-
pieżnicy / ſwe błedy chcąc podeprzeć / przywo-
dzą) ſzczerym ludzkim wymyſłem y wſtawą
ieſt ku wkażaniu mądroſci / przes ſwe wymyſ-
ſłone y wybrane duchowienſtwo Colo. 2. w
którym niedzne ſumnienia zápowiedzia pokáta
mow y Nakáżeńſtwá (w których iednáć Kro-
leſtwo Boże nie zależy) Luc. 17. Roma. 14.
Przes náuki Szátáńskie dreczone y meczone
bywáią / 1. Timoth. 4. w którym theż iáwnie
bluźniono y náuczano bywa / iżby nie wſyſtko
w piſmie S. zámkniono było / coby było ku
zbáwieniu náſzemu potrzebno / ták wkaſnie
iáko Ireneus Lib. 2. cap. 2. y 46. y Tertullianus
de præſcriptione aduerſus hæreticos, powiáda /
iż przekleci á brzydcy Kácerze á odſzczepienicy /
zá czáſu onego / tákże też przedkładałi á powie-
dáli áby iedno ſwe ſny á wymyſłone kácerſtwá /
táć /

tak iako y Papiężnicy w v bogie Zebranie byl^{5.}
w wiedli / y ono przymusili / onemu wšemu /
y czego z pisma S. dowiesć niemogli / iednak
niemniej / iako pismu swietemu ku wierzeniu.

Potapiamy teź y odrzucamy zároveň /
Szwencfeldow y inych wartolbow błedy /
którzy nauczáia / izby sie teź Bóg miał inšym
obyczaiem / á nietylko przez skłowo pisma swie
tego / przez osobliwe obiańwienia ku poznaniu
dawac. Y powiadamy wyrozumiale y iasnie /
iako krom Christusa nigd Boga poznac / ani
wen wierzyć I. Pet. I. albo do niego przysć nie
moze Matth. II. Tak teź nigd niemoze inaczey
poznac Syna / iedno przez vstne y pisane skł
wo albo kazanie / iako Pawel S. mowi Gal. I.
Podobalo sie Bogu Syna swego we mnie
obiawic / aby ch go przez Ewangeliá opowie
dal.

Aby tak na wiel wielow to prawda zo
stalo co Jan S. mowi: Kto niezostawa w
nauce Christusowey / ten nie ma Boga zadne
go / (dla tegoz krom wšego watpienia / ani
zbawienia) á kto zostawa w nauce Christu
sowey /

B

sowey /

22
sowey/ ten ma y Oycá y Siná/ dla tegoż krom
wšego wátpienia nie Zebranie/ (które głosu
Christusowego slucha/ á nie czyiego inego/
Joha. 10.) áni też Duch S. tego náucza/ co
krom písma swietego náuczano bywa/ ponie-
wáz Duch s. nie sam od siebie mówi/ ále wšy-
stko od Pána Christusa bierze/ Joan 16. Prze-
tóz ten náuczanie Diabłowe przekłáda/ który
sam od siebie mówi/ iáko sam Christus te An-
tithesin sam iásnie kładzie/ Johan. 8.

Tego Božskiego náuczania krotka summa
y ono co sie w nim záwiera / iest zamkniono/
napierwey w pewne Artikuly wiary nášey
Chrześciánskiej / ktorej to Symbolum Apo-
stolicum bywa zwano/ Y Oycowie S. tymże
przykládem z písma S. y z słowa Božego/
osobliwe głowne czesći náuczania chrześci-
ánskiego/ czásu káždego/ gdy nieiákie osobliwe
certamina á sporli o wierze przipádly/ przeciw
odšzepiencom Symbola niektóre wšpol zbie-
ráli / ázeby serca pobožne chrześciánskie/ w
krotkich słowich głowny fundament miály/
naboženstwa S. chrześciánskiego/ y ižeby po-
tym wzesniłki wiary swey / zá prawdziwe
człontki

6.
członki Zebrania Chrześcijańskiego / pozna-
wali / a przeciw temu / za vprzeymym Bostim
przykazaniem / z. Corint. 6. od wartolbow a
odszczepienow sie odlaczaly. Tyto Symbo-
la my teź przyimujemy / iako Nicenum, Athana-
sij, Ambrosij, y Augustini.

Agdyż po wieku albo czasie Dycow S.
dziecie skazenia y ona škodliwa brzydkość
wszego spustożenia / Papież albo Antichrist /
wszelakimi fałszywemi naukami Zebranie škā
rādzie zasmucily opānowal / dla tegoż s porā-
da y s rozmyslem chrześcijańskim Confessio a
wyznanie Augspurskie / z słowa Bożego ze-
brane / Cesarstkiey miłosci y wszystkiey Kzeshey
Niemieckiey / Roku narodzenia Pānskiego /
1530. offiarowane y podane iest.

Zostawamy teź dla tego przy tey pomie-
nioney Confessiey / wsak podlug tego smyslu /
iako iest w Apologiey teyże Confessiey / w Ar-
tikulech Szmalkaldskich / y w pismiech Lutes-
rowych z pismā S. wyrażoney. A tako mni-
mamy / że Zborom nie iest pozyteczno / wiele
Confessii co ras czymic / ale bārzo dobrze y po-
zyteczno iest / przy iedneyże zostawāc.

B ij A Conz

21
A Confessio Augustana z słowá Bożes
go nadobnie pokázuie / iákoby práwe á śczyre
náuczanie chrześcíanskie mogło być zachowa-
ne / zwlászczá / nietylko przes to / iżby práwie
dobrze prawdy náuczano / ále iżby też fałszy-
wa á błedliwa náuka / bylá pokazána / od pra-
wdziwey odłączona / y potepiona / iáko Pá-
wel S. czyni / y od wśystkich wiernych náuc-
zycielow tegoż vprzeymie żada / áby ná obie
stronie / gotowi / biegli y możni byli / y ku nápo-
minaniu przes náuke zbáwienna / y ku kará-
niu / którzyby sie przeciwwili. Tit. z. Ponie-
waż máło kwásu / cále záczynienie kázi / Gal. 5.
y oná rzecz niemoże być żadná miára czysta /
któraby od wśech plugáwosci nie bylá oczys-
szona.

Gdyż thedy tego nigd przecé niemoże / ále
kázdy ná oko widzi / iż z poduśczenia Duchá
złego / kthóry iásney swiátłosci Ewangeliey
swietey cierpieć nie może / przed y po skonaniu
Luterowym wiele rozmaitych odśzepienstw
y Sect wkrádło sie / które skázy á błedy swe
Confessia Augspurská / zákryć y ochedozyć w
sílnia / á pod tą pokrywká w práwym Zebrá-
niu

7.
niu chześciańskim / wielkie y znaczne błody
czynia / y strąśliwe pogorbenia dawaja / Dla
tegoż za rzecz potrzebną y zdrową iest vzna-
no / aby ty samey skazy á błedy / podlug przy-
kładu Confessiey Augspurskiey byty imieniem
napisane y potepione / izby sie ich każdy w tych
tu Zborzech mogł wystrzegac / poniewaz sie w
tym porownanie stalo / onychto żadnamiara
niecierpiec / Ale przeciw temu / przy śczyrey
nauce słowa Bozego / iako ona in Symbolis, w
Confessiey Augspurskiey / Apologia eiusdem
Schmalcaldicis articulis & scriptis Lutheri zam-
kniona iest / ktore my za Corpus Doctrina, tych
tu Zborow znamy / y przy nich zostac chce-
my: Weźmiemy dla tego przed sie / osobliwe
controuersias á sporki / y pewnym fundamen-
tem słowa Bozego błedy pokazemy y confu-
tuujemy / aby nauczanie w tym sławnym Kie-
ście / od thych czasow śczyrey / á zrad
prawdziwy á błogosławiony
pokoy / zachowany
być mogł.

B ij O Bogu

O Bogu.

Jako przeklęty Diabeł pilnie w-
silał / krom odpoczynku wieku á czas
su każdego / iżby był práwe á szczyre náuczanie
o Istności Bostkiewy mogł száfłować / to po-
kázuią tak wiele pism / y wielkie á ciężkie prace
Oycow S. Bo on dobrze wie y dáleko lepiej /
niźlibysmy sie mogli dáć náмовić / iákby on
łatwie á rychło rzecz wšyстке ná nas wygrá-
na miał / gdyby nam ten Artykuł száfłował /
ponieważ ten iest żywot wieczny / iák Christus
sam mówi: Joan. 17. Nzebyśmy prawdziwego
Bogá / y iego Syná miłego którego on poz-
stał / poználi.

Przetóż też ten złośliwy á iádowity nie-
przyiaciel / ony stáre sportki okóło wiáry / tych
časow nášych wyszukał / y ony znowił / chcąc
niemi zaś nową škodę uczynić / wiedząc do-
brze / iż iuz nawyższy vortil ma / rzecz swą pod-
ług myśli swey prowadzić. Napierwey dla ná-
šey niewdzieczności / która Bóg takó zwykł
kárác / iż rękę swoje odciaga / y błedom wšelá-
kim wdzierác dopuszcza / Ose. 9. y dozwoła
ciężko

O Bogu.

3.

cieśko wpaść / że kłamstwem znacznemu wie-
rzyć musimy / gdyżesiny prawdy sobie wazyć
nie chcieli. z. Tess. z. X iż też dobrze wie / iako
rozum ludzki bystry jest / y nie przestawa na
proszym nauczaniu Bożim / około takowych
wysokich rzeczy / aby im wierzył / ale vsilnie w
nich grzesć według zdania swego / aż go na o-
staték to podka / co Salomon powiada: Qui
scrutatur maiestatem opprimetur ab ea. Przetoz
tak dobrze w tym Artikule / iako y we wszech
inych / nietylko rada dobra jest / ale y Boże w
przeyme rozkazanie / aby rozum / który sie wy-
nosi nad znaiomosć Bożą / był spoymany /
pod posłuszeństwo Christusowe / z. Corin. 10.
y iżby sie w pomysłach swych nie wynosił
wyżey / nizeli nam słowo Boże droge poká-
zuie / y naucza / Jeszczeć nie jest czas temu / tak
kowe rzeczy widzieć y rozumieć / to / podług
nauki Jana S. w on żywot przysłucha / 1.
Johan. 3.

A tyleć słowo Boże nas naucza / o Bożey
Istności / naprzod gdy bywa pytano / co jest
Bóg: iż jest Bóg Ociec / Bóg Syn / Bóg Duch
świety.

Toć

O Bogu.

Toć imię on sam sobie dał / podług tego mamy go też po prostu znać y onego czcić. Nie iżby trzey Bogowie byli / tegoć Bóg niecierpi / Bo theż nie są trzey Bogowie / ale tylko iedną / wszechmogąca / wieczna / Istność Boża iest / Deut. 6. Psal. 44. 45. zc. I. Corint. 8.

A Oćiec nicci inego nie iest / iedno Bóg / Syn podług natury swey Boskiej nie iest też żaden iny / iedno tenże Bóg / iedneyże istności / iako też y Duch S.

Podrugie / A iż ten iedyny Bóg w personach nie ieden iest / iest iawnno. Gene. 1. Na początku / stworzył (nie stworzyli) Bóg (in plurali, iako tho z textu nauceńi dobrze wiedza) Niebo y Ziemię / tam będzie stworzycielem nazwan / a wszak nie wiedney ale w wiecey personach. Item tamże : Uczyniemy Człowieka na wyobrażenie nam podobne / etc. A Bóg stworzył człowieka na wyobrażenie swoje / y Gene. 19. PAV / (to iest Boskie imię własne) dziedzic z Niebá Siarke y Ogien / Psal. 45. Przetoz cie Bóg / o Boże pomazał oleyem wesela albo radości. Tu Bóg bywa zwan / nie niciaka personą / któraby w przedzie

wrzedzie Boskim bytá/ iáko w 82. Psalmie/ ále
on prawdziwy Bóg/ kthóremu modlitwy / y
Boska cześć zależy.

Po trzecie / w tey Boskiej Istności ma
Ociec Syná/ iáko o tym czytaß w Psalmie z.
y w 89. Lecz nie iest taki Syn iáko my od nie-
go stworzeni / albo z káski od niego przyieci/
ále z iego Istności/ náтуры/ síly/ mocy y sprá-
wy/ iáko Christus nadobnie náucza / Joan. 5.
y 10. Przetoż mu też Jeremiaß Cap. 23. y 33.
tak dobrze iáko y drudzy Prorocy / ná niezli-
czonych wielu miescách / takowe Jmie dáie/
które żadnemu szczeremu stworzeniu nigdy nie
może áni ma być dáne ále tylko Bogu. Dla te-
goż go też Jan Ewangelista zowie / iednoro-
dzonym z Oycá zc. Cap. 1.

X iest theż Duch S. rowney możności/
síly y mocy / Stworzyciel s Oycem y s Sy-
nem / Gene. 1. Duch Boży wyewał sie nád wo-
dz / Psal. 33. Niebo iest przez słowo Páńskie
uczynione / y wszyscy iego zastepy przez Dn-
chá vst iego.

Alle ponieważ wszystko wyswietenie ále
bo objaśnienie stárego Testámentu/ iáko o tym

O Bogu.

piśtola do Żydow piśana świadczy / iest zaś
chowáne do Nowego Testamentu / tedy sie też
Bóg w Nowym Testamencie / nád wszystkie
iasne świadcstwa / których ono pełno iest / wi-
domą różną postacią / y różnemi imiony obja-
wił / Math. 3. 17. y 28.

Przy takimowym objauieniu y możnych
fundamenciech Piśmá swietego / mamy y po-
winnisiny prosto zostawać / z naywyższym po-
nizeniem / niedając sie nic wwodzić / choćbyśmy
też myśla y rozumem naszym tego poiać nie
mogli / ale wważając iako Cyrillus piśe przez
ciw Porphirusowi prawemu bluźniercy.
Gdyby rozum náš tak wielki był / iżbyśmy J-
stność Boga nim ogárnać mogli / thedyby
krom pochyby nád nas Bóg niebył wyższym
wielkym.

Dla tegoż odrzucamy / ganiemy y potapia-
my słuśnie / wszystkie Kácerstwa / á napierwey
ony / które tylko iednej iedyna Istność wy-
znawáią / á przytym trzech person przą w Bo-
stwie / iako niekiedy Sabellius / á tych czasow
naszych Servetus / czynili. Po wtóre / kthóre
mniey albo więcey Person / niżli trzy zmysłá-
ia /

ia / iako Campanus naszym czasow nauczał /
 izby tylko dwie personie być miały / odłączał
 Duchá S. od Istności Bostkiej. Po trzecie /
 ktorety trzy persony / nie tylko wedle ich wła-
 sności / ale też y wedle Istności rozeznawają y
 rozłączają y niedozwalają izby miały być spo-
 ku wieczne / spolu w sechmogace / y iedyneyze
 Istności / iako niekiedy Arrius y iego naślado-
 wnicy czynili.

Którym oni rychło podobni są / ktorzy też
 raz w Polsce y na innych miejscach wtacza się
 z których niektórzy powiedają / gdzie iedno Pi-
 smo S. o iedyнем prawdziwym Bogu zmian-
 kę czyni / iz przesto tylko Ociec / a nie Duch S.
 rozumiany ma być / przeciw onym iasnym slo-
 wom 1. Joan. 5. Ten ci jest prawdziwy Bóg zc.
 A drudzy nauczą / albo zmyślają / iz nietylko
 persony są różne / ale też takó rozłączone / iz każ-
 da z nich krom inszych / osobliwie y oddzielnie /
 Bóg jest / a takó trzy Bogowie / ktorzy nie ma-
 czey / iedno dla pospolitego obyczaju iedno są /
 iako z trzech Angiotów / każdy osobliwą swą
 Istność / krom inych ma / a tylko dla Duchow-
 ney Istności in specie iedno są. Co jest iawnie
 E ij przeciw

O Bogu.

przeciw Słowu Bożemu / Bo Syn nie jest
Bóg / przes sie odlaczony / krom Oycá / gdyż
ón nie jest krom Oycá / ale iáko sam mowi: O-
ciec we mnie / á ia w Oycu / Joan. 8. y 14. á takó
iednoś iedyna Bostá Istnoś y ieden Bóg jest
prawdziwy / który żadnego podobienstwa nie
ma / áni ná Niebie / áni teź ná Ziemi / przes któ-
reby takowa iednoś pokazána być moglá /
Ale tylko podług słowa Bożego tak wierzyć /
y przytym zostać mamy / iáko Christus uczyl.
Bo stworobysmy iedno od they náuki odstapili
ábo odpádl / tedybysmy takó Bogá y zbáwiesz-
nie náše vtrácl / iáko Jan S. we wtorey
swoiey Epistole iásnie powiáda.

Bywáia teź skusnie y oni odrzuceni / kto-
rzy powiedáia / iżby s námi iednegoż domnis-
mánia y wyrozumienia / wedlug Pisma być
mieli / á iednáť starodawne zwykłe mowienia
odrzucáia / którego Oycowie S. vzywáli / iáko
uocabulum essentia, persona, unitatis, trinitatis,
substantialitatis, coaternitatis, coequalitatis &c.

Ci moga powiedác co chcą / y piekzyć sie
iáko iedno moga / tedyc iednáť istna prawdá
jest / iż ón škodliwy nieprzyiaciel / przes nie-
kusí

kusi sie o naukę prawdziwą / ponieważ oni do-
brze wiedzą / iż acz tyto słowa pomienione /
takó w piśmie S. a zwłaszcza tymi literami y
syllabami nie są wyrażone / wszakże iednak /
przez nie nic inego / iedno prawdziwy pomysł
słowa Bożego / od Boga Dycy wyrażony jest /
y Dycowie S. onych używać musieli / ponie-
waż odstępniency bázro wiartcy y obrotni im
byli / a naukę swą fałszywą inemi słowy dzie-
wnemi zakryć / y onz prowadzić umieli. Prze-
toż my też ony słusnie zachowawamy / po-
dług rady D. Lutherá dobrej pamięci / in dis-
putatione de duabus in Christo naturis : Recte
docetur in hac causa, ualere usum loquēdi in scrip-
turis, & patribus orthodoxis seruatum.

O ziednoczeniu obudwu Natur
w Chrystusie / y de Communica-
tione idiomatum,

Tęci jest zbawienny początek /
fundament / y szrodło zbawienia y wy-
bawienia naszego / y główna przyczyna nabo-
żenstwa naszego chrześcijańskiego / iż iednoro-
dzony

O zjednoczeniu obudwu

Dzony Syn Boży / wtóra personá w Boskiej
 Istności / dla nas niedznych grzeszników / ssta-
 ła sie człowiekiem / izby podług pierwsey obie-
 tnice Bożey Gen. 3. Diabłu wszystkie siły y
 moc odiełá / y iáko Jan S. zowie / wszystkie
 go uczynki pokázilá / I. Joan. 3. Dla tegoż theż
 przeciw themu Szatan duszny nieprzyziaciel /
 moc swoje wszystkie obrocił / w tak skądnych
 kácerstwach / iz sie spodziewal / zeby ten funda-
 ment miał przewrocić / náтуры rozdzielić y roz-
 łaczyc / iáko sie oto nie tylko przed dawnemi
 láty mocno kusił / ále też y tych nášych czasow /
 niektóre wzbudził y k temu podbystrzal / iz oni
 náuczali / izby nátura człowiecza / od Boskiej
 náтуры w iedność persony bylá przyieta / ále
 izby ná potym do szcátku w Boskú Istność
 bylá przewierzgniona / y Bogiem szczyrem sie
 sstała / iák sie Szwendfeldowi o tym osobli-
 wie we lbie roiko. Drudzy miedzi Nowo-
 krzszcencami zmysłali y náuczali / izby Christus
 tylko z człowieczey náтуры byl / w khoréby
 Boswo okwiciey y możniey mieszkáło y sprá-
 wowáło / nišli w inych pospolitych Swie-
 tych. Stancarus vsmierzenie albo vblagá-
 nie

Natur w Chrystusie.

12.

nie tylko naturze człowieczej przypisuje a Bo-
 skiej odeymnie. Osiander przeciw temu/
 Sprawiedliwość tu żywotu wiecznemu/
 tylko Boskowi przypisował / a człowieczeń-
 stwu Chrystusowemu odeymował. Nad ty
 nąyduią sie też Sacramentarze / którzy niechca
 naturze człowieczej Chrystusowej nic wiecey
 pozwolić ani dopuścić / niżli inemu przyrodzo-
 nemu pospolitemu człowieku / czegoby ten nie
 przemógł / dla przyrodzonych swych własno-
 ści / tegoby też ten człowiek Chrystus nie miał
 przemoc / iż takó Diabeł na wszystkie strony nie
 spi / iżby iedno te naukę sfalshował / y iżby z tad
 w drugie artykuły / brzydkie y nieznośne bież-
 dy wprowadził / Dla tegoż wielka tego jest po-
 trzeba / iżby w tey części mocno sie trzymano
 szczyrey nauki / A ta z słowá Bożego ma ten
 fundament. Iż nie Ociec / ani Duch S. ale
 tylko iednorodzony Syn / wtóra personá w
 Boskiej istności / człowiekiem sie stala / nie tym
 sposobem / iżby Boska albo człowiecza natura
 iedná w druga przemienić sie miała / albo iż-
 by sie iedná z druga zmieszać y zgmátwać
 miała / ale iżby każda z nich Istność swa
 zachowała / a iednak żadna z tych dwu
 nie

O zjednoczeniu obudwu

nie sama została / ale izby obiedwie ieden Christus były / ponieważ Boska natura / nie Angielska / y wysoka nieiała Duchowna z Niebá / ale człowiecza natura ná sie wzięła / Ebr. z. nie w Niebie ale tu ná Ziemi z wiecznie sławney y chwalebney Dziewicy Mariey Luc. 1. Z którego zjednoczenia / acz człowieczy naturze Boska dostoyność y moc przysłucha / wśakże iedną siebie samego poniżył / w służebnicy postawie sie wkażal y iest nálezione iako y iny człowiek / á to tylko dla nas / Phil. z. aż zmarł twych wstat / służebniczą postać złożył / ale naturę człowieczą zachował / y nigdy iey nie opuści ani złoży / ná wieki wieczne.

Zostawáia przeto w Pánie Christusie / po iego swietym wcieleniu / dwie rózne á zupełne albo doskonałe naturze / w iedności osoby / tak że Syn człowieczy niektóry iny / ale prawie tenże / żywego Boga Syn iest / Matth. 18. A prawy rodzony Syn Panny Mariey / Synem iest nawyższego / Luc. 1. nie dwa ale ieden Christus / nie w iedney ale we dwu rózných wśakże nie rozdzielných naturách / ale w iedneyże tylko osobie.

Stáfoz
am

Z takowego wielkiego przedziwnego cudu a wczynku Bożego / słuſzniesiny powinni Pána Bogá dobrotliwego / z radością serdeczną krom przestánia chwalić y wysławiać / y wważać w iakową godność ón niedzna náſe krew y ciało / przywiódł y postáwił / ponieważ przyieta Natura teras przez ziednoczenie / tego własna stála sie iest / Jáko Epistola do Zydow pisana powiáda / Cap. 9. Przez krew swą własną / raz wſedł w światość / y przez to wieczne wybáwienie ziednal / ze ono wſyſtko / co do náſzego wybáwienia y prawdziwego błogosláwienstwa przyslucha / ón / wieczny Syn Boży / w náſzey naturze w niey y przez nie ku náſemu zbáwieniu / spráwił / iák o tym Páweł S. iásnie powiáda Rom. 5. Jáko przez nieposluſzeństwo iednego człowieká / wiele sie grzesnych sstáło / tak teź przez iednego posluſzeństwo / sstánienie sie wiele spráwiedliwych / 21. Corinth. 15. Przez iednego człowieká śmierć / y przez iednego z martwych wstánienie / zc.

Z tego gruntu ziednoczenia obudwy natur náſláduie Communicatio Idiomatum. Bo ponieważ ty obiedwie naturze w Chrystusie

Sziednoczeniu obudwiu
sie nie sa przemienione / ani zmieszane albo
zgmátwane / ale zostawiajã doskonale y rózne /
dla tegoż krom pochyby każda z nich / ma y zas
chowyma / swe istotne y przyrodzone wła-
sności.

Lecz gdyż nie iedna natura / z tych dwu /
przes sie sama / ale obiedwie ziednoczone w
Krystusie iedyna persona sa / dla tegoż Lu-
ther dobrze mówi / iż oni skarãdzie bledza /
którzy tak natury rozrywaja / iżby nieco Bo-
ska krom Człowieczey / albo Człowiecza krom
Boskiej Natury sprawować miała / Bo
gdzie Uczynki rozlaczne beda / thãm też
krom pochyby y Natury przes to rozdwoio-
ne y dwie rózne personie / uczynione beda. Mã-
ia dla tego / iako też y Oycowie S. in sexta Sy-
nodo nauczali / uczynki wszystkie / tey iedyney
nierostãrgnionej personie / która jest Bóg y
człowiek / przywlaszczany być / które ta per-
sona czyni / y co o niej mówiono bywa / A nie
tak Natury rozzerwane a rostãrgnione mają
być / iżbyśmy ono co jest człowieczey Natury
własnością / tylko człowiekowi Chrystusowi
przywlaszczac chcieli / a nie Chrystusowi iako
prawdza

Natur w Chrystusie.

14.

prawdziwemu Bogu / iako Nestorius czynił /
 ale co o niem bywa mówiono / to mamy o ca-
 ley personie rozumieć / iako dla tego Pismo S.
 o nim tak powiada y mówi. Pána chwaly vs-
 krzyżowali. 1. Corint: 2. Bóg Zebrania swego /
 przez krew swoje nábył / Acto. 20. vsmierzeni
 iestesny przez smierć syna Bożego / Ro. 5. Item
 On drugi człowiek iest Pan z niebá / 1. Cor. 15.

Alizby iednak dla ziednoczenia obudwu Ná-
 tur / w tey personie / natury nie były pomieszá-
 ne / ale każda z nich różnie rozumiana była / tedy
 Pismo gdzie iedno własności człowiecze wspo-
 mina / nadobnie á iásnie takowá różność wy-
 raża / y mówi o zupełney albo całej personie :
 Christus Syn Boży národził sie z pokolenia
 Dawidowego / ale podług ciała / Rom: 1. Item
 Christus pochodzi z Oyców podług ciała /
 Rom: 9. y 1. Petri 4. Christus za nas cierpiál
 w cieie.

Przetóž nieprávie ani włásnie bywa mó-
 wiono / (gdy sie mówi o istnych włásnościách
 w Chrystusie) izby Bostwo cierpieć miało / Ité
 izby Christus podług człowieczeństwa wie-
 czny był / ale gdy bywa mówiono o personie / á

D ij

tám

O ziednoczeniu obudwu

tám sie różnie iedną naturą wspomina / tedy
tey to naturze iey wrodzona własność ma być
przydana / Jako gdy bywa mówiono o całej
personie / Syn Boży umarł / to sie dobrze mó-
wi / ale gdy sie Naturą Boską różnie wspomiz-
na / tám nie jest dobrze mówiono / iżby ón um-
rzeć miał podług Boskiej Natury / ale umarł
podług ciała / powiada Duch S. przez vsta-
S. Piotra / A to niechay będzie dosic de primo
genere communicationis Idiomatum.

Po wtóre / Aleć daleko inшы obyczay jest
s własnościami Drzedu Chrystusowego / niż-
lis temi istnemi własnościami Natur / y nie
moga ani też mieć takowe własności Drze-
du / żadney Naturze osobliwie przypisane być /
ponieważ właśnie dla tego obiedwie Naturze
w they iedney personie ziednoczony musiały
być / gdyż żadna Naturą samą przez sie / tak o-
wego uczynku y wrzedu / podług rady Boskiej
na sobie mieć y wykonać nie mogła. Bo gdyż
podług sprawiedliwego sadu y wyroku za-
konnego / kthóry na wieki nie jest odmienny /
Matth. 5. Luc. 16. grzech nasz śmiercią musi
być karany / Rom. 6. A iednak nie podobno
było /

było / aby Boska Natura przez sie vmrzeć mogła. Przetoz personá Posrzednikowá musiała być / práwie wrodzonym prawdziwym człoz wiekiem / ciáta y natury naszey / krom grzechu y dośczatku swiata / Luc. I. Ebr. z.

A gdyż samey tylko człowieczey naturze nie podobno było / wśystkiego Swiata grzeschy nosić y zá nie plácić / smierć vmorzyc y záś bic / płomienie piekielne vgasić / gniew Boży vblągac / niewinność albo wieczna sprawiedliwość przed Bogiem / y wieczny żywót záś przynieść / wśystkiem ludziem ná ziemi / Przetoz tá personá Posrzednikowá / musiała theż być z przyrodzenia y Istności prawdziwy Bóg / Dla tegoż wieczny / dobrotliwy / y wierzy Oćiec Niebieski / te ráde nálażł / y záwárt / ieszcze przed Swiátem / y położeniem fundamentu tego Swiata / Eph. I. Timothy. I. Ze Syná swego iednorodzonego dáć chciał / iáko go też / gdy czás był wypelnion / dáł y zesłał / narodziłonego z Niewiasty / y pod Zákon pod / dáł / Gal. 4. iżby oná sprawiedliwość / ktorey Zákon po nas chce / w nas była wypelnioná / Rom. 8. y iżby przezeń wśytek swiát zbawion był / Joh. 3.

Siednoczeniu obudwu

Dla tegoż w takowem vrzedzie y vczyn=
ku/ Christus iako náš Posrzednik / nie nieczy=
nił ani sprawował / podług iedney tylko Náz=
tury/ ale podług obudwu Nátur / iako Syno=
dus Chalcedonensis mówi: Agit utraq; natura
cum communicatione alterius, Jest náš Posrze=
dnik przed Bogiem y Rzecznik albo przyczyn=
cą/ nie Bostwo tylko/ ani też człowieczeństwo
tylko/ ale Bostie człowieczeństwo / y człowie=
cze Bostwo / piše Augustinus de ouibus Cap.
12. Siedzi s námi grzeszníkami w Bali wago=
wey/ gdy bywamy śácowani przed sadem Bo=
zym/ nie śczyry á prosty człowiek/ bo by też nie
mogl s námi siedzieć / gdyby człowiekiem nie
był/ przetoż mamy Boga z námi/ piše Lutherus
de Ecclesia & Concilijs. Aleć ón přes śmierć
moc odiał temu/ który moc śmierci miał/ Ebr.
2. sstał sie nášá niewinnością y sprawiedli=
wością/ iako práwy Bóg z pokolenia Dawido=
wego národzony/ Jerem: 23. y 33.

Dla thegoż słuśnie obádwa s náukami
swemi bywáia gánieni y potepováni / Stans=
car / który takowe vczynki vrzedu Pána náš=
Bego Jezu Christá / náturze Bostiey bierze / á
tylko

tylko człowieczy dawa albo przywłaſzcza / **X**
Osiander / który przeciw temu / ony człowie-
 czy naturze bierze / a tylko **Bostkiesy** iſtney natu-
 rze przywłaſzcza / przeciw onemu iſtnemu wyż-
 ſzey rzeczonemu gruntowi **Piſmá S.** y náuce
 vgruntowanej tymże piſmié / **Oyców ſwietich.**

Po trzecie / co wyżſzey o iſtnych właſnoſ-
 ciách natur w perſonie **Chryſtuſowey** de primo
 genere communicationis **Idiomatum** powiedzia-
 no ieſt / to **Sacramentarze** ku temu ciągná / iż
 by dla tego człowiecza naturá w **Chryſtuſie**
 nie wiecey nie miałá mieć / iedno tylko poſpoli-
 te proſte właſnoſci / ile ináć człowiecza natu-
 rá z przyrodzenia ma / y tymby ſie ſtác miał
 bráciey ſwoiey we wſzem rowny / dla thegoż
 gdy ſłyſza / iż podług piſmá **S.** człowieczy
 naturze **Chryſtuſowey** / nieco wiecey przyda-
 wano bywa / niſli ináć poſpolicie człowiecza
 naturá z przyrodzenia ma / tám oni chnet wo-
 lú / iżby táko á przez to / prawdziwa naturá
 człowiecza / **Chryſtuſowi** brána y niſzczona
 być miałá / która krótko mówiąc / nie wiecey w
 niem nie ma przepomoc / niſli w inem prá-
 wem człowieku / przepomoc moze.

Dla

O zjednoczeniu obudwu

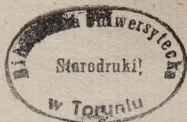
Dla tegoż przeciw temu ty dwie części /
tak iako są dobrze w Pismie S. vgruntowa-
ne / którym też Oycowie świeci mocno przypa-
dali / y ná nie zezwalali / máią być dobrze ba-
zione y wważane.

Napierwey / iż to iest prawda / która nigdy
nie może być przana / iż przez zjednoczenie obu-
dwu Natur / Boskiej Istności samey w sobie /
przez to nic nie iest odieto ani przydano / theż
táto natura nic przez to nie wzięła ani wziąć
mogła / ponieważ ona sama przez sie nie od-
mienna iest / ná wieki wieczne / iak Pismo o tym
iásnie świadczy y mówi / Ebr. I. 310z. Psalmu.
Reku twoich wczynki przemina / ale ty zosta-
nieś / ony sie zstárzeia y odmienia / ale ty tenże
zostawasz. 2 Malach. 3. Ego Dominus &
non mutor. Athanasius ad Epictetum: Non enim
verbum caro factum est, ut aliqua accessio fieret
Deitati, neq; ut uerbum in meliorem statum redu-
ceretur. Leo in Epistola 10. Natiuitas tempo-
ralis illi diuinæ & sempiternæ natiuitati nihil mi-
nuit nil contulit, sed totam se reparando homini,
quierat deceptus, impendit.

A po drugie/ czlowieczą naturą w Chrystusie
nie tylko wiele wzięta/ ale przez ziednoczenie z
Boga/ jest nad wszystkie rozum y pomysł ludz
ki wyniesiona/ wiecey niżli my rozumieć albo
o tym mówić możemy / tak/ iż nie tylko przy
rodzone istne własności ma / ale iako jest nad
wszystki stworzenia przez ziednoczenie w te
wielce wysoka persone/ przywiedziona/ tak też
przez to dostala y przyela/ niezmierzone wiel
kie Bostkie własności / które iednak żadnemu
człowiekowi / ani też któremu infemu stwo
rzeniu z przyrodzenia przysluchają / ani od
Boga żadnemu nigdy nie będą dane. Jako
Chrystus iasnie mówi/ Matth. ii. wszystkie rze
czy (nie mówi/ niektóre rzeczy) są mi dane/ od
Oycá moiego/ Joan. 5. Jako Ociec ma żywot
sam w sobie/ tak też Synowi dał/ żywot mieć/
w sobie samem/ y dał mu moc/ sad mieć/ przeto
iż Synem człowieczem jest/ zc. Joan. 6. Tenci
jest chleb Boży/ który z nieba przychodzi / y ży
wot światu dawa. Item/ A chleb ten/ którey ja
dam / jest ciało moje / które ja dam za żywot
świata/ zc. Jako mie posłał żywy Ociec / a ja
żywe dla Oycá / tak też on którey mie będzie.

Ł

iadek

S Ziednoczeniu obudwu

iadł / będzie żyw dla mnie / Johan. 13. Iesus
wiedział iż mu Oćiec wšyſtko w rece iego dał /
y takowych namów ieſt niezliczona moc w
piſmie S.

Acz teſz Chriſtus podług człowieczey natu-
ry / to wšyſtko / przez ziednoczenie s Boſką /
od początku naródzienia ſwego wziął / y takowey
Boſkiey możności / w człowieczey natu-
rze vżywał / gdzie / gdy / iak często / y iako mu ſie
iedno podobáło / wšákże ſie dla nas do času
poniżył / y w poſtawie iako iny człowiek nále-
żion ieſt / Phil. 2. nie przeto iżeby nic wiecey
nie przemogł / iako Sacramentarze bluźnią /
Ale iako Páwel S. mówi / iż onego / co miał /
przez czas niektóry / nie vżywał / aż po zmar-
twychwſtaniu / w takowey mocy / iako wſzech-
mogacy Syn Boży / vkażan ieſt / przez Du-
chá ſwietego / Rom. 1. Gdyż wšyſtkę moc
(nie mówi niektóra różná albo máła) wziął /
tak ná Niebie iako y ná Ziemi / Matth. 28. nie
ná czas máły / krotki á przemienny / ale wie-
czną moc / kthóra nie przemiyá ani vſtawá /
Daniel. Cap. 7.

Niechcemy teraz inych znamienitych świad-
 destw wyliczać / tak do Ephesow 1. y 4. 1. Pet.
 3. Ebr. 7. 1. Cor. 15. 26. gdyż sie spodziewamy / iż
 serce prawnie krześcianańskie na iednem świadec-
 stwie / albo iasney namowie / wiecey niſli do-
 ſyc ma / a sercom złym y przewrotnym / y sam
 Bóg z nieba doſyc uczynić nie moze / aż do ich sa-
 du / tylko niektóre świadestwa Oycow ſwoie-
 tych / a napierwey pierwszego Kościoła / Nowe-
 go Teſtamentu / po czasie Apoftoſkim / przyto-
 czem / którzy w takoweyże niedzy a mierze prze-
 ciu odbezpieceniom / prace czynili. Athanaſius
 ad Epictetum. Non enim verbum caro factū est,
 ut aliqua accessio fieret Deitati, neq; ut uerbum in
 meliorem statum reduceretur. magis uero huma-
 na natura, magna accessio facta est &c. Item de
 decretis Nicenis: λόγος non diminuebatur amictu
 corporis assumpti, sed potius deificabat illud.

Basiliius de natiuitate Christi: Verbum corpo-
 rea debilitate non est impletum, sed sicut ignis ferri
 proprietates non transfumit, nigrū est ferrū & fri-
 gidum, sed tamen ignitū ignis formam induit, & ip-
 sum illustratur & calefit, non nigre faciens ignem, &
 ipsum inflammatur, non frige faciens flammam:

S ziednoczeniu obudwv

Sic etiam humana Domini caro, ipsa particeps facta est Deitatis, non suam propriam tradidit Deitati imbecillitatem, Emisenus in homilia de incarnatione: Diuiniore quidem assumptæ naturæ dedit, eorū uerō quæ humanitatis sunt, nihil assumpsit, Augustinus contra Felicianum cap. 10. Iniuria sui corporis affectam nō fateor Deitatem, sicut maiestate Deitatis glorificatam nouimus carnem, Cyrillus de incarnatione unigeniti cap. 11. Humana natura magis subleuata est ultra naturam, quam deiecit infra naturam inuertibilem Deum &c. Ibi dem unigeniti Dei propriū corpus existens, omnia humana transcendit.

Aczyby też o takówym przedziwnem **M**aiestacie y wysokości człowieczy natury w **C**hrystusie / iako ia on na on czas wziął / niekto subtylnie a bystro disputować a mówić długo chciał / tedyc iednak to wszystko / podług powieści Pawła S. prozno a daremnie jest / Bo **B**óg **O**ciec Synowi swojemu dał / (bez potrzeby w tey naturze w ktorey ono mógł przyiac) wszystko coby iedno mogło być pomieszniono / nie tylko na thym **S**wiecie / gdzie iednak wszystko po czesci jest / **1. Cor. 15.** ale też y w przy-

Natur w Chrystusie.

19.

w przyszłym / Eph. 1. czego myśli nasze ogarnąć nie mogą / 1. Corinth. 2. lecz támo wyrzesmy / powiada Jan S. 1. Joan. 3.

Wszakoz iednak tu iásnie á wyroczyście wyznawamy / iż nie to iest domnimanie nasze / áż by porównanie obudwu natur ná wśem stáć sie miało / ále mówimy s Lutherem y s Oycami S. iż człowiecza naturá pod Bostą zostawa / też przeciw Szwendfeldowi / ktorzy inaczey nauczał / y przeciw Sacramentarzóm ktorzy nas sálshywie y przeciw prawdzie / czego inego obwiniáią / iż przez to człowiecza naturá w Chrystusie w swey istności / nie iest przemieniona / ále została y zostawa ná wieki / Ależ też czas y godziny / długość y szerokość dalekość y bliskość / podobno / álbo v ludzi nie podobno / iemu też podług człowieczey natury / poddano iest / y nic nie iest takowego / coby go przepomoc miało / nie tylko ná tym świecie ále y coby iedno w przyszłym świecie pomieniono być mogło / Eph. 1. Philip. 3. 1. Br. 2.

Przetoz też ten Argument Sacramentarzów / á proprietate corporis simpliciter humani, ad corpus Christi unitum diuinitati corporaliter,

O Zakonie.

albo hypostatice kłamiwi y kżywi / owšem
bluznierstwo przeciw człowiekowi Chrystu-
sowi iest / zá co oni y ci ktorzy s niemi dzierz-
dnia sadnego / przed Bogiem beda liczbe albo
odpowiedz / dáć musieli.

O Zakonie.

Nauka słowa Bozego y pisma S.
w którey sie Bóg sam y wola swoje
swiatu obiawil / dzieli sie ná dwie czesći gło-
wne / w náuke Zakonu / y w náuke Ewanges-
liey / z tych dwu iedná / ma ten vřad y vřy-
nek / iž grzechy y zapláte zá grzechy obiawia / y
pres thož potepienie opowiada y zabija.
A druga przeciw temu / kaže y náucza o sprá-
wiedliwosci / w którey przed Bogiem mozes
my byc od grzechów wolnemi / spráwiedliwe-
mi y przyiemnemi ku żywotowi wiecznemu /
z. Corint. 3. Gal. 3. A iakby ty obiedwie gło-
wne czesći křesćianstiey náuki / miály wlas-
nie rozeznáne / y kážda z nich wiernie wyswie-
tlona y vřyvána / o tym Confessio Augustana,
Apologia eiusdem, Artykuly Szmalkaldstie /
y pisma

y pismá Lutherowe z pismá S. dostateczną
sprawę daia. Przytym ma każdy zostac / á
przed nieprzyiacielem dušnym dobrze sie o-
strzegac / który czasu každego náuczanie o poku-
cie y o odpuszczeniu grzechów / które z różności
obudwu głownych części náuki krześcianskiej /
ma byc bráne / z tad sáfšował y ludzie škárás
dzie zwodził / iż ty dwie náuce Zakón y Ewan-
gelia / iedne w druga mieszał / albo przesliš dás-
leko iedne od drugiey odlaczal / albo wždy ich
własne wyrozumienie y używanie przemie-
niał / iako czyni Košciól Papiestki / czego aż do
dnia dzisieyšego / znaczny przyklad przed o-
czyná mamy.

A ácz přes Luterá osobliwie / ten známie-
nity wielki vczynek wypráwiony iest / iż róż-
nosť Zakónu y Ewangeliey nadobnie y iásnie
iest pokazána / y Papiestwo přes to vpadek
niemály wzieto / tedy iednáš Dyabel iestcze nie
miał odpoczynku / ále iżby šczyre á czyste ná-
uczanie sáfšował / wzbudził Antinomos / šká-
ziciele Zakónu / ktorzy oto vsilowali / Ažes
by Zakón z Košcióla byl wyrzucón / á iednáš
pokuta / która my tu in specie tylko pro cõtritione
rozus

O Zafonie.

rozumieiemy) z Ewangelię była naucezana /
pod tą potrywka / aby summienia nie były strą-
żone ani trwożone / serca by w takowy wciś-
y cieśkość / albo iako Paweł S. zowie / w
smutek nie były przywodzone / powiedaiac iż
by iednak prawdziwa wiara mogła być mias-
na / krom takowego doisnego poznania y brzyd-
kości grzechow / y strachu dla gniewu Boze-
go / Jako theż iawnie naucezali / powiedaiac /
Nczes iest Kurwa / Potr / Cudzolożnik / albo
iny grześnik / gdy iedno wierzyś / tedyś iest na
drodze zbawienney / a takowac nauka nasemu
smrodliwemu ciatku y krwi / barzo miła y przy-
jemna iest / a przeciw temu ciatku y krwi nasey
nie na swiecie nie moze być przeciwnieyşego /
iako gdy sol nie zbotwiata / ale prawie stona
iest / iaka też być musi / inaczey ni tu czemu iest
pozyteczna.

To sw ermerstwo Luther pokazal / zgaa-
nil y potepil / tym fundamentem / iż zadna pra-
wa krześcianśka wiara / ani serdeczne oczeka-
wanie Pana Chrystusa / dla wybawienia z
grzechow / w sercu nie moze być / krom praw-
dziwey pokuty / serdeczney skruchy y żalosci / y
krom:

króm vprzeymey brzydkości grzechów / A za-
dna takowa prawdziwa pokutá / nie moze
być / króm poznánia grzechów / y gniewu Bo-
zego dla grzechów.

A o grzechach y o gniewie Bozym nie mo-
zeć ináčzey być náuczano / iedno přes Zakón /
Rom. 3. y 7. Bóg teź nikogo nie vspráwiedli-
wia / iedno grzeszniki / Math. 9. nikogo nie ob-
zywia ani pociesza / iedno ony które pierwey
zasmucil y vmorzyl / I. Samuel. 2. 26. A tá-
kowyc vczynek nie przyslucha ku Ewangeli-
ey / Bóc oná jest poslúgowánie ku żywotu / á
nie ku smierci / álec przyslucha ku Zakonowi /
który jest poslúgowánie ku smierci á nie ku ży-
wotu / 2. Corint. 3. Dla tegož Luther dobrze
mówi / iż oná náuka / vczynek y vřad zakonów
wypřáwuje / która grzech y gniew Bozy obia-
wia / ná którýmby kolwiek miescu písma S.
polozona byla.

Takowy grunt ábo fundament ma być
pilnie czásu každého w Kosciolách zachová-
ny y náuczány / Bo Diabel ieszcze nie odpoczy-
wa ále sie rozmáitem obyczáiem pokuřa / áby
przeciwná náuka Antinomow ná plác zás
mogl wyvrzec.

S

Bo

O Zakonie.

Bo niektórzy teras rownie takó háleia/
powiedáiać / iż poznánie grzechu / struchá y
żgłosc dla grzechów / nie z Zakonu ma być
náuczana / ale z Ewangeliey / boby to Judas
Bowá pokutá y wieczna rozpácz bylá (powie-
dáia) gdyby iey z Zakonu náuczano. Coby
króm pochyby prawdá bylá / kiedyby miało
tylko przy náuczaniu Zakonu zostáć / á odpusz-
czeniaby grzechów zá pokutá z Ewangeliey
nie náuczano. A Zakónby teź tak niepráwie ná-
uczán był / poniewáz smysl konieczny Zakonu
nie then iest / iżby przy iego náuczaniu zostáć
miało / á iżby nie wiecey strwożonemu smutnes-
mu grzesznikowi kázano być nie miało / ale iáko
Páwel S. iásnie mówi: Finis legis Christus.
Rom. 10. Item / Bóg wśystko pod grzech zá-
wárl / áby sie nád wśystkiemi zmitował / y o-
biernicáby przyslá / przes wiáre w Jezusá
Christusá / Rom. 11. Gal. 3.

Tedyć ten grund iest nićzemny y fáłszywy/
co ci Szwerinerowie powiedáia / Duch S.
kázze swiát z grzechu / y z niedowiarstwa / Jo.
16. przeto nie Zakón / czym iáwnie wyznawá-
ia / Napierwey / iż Zakonu zá náukę Duchá
S. nie

S. nie trzymają / przez którego iednak napisan
 iest / Deut. 9. Po drugie / iż Ewangelia iest /
 nie tylko posługowanie żywota / ale y śmierci
 y zadržania / przeciw Pawłu S. z. Corint.
 3. Po trzecie / albo iż iednak Ewangelia ka-
 rze niedowiarstwo / ale nie tu zadržaniu /
 przeciw Christowi / który iasnie mówi / Joan.
 3. Marci vltimo, kto nie wierzy / ten iuz iest osu-
 dzony y potępion.

Prawdać iest / iż Ewangelia o wierze w
 Pana Christusa naucza / iakowa ona ma byc / y
 na co siema fundowac / a nie Zakon / iak Pawel
 S. iasnie mówi / Lex non ex fide. Gal. 3. Lecz
 poniewaz Ewangelia iest slowem y obietnica
 Bozja / A Zakon zada y miec chce / aby smy kaza-
 demu nauczanu slowa Bozego y obietnicy
 wierzyli / thedyć thez krom waptienia karze-
 ty y ine wszystkie niedowiarstwa / w których
 Swiat pogrzezal / iż Ewangeliy nie przy-
 muie / y w Christusa nie wierzy. Tak zostawa
 różność Zakonu y Ewangeliy / krom wśels-
 kiej confusiey a zamieszania / prawdziwa y ias-
 na / iż acz w Ewangeliy wiele declarationes les-
 gis, náyduia sie / iak Luther. świadczy w z.

O Zakonie.

Cap. ad Gal. wszakże iednak ón fundament
mocny zostawa / który z Páwła S. w Apolo-
giiy położony jest / Verbum quod arguit peccas-
ta, doctrina legis est, non Euangelij &c. Nie wz-
spomaga też ty Szwermery nic / iż v sitatam de-
finitionem, iáko oná czesto in Augustana confes-
sione, Apologia eiusdem, y theż w pismiech Lu-
therowych powtarzana bywa / w nášy ch Ko-
ściolách zachowawamy / y zachować mamy /
zwłaszcza / iż Euangelia jest náuczanie álbo
kazanie o pokucie y o odpušczeniu grzechów.
Bo iáko pismo S. czesto tego słowa / Zakon /
pospolicie vżywa zá cáte náuczanie słowa Bo-
żego / tak też y Euangeliey / Psal. I. 19. 119. aby-
śmy wiedzieli / iż nie ná nášey vchwale zależy /
ále Boški Mandat y vprzeyme przykazanie
jest / abyśmy mu wierzyli. Tak theż y ná inych
wielu miescach pismo S. vżywa tego słowa /
Euangelia / pospolicie / iáko Mar. 16. Idźcie
ná wšystek sviát / náuczaycie Euangeliey rc.
Luc. 9. Náuczali Euangeliey / y vzdrawiali
niemocne / ná wše strony. Bo pokutá przes
Zakon / nieinaczej ma byc náuczana / iedno aby
koniec ten iey byl / náuczanie o Christusie / iá-
to wyz-

to wyższej z Páwła S. pokazano iest/ X iest to
 iednak prawda/ że nie Ewangelia/ ále Zakon
 niedowiarstwo y grzechy karze/ y pokuty ná-
 ucza/ iák przeciw temu/ nie Zakon odpuszczenia
 grzechów y wiary w Pána Christusa/ ále E-
 wangelia różnie y własn timer náucza.

To náuczanie nie tylko ma fundament w
 słowie Bozym/ ále też tak iest wyroczysto iá-
 snie w Apologiey položone/ De poenitentia.
 Verbum quod arguit tantum peccata, doctrina le-
 gis est non Euangelij. Item porro: Lex est uer-
 bum quod arguit & condemnat peccata, & paulo
 post, Hæc sunt duo præcipua opera Dei in homini-
 bus, perterrefacere, & iustificare ac uiuificare per-
 terrefactos, In hæc duo opera distributa est uni-
 uersa scriptura. Altera pars est lex, quæ ostendit,
 arguit & condemnat peccata. Altera pars Euan-
 gelium, hoc est promissio gratiæ in Christo dona-
 ta &c. Item in loco iustificationis, Euangelium
 proprie est promissio remissionis peccatorum &
 iustificationis, propter Christum.

Lecz niestetyż/ ten błęd Antinomów/ wiet-
 szy y škodliwszy iest/ niżli dobrze iest/ á osobli-
 wie przy wczycieloch/ którzy sie niewiele o to

D. Zakonie.

frásnia / iesli sie owieczki Chrystusowe / ich piea-
 czey polecone / vprzeyma pokuta ku Bogu ná-
 wracáia / y dla thego zbáwione álbo nie zbá-
 wione bywáia / poniewaz nie iest možno / krom
 pokuty zbáwienia nábyc / Luc. 13. Jerem. 5. 2
 gdyz dobrze bacza iz sol kasa / Matth. 5. y dla
 tego káski v slucháčow nieiedna / ále niekáske
 pobudza / Joan. 1. Dla thegoz niektorzy te o-
 chłode y sláster bárzo przyiemny nálesli / iz iez-
 dnáé Zakonem grzechy karza / y podczas dos-
 fyc vprzeyme / ále person nie miánuia / mimáz-
 ia / gdyby iedno grzechy in genere karáli / izby
 vzedowi swemu dosyc vczynili / nie vważáia /
 iz słowo Boze mówi y przykázuie / ztego (á
 nietylko złość) precz od siebie odrzuc / 1. Cor. 5.
 Ony ktorzy grzeša / karz przed wšystkimi
 áby ini boiazi mieli / 1. Timoth. 5. Wšakze
 Prorocy / Christus y Apostotowie / persony /
 które grzeša karza / á nie tylko grzechy y zło-
 ści. Non licet tibi (mówi Jan Chrzćiciel do
 Króla Herodá) habere hanc, Matth. 14. iás-
 koz tez w prawdzie rozum y práwa pospoli-
 te náuczáia. Bo nie zlodzieystwo / ále zło-
 dzieia obyczay iest wiesic / in policia in oconoz-
mia.

nia, Ociec dziecię rozga zaciná za występę / á
nie występę / Lekarz też nie niemocy / ále per-
sonie lekárstwo dáwa / zc.

Lecz co sie przes to wypráwuie / iz przeciw
tákowemu porzátkowi czyniono bywa / Náu-
czyciele y slucháczé dnia sadnego przed sadem
Bozym / ále bárzo pozno / dobrze sie dowiedza /
iáá Bóg iásnemi słowy mówi / Synu czlo-
wieczy (á onoc wšyscy / którzy táko bywáia
zwáni / mušá vmrzec Ebr. 9. y przed stolec sa-
du Christusowego mušá stánac z. Cor. 5.) v-
czynkem cie strazem ludu moiego / ty maš z vst-
moich słowo brác ábo slyšec / á ony ná
moiem miescu wystrzegac / gdy do niepobo-
žnego (nie mówi do grzechu) mówie / ty (nie
mówi twoy grzech) musiš smiercia vmrzec /
á ty onego (nie mówi grzech iego) nie wystrze-
žeš / y nie opowieš mu / áby sie niepobožny od
niepobožności swey ostrzegal / izby żyw zostal /
tedyć niepobožny dla grzechu swoiego vmrze /
(nie wspomóže go by na mniey pochlebni-
wo milczenie) ále krwie iego bede žádal z raku
twoich. Dla tegož sludzy słowa Božego nie-
chay tego pilnie dogládaia / á obiedwie náuce
pilnie

O Zakonie.

pilnie á wiernie podług opisáney reguły slo-
wá Bożego / á nie podług przychylności ku
personam / y dominimánia swoięgo / niechay
wypráwniá y słucháczom swoim ony przed-
kładaia. 1. Timot. 5. Bo chybiáli oni / Bógci
ich nie pochybi / y přes ich pochybienie / Owie-
czki nedzne przed Bogiem / wiecznie záwie-
dzone y zdrádzone beda / wśátkze nie to z tad
ma być rozumiano / izby Káznodzicia káždy/
nátychmiast persony z káználice miał miáno-
wác / á izby ón proces od Pána Chrystusa po-
stawiony / nie miał być trzyman Math. 18. Ale
káždy táko grzechy ma káráć / áby káжда winna
persóná moglá polepszenie z tad brác / ábo ies-
dnáć wiedzieć / iesliby sie ku Bogu náwrocic
nie chciała / iz zá żadnego Krześciánina / nie ma
być mianá áni poczytaná.

Nád ty Schwermery okolo Zakonu / náy-
duie sie ieszcze ina nowa trzoda / ktorzy tertium
legis usum, trzeci pozytek Zakonu odrzucáia /
iákby Zakón náwroconym ku themu nie miał
służyć / izby ie wyuczal / coby wždy w nowem
posłuszeństwie zá dobre vczynki / przed Bo-
giem czynic mieli. Otoż my dosic obyczáynie
o tym

O tym mówimy / iż Zakon wczynku żadnego
 w nas nie czyni / ale iż to Duch S. musi czy-
 nić y sprawować / kthóry w nawroconych
 przez wiara mieszka / Rom. 8. Gal. 3. y 5. Tedy
 też dobre wczynki nie są poniewoleniem a przy-
 muszaniem Zakonnem / ale dobrowolnie a z
 chuci serdeczney bywają czynione / Rom. 6.
 Jak też takowego dobrowolnego posłuszeń-
 stwa Bóg po nas żada y mieć chce / z. Cor. 8. y
 9. Aby różność była / y iżby sie nie tak posłu-
 szeństwo od nas stawiało / iako Bóg o pochleb-
 nikach skarzy / Joh. 29. Math. 15. serce ich jest
 oddalone ode mnie.

Przytym też tą różność zostawa / że Duch
 S. człowiekowi nawroconemu / nie dozwala
 czynić co on chce / podług własney wymyslo-
 nej swiatobliwosci / albo podług własnego
 podobania albo woley / Col. 2. Tegoż Bóg nie
 może cierpieć / iak sam mówi / Deut. 12. Tego
 czynić nie macie / co sie wam zda być prawie y
 dobrze / Item / wszystko co wam przykazuje /
 macie trzymać / abyście podług tego czynili.
 Przetoz Duch S. nawroconego człowieka
 prowadzi / podług pisanego słowa w Zakon /

G

aby

O Zakonie.

aby wszyscy iego uczynki / prawą Bogu przy-
jemną służbą Bożą były / Co się króm przyka-
zania y słowa iego sstać niemoże / iak Luthes-
rus piše / w przedmowie swey na Stary Tes-
tament. Gdzieby niekto nieco czynił / na coby
słowa Bożego pierwey danego niemiał / to
nie nie iest ważno przed Bogiem / y prožno się
sstała. Item / niechce ani może cierpieć / aby
oni którzy iego są / mieli przed się nieco brać y
czynić / co on nie rozkazał / aczby też to było tak
dobre / iakby iedno być mogło / Bo posłuszeń-
stwo / które się na słowie Bożym funduje / iest
sláchetwem y cnota wszystkich uczynków.
Dla tegoż króm wšzego wątpienia / ci fantástia-
kowie / którzy tak trzeci pożytek Zakonu wy-
gladzają / bierzą wszystkie sláchetność y cnotę /
uczynków onym / które nawroceni czynią y
czynić mają / że żadnym posłuszeństwem nie
są / ponieważ żadnego przykazania Bożego na
to nie mają / ani też onego sobie wazyć mają /
náprawnią tak osobliwy Enthusiásmum zc.
Panie Boże raczy ie ty sam nawrócić / a
przedsięwzięcia ich powścią-
gnąć / Amen.

O Grzes

G Grzechu wrodzonym / y o Swo-
 bodney wolei / albo o silitach y mo-
 cy czlowieczey / etc.

W Arzo wiele na tym zależy / izby
 thá cześć náuti krzesćianstiey / bezyrze
 fróm wšego sfałšowania w Zebraniu zácho-
 wána byla / według tey formy / smyslu y wy-
 rozumienia / iáko Bóg w słowie swoim o niey
 sprawę uczynił. Bo to iest prawda / iáko w
 Apologiey iest napisano / De peccato originis:
 Non potest intelligi magnitudo gratia Christi, nisi
 morbis nostris cognitis. Item: beneficia Christi
 nõ poterūt cognosci, nisi intelligamus mala nostra.

Tedy też to doświadczenie y Historie każ-
 dego času poswiadczaia / gdyby tá skutána
 uki krzesćianstiey byla sfałšowana / y gdyby
 wpádlá / tedyby wšyſtko náuczanie / we wšech
 inych przednieyſzych głównych czesćiach mu-
 siało wpáść / przethõz thez Luther gdy chciał
 náuczanie krzesćianstie od qwaśu Pápieſkiego
 oczyścić / y ono zaś nápráwić / od tego głów-
 nego fundamentu. rzecz swa poczał.

G u

To

O Grzechu.

To theż Dyabeł dobrze rozumieie y wie/
Przeróż ácz mu iego Pelagiani / Papieżnici/
Nowożrczenie / y oni / którzy powiedáli / iżby
żadne złe przyrodzenie / ále tylko winá popel-
nionego grzechu Adamowego / ná potomki ies-
go / dziedzicznie przypádać miáá / wšyscy
gruntownie słowem Bożem przepárći y przez
wycięzeni sa / wšákże iedná nie przestawa /
ále sieo tenze członek náuczánia nášego kres-
ściánstkiego / bystro á subtelnie pokuša / przez
Synergisty / krom pochyby w te nádzieie / iżby
przes to zá sie w dom swoy / z którego moźnie
przes słowo Boże wypędzony iest / chciał sie
wkráść / y kákol swoy rozsiáć. A táć iest they
nowey Secty Synergistów náuka / iż powie-
dáiz / iż iest prawdá / że nátura człowiecza /
przes strášliwy vpadek Adámow / bázro stá-
żona iest / wšákże iedná w tych rzeczach / które
należą ku náwroceniu człowieká grzesznego / ku
Bogu / nie wšyſtkie sily y moc człowiecza do
ſczatku wygáſzona y wrácona iest / iżby ná-
wrocenie do ſczatku własnem wczynkiem być
músiáto Duchá S. ále iż ieſzcze zoſtáá táko-
wa dowcipnoſć / (aptitudo álibo capacitas.) w
náturze

naturze / iż Człowiek sam przez sie może dać
miejsce w sobie Duchu S. y słowu tego / przez
któres nami mówi / odporu nie czynić / ale cze-
ścią na nie zezwolic / kthoryby początek Duch
S. na potym miał / podpomoc / aby zupełny
był / á takby sie práwe náwrocenie stáło. A tego
swego náuczánia ten fundament máia / ná któr-
ym ie zakładáia: iż człowiek nie jest kamie-
niem / ani niemem nieczynnem pniem álbo kło-
cem / ále przed sie ma rozum / ma porušenje wo-
ley / ku temu coby miał przyiać / á coby miał
odrzuć.

Ten pomysł swoy moga sárbować y pie-
krzyć iáko iedno chca / thedyć iednak ón záiste
część błedu stárego Pelagianstiego jest / ktrzy
gdy sie obaczyli / iż byli dáleko zábrneli / y od
Oyców S. dla thego známienicie wvracáni
byli / iż w náwroceniu sílam człowieczym
wszystko przypisowali / aby te swa rzecz pod-
párli / inhy pomysł wynálezli / zwlászczá ten /
iż częścią człowiek sam / á częścią kástá Boża
náwrocenie / spráwnie.

Táko wylicza Augustinus ty słowá Pe-
lagianowe Lib. II. contra duas Epistolas Pelagia-

D Grzechu.

morum Cap. 19. In omni opere bono, hominem
semper iuuari à gratia. Et lib. 4. cap. 6. Gratiam ad
iuuare bonum cuiusq; propositum, non tamen re-
luctanti studium uirtutis immittere, nec inuito in-
spirare boni cupiditatem, Item lib. de gratia Chri-
sti, contra Pelag. & Celesti, cap. 10. Deus opera-
tur in nobis uelle quod bonum est, uelle quod san-
ctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos,
mutorum more animalium, tantum modo præ-
sentia diligentes futura gloriæ magnitudine & præ-
miorum pollicitatione succendit, dum reuelatione
sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur
uoluntatem &c. Et cap. 14. *in fine* Augustinus mōwi:
Quod Pelagius ponit in natura possibilitatem ue-
niendi ad Christum, & hanc adiuuari à gratia. *Prze-
ciw themu 6n naucza tamze w tym* Cap. 16.
Non tantum adiuuari uolendi & operandi possi-
bilitatem, sed & dari. Et Lib. 4. Cap. 6. Con-
tra duas Epistolas Pelagianorum, reluctanti prius
aditus diuinæ uocationis, ipsa Dei gratia procu-
ratur, ac deinde iam in illo non reluctante spiritus
uirtutis accenditur.

*Alzeby thedy tym y wsem inem Szwers
merstwom / w tym Artykule tym gruntowa
niey*

niey zabroniono bylo / tedy tego potrzeba iest /
y iest tej rzecy dobra / azeby prosto glowny fun-
dament tey nauki z slowa Bozego byl poiety /
tedy z tad kazdy wnet baczyc y widziec bedzie
mogl / co iest prawie / a co nie prawie.

A napierwey to nie prawda iest / ale skła-
rady bład Manicheiski / co niektorzy powieda-
ia / peccatum esse substantiam : Ale ty dwie rze-
czy / maia pilnie a wiernie byc rozeznane /
zwlaszcza / postac czlowieczna / ktora iak pierw-
szy Artykul wiary naszey krzescianskiej nas
naucza / thez y po vpadku / Bozym stworze-
niem iest / a potym grzech / przes ktory na-
tura skazona iest / y stala sie brzydka y skara-
da / ktorego nie od Boga mamy / ani tez iest od
Boga postacia iaka stworzony / ale iest strasz-
liwy iad / przes ktory Boze stworzenie w nas
na cielesny y na duszny skazone / y do dusznego nie-
przyaciela odwroczone iest / ku nieprzyaciela-
stwu przeciw Bogu / Rom. 5. y 8. ku czemu-
my przyszli przes podufczenie Szatanskie /
y przes vpadek naszych pierwzych Rodzi-
cow / od ktorych thak iadowite skazenie /
y zle Przyrodzenie dziedzicznie na nas
przypada

O Grzechu.

przypada / iż wszyscy grzesznemi sie stawamy
we mgnieniu oka gdy sie iedno w żywocie ma-
tek poczynamy / niżelismy sami w czym wystas-
pili / Rom. 5. Psal. 51. a takó z natury y z pierw-
szego poczatku syumi gniewu Bożego stawa-
my sie / Eph. 2. przed ktorými Królestwo nie-
bieskie zamkniono / Przetóž nie možno nam
onogo ogladać / aźbysmy do szczatku byli odro-
dzeni / Johan. 3.

Po wtóre / acz postać czlowieczna tak ias-
dem zarážona y skážona iest / tedye iednak nie
iest w kamien ani w drzewo przemieniona / al-
bo przewierzgniona w ina istność / stworze-
nia niemego / ale zachowała y po vpadku Cia-
ło y Dusze / czlowieczny rozum y wola / przes co
w zewnetrznych rzeczach ku doczesnemu ży-
wotowi przynależących / czesćia wolna wola-
ma / ku wyprawowaniu onych rzeczy / które
ku temu żywotowi przysluchają / wśakże w
wielkiej mđłości / ponieważ natura skážona
iest / y k temu Dyabeliey czesto iest na przeskos-
dzie / y one powściaga / iako o tym Augustana
Confessio, Apologia eiusdem, & scripta Lutheri,
dostateczną sprawę dają.

Po trzecie / O tymci tu nie jest rzecz / ani
 pytanie / coby rozum y sily czlowiecze / w doz-
 czesnych y zewnetrznych rzeczach za moc mia-
 ty. Ale o tym jest rzecz / coby za moc miały / w
 Duchownych rzeczach / dotyczących sie / na-
 wrócenia czlowieczego przed Bogiem / y nie
 jest to żadnym obyczajem nasz pomysł / iżby
 Duch S. prawe nawrócenie tak miał w czło-
 wieku sprawować / iżby żadne odmienie-
 nie rozumu czlowieczego / woley y serca. Bo
 coby to inego było / iedno nawrócenie skut-
 kiem przec / Ponieważ to istna / niepochybna
 prawda jest / gdzie niemáß żadnego odmienie-
 nia albo znowienia pomysłów / żadnego prá-
 gnienia Láski Bozey / żadnego dobrego vmysku
 y przedsiwzięcia / zezwolenia ná kazáne sło-
 wo / żadney pilności ani vsilowania ku zádu-
 szeniu rozumu przyrodzonego skázonego / ku
 powsciágnieniu ciała / wbystkiey zley woley ku
 odpiéraniu / y ku poddaniu sie tylko samemu
 Bogu / tám też żadnego nawrócenia niemáß /
 Przetóz w tym niemáß żadnego wątpienia / ale
 jest rzecz pewna / iż ty czesci przy prawdziwym
 nawróceniu być musza.

h

Lecz

Recz tu o tym jest pytanie / y w tym ci rzecz
 zależy / kto to odmienienie pomysłu y woley /
 dobre przedsięwzięcie y pragnienie łaski Bo-
 żey / a krótko mówiąc / to całe przemożenie albo
 moc / y ten dowcip o dobrym myśleć / ono przy-
 iść y czynić / w człowieku sprawuje / Jesli to
 człowiek sam w sobie z przyrodzenia ma / te-
 dyc krom pochyby niepotrzebuie żadnego ná-
 wrócenia ani odmienienia / ani też prawda jest
 co Paweł S. mówi. Nie iesteszmy dowcipni
 nieco myśleć / iako sami od siebie / z. Corinth. 3.
 Albo iesli tho z inąd człowiekowi dano / y w
 niem przes słowo sprawowano bywa / od
 Duchá swietego.

W tym tu niemáß żadney sporki / iż to iesz-
 cze powtórzemy / iesli nie iakie náwrócenie y
 odmienienie sstawa sie / w rozumie / w sercu / y
 w woley człowieczey / y iesli Duch S. ku temu
 dopomaga. Ale iako Duch S. Człowieká
 przed náwróceniem / gdy iuz ma być náwró-
 con / podług iego przyrodzenia y przemożer-
 nia náyduie.

Ná to iest tá prosta y prawdziwa odpo-
 wiedz / iż człowiek w swym przyrodzeniu y ná-
 turze /

turze/ żadną miarą niema aptitudinē & capaci-
tatem, to iest takowey dowcipności/ iżby mógł
odporu nie czynić/ ale chuc y wola mieć/ ku
przyjęciu słowa Bożego/ y na ono ku przy-
zwoleniu.

A iż to nauczanie prawdziwe iest/ z następu-
jącego fundamentu pisma S. iawnno iest/ Bo
napierwey odeymuie pismo S. człowiekowi
w duchownych rzeczach y wiego nawróceniu/
wszystkę dowcipność/ też y ku pomysłaniu nie-
co dobrego/ iako od siebie samego/ z. Cor. 3. y
owşent iasnie mówi: A czyby mu też słowo Boże
było przepowiedane albo kázane/ tedy mu sie
na przodku sęczyrem śalenie zda/ 1. Cor. 1.
y iż o Bogu y o wszystkich rzeczach iego/ nic nie
może poiać ani wyrozumieć/ 1. Cor. 2. Iż wszyst-
ki iego pomysły/ śmiercia y nieprzyiacielstwem
przeciw Bogu są/ Rom. 8. Iż sobie nic nie sprzą-
sani żada/ coby mogło sie sstać podług wolej
Bożey/ gdyby Bóg oboygá niedał/ y chcenia y
wypełnienia/ Phil. 2. Iż sam człowiek á cię-
gnie/ Johan. 6. A iż do sęzaktu niczego nie
mamy czegobysiny od niego nie wzięli/ 1. Cor.
4. Po wtóre/ nie tylko odeymuie człowiekowi

om

h ij

wszystkę

O Grzechu/

wszystke godność y dowcipność / w rzeczách duchownych / ale mu też doszczatku przypisnie przeciwne zle przyrodzenie / y skłarády niedowcip. Przetóż też serce człowiecze zowie nie obrzeżanem kámiennem sercem / Ezech. 11. y 36. Deut. 10. kthóre z przyrodzenia dowcipu nie ma / izby sie mogło odmienić albo náwrócić / iáko y Párd albo Murzyn fárby swey przemienić nie może / Jerem. 13. Ale iz jest ze wfemi pomysłámi y spráwámi swoiemi / od młodosci / zle / Gene. 6. y 8. y Bogu odpórne / Rom. 8.

Po trzecie / przypisnie y przywłaszcza przeto písmo S. wfystko náwrócenie / ze wfem onym / co ku temu przysłucha / tylko Duchowi S. iz ón twárde kámieniste serce odeymie / y serce miésiste dawa / y ono obrzezuie Ezech. 36. Deut. 30. iz dawa oczy iásne / Eph. 1. przychyla na wola y pomysl / Joh. 2. prawdziwą boiaziń y pokore / Mala. 2. vprzeyma pokute y náwrócenie od grzechów / z. Timoth. 2. serdeczną dowiernosc y wiare / w Pána Christusa / Johan. 6.

Stá náuka Oycowie S. nadobnie sie zgasdzá / á osobliwie S. Augustin : Non ergo homo

mo

mo uoluntate sua præuenit Deum, ut cognoscat & quærat eam gratiam, sed præcedit misericordis-
 sima gratia sua Deus, hominis ignorantis & non-
 dum se quærentis uoluntatem, ut eum se scire &
 quærere faciat, Hypognosti, lib. 5. Item lib. 2.
 contra duas Epistolas Pelag: Cap. 9. propositum
 bonum, studium quoq; hominis bonum, quamuis
 cum esse ceperit adiuuetur à gratia, non tamen inci-
 pit sine gratia. Et de bono perseverantiæ, Lib. 2.
 cap. 15. Nos uero uolumus, sed Deus in nobis ope-
 ratur & uelle, Nos ergo operamur, sed Deus in no-
 bis operatur, & operari pro sua bona uolūtate, hoc
 nobis expedit, & credere & dicere, Hoc est pium
 hoc uerum, ut sit humilis & submissa confessio, &
 detur totum Deo. Item lib. 2. contra Duas Epi-
 stolas, Pelag, Cap. 8. Quis potest bona cogitatione
 ad bonum cor præparare? absit, ut sic intelligant,
 nisi superbi sui arbitrij defensores & fidei catholicæ
 desertores. Et in Cōcilio Arusicano Cap. 6. Si quis
 sine gratia Dei uolētib⁹, credentibus, desiderātibus,
 & pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri,
 nō autem diuinitus, ut credamus, uelimus, uel hæc
 omnia sicut oportet agere ualeamus, per infusio-
 nem & inspirationem S. spiritus in nobis fieri con-

fitetur

O Grzechu

fitetur, aut humilitati aut obedientia humana, subiungit gratia adiutorium, Nec ut obediens & humillimus ipsius gratia donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti, quid habes quod non accepisti: Et gratia Dei sum id, quod sum, &c.

Wszakże Duch S. nie sprawuie tego w szego / obyczaiem osobliwym / przez tajemne obciawienia y nádchnienia z niebá / ále uzywa ku temu kazanego skowá y dostoynych Sacramentów / iáko od Bogá zrzadzonych szodzów / przez które on iednego kazdego wzywa / dáirmi swoiemi oświeca / w prawey wierze / poswieca y zachowyywa / tak iáko wšyſtko krześcíanstwo / ná swiecie wzywa / zgrómasdza / poswiaca / y przy Jezusie Chrystusie zachowyywa / w prawdziwey iedyney wierze / mówi náš S. Catechismus. A poniewáz Duch S. s thákowemi dáirmi / nie wšego wškok á nagle wyprawuie w skowie / ále wczynek iego tak sie sstawa / iáko Páweł S. mówi: Ex fide in fidem, Rom. 1. Dla thegoż my mamy / gdy ten wczynek w nas zápozety bedzie / od Duchá swietego záwždy w cwičení skowá y S. Sacramentów zostawác

32.
no Swobodney wolery.
wac y postepowac/ przytym/ mamy zapoczac
modlic sie/ y nie przestawac/ iako Pan Chri-
stus naucza w podobienstwie o piaci Centna-
rzech/ Matth. 25. Bo to jest ista prawda/ co-
tamo natym mieyscu mowi: Kto ma/ temu
bedzie dano/ etc.

Toc jest w thym Artykule zdrowa a pras-
wa nauka z slowa Bozego/ iako jest od Au-
gustina przeciw Pelagianom/ y od Luthera
przeciw Papieznikom/ obroniona y zachowa-
na/ Przy tey thez my chcemy za laska Boza
przeciw Synergistom y Enthusiastom/ sta-
lemocno trwac/ X nauczanie przeciwne ktos-
re barzo na druga strone vchodzi/ przes to
zaras odrzucamy/ iz niektorzy powiedai: Ho-
minem coactum omnia facere, & conuer-
sionem fieri per modum coactionis,
poniewaz to nauczanie nowe
y slowu Bozemu iaw-
nie odporne jest.

W Sprá=

W vsprawiedliwieniu Człowie-
ka grzesznego przed Bogiem.

W Czwartym / piątym / w szóstym
Artykule / mówi Apologia bardzo dobrze
y prawnie / iż Artykuł o vsprawiedliwieniu
człowieka grzesznego przed Bogiem / przed-
nieyby jest / we wszystkich nauczaniach krześ-
ciańskim / tak / iż na tym artykule wiele zależy /
który też ku prawemu wyrozumieniu wszyst-
kiego pisma S. osobliwie służy / y ku onemu
niewymownemu starbowi y prawemu po-
znaniu Pána Christusa / sam drogę pokazuje /
y do całej Biblii drzwi odwiera / krom które-
go też Artykułu żadne sumnienie niedzne a za-
strwożone / żadnego prawego / trwałego y
pewnego pocieszenia mieć nie może / albo bo-
gactwo łaski Pána Christusowej / nie może po-
znać.

Y gdzieby też ten artykuł był sfałszowany /
tám krom pochyby / nie podła część / ale prawnie
główna rzecz / wszystkiego pisma S. byłaby
sfałszowana / droga do prawey znaiomości
Pána Christusowej zagrożona / cała Biblia
zámknioz

zámknioná / vbogim / zástrásoványm / y dla
grzechów vdrczoným summieniom / wšyſtko
trwale pewne pocieſzenie / ze wſemi bogáſtwy
láſki Chryſtuſowey / byloby odiete / y zkoſli-
wie oddalone.

Acz my niedzni grzeſznicy / thego nierozu-
miemy / ani wważamy / iáſ niewymownie wiel-
ka to ſzkoda ieſt / thedyć iednáſ chytry duſzny
nieprzyjaciel / to dobrze rozumie / Przetoz thež
w tym nie záſypia / ále káždého času ten głow-
ny Artykul moźnie nagábał / poniewaź ón to
dobrze wie / gdyby iedno troche qwaſu weit
wrzucił / iź wšyſtko ciáſto ſqwaſnieiey ſká-
zi ſie / y wtráci wšyſtkę ſtołkã wilgotnoſć y
ſmáſ przed Bogiem / iáko Páwel S. oſobli-
wie o náuce tego głównego Artykulu mówi /
do Gala. 5. Przetoz áby wybráni y S. Ze-
bránie krzeſciańſkie / w tey mierze dobrze byto
opátrzone / Pan Bóg vřzad káźnodzieyſti vř-
ſtáwił / w kthórym (gdyby iedno wiernie á
prawdziwie byl ſpráwowány) Duch S. nie
tylko tego y inych Artykulów / práwie dobrze
náucza / ná czym nie ieſt doſić / y ná czym mówi
Pan Chryſtuſ nie przestánie / ále teź karze / nie
pátrzac

D Sprawiedliwosci.

pátrzac ná zadnego człowieká / w fystek swiát /
osobliwie w tym Artykule / dla sprawiedliwo-
sci / Ioan. 16.

Dla tegoż potrzeba iest / y iest theż Boskie
przykazanie / gdzieby Dząd Káznodzieyski
miał byc dobrze sprawowany / y Duch S.
tám miałby byc przytomny / aby w fystkie ods-
porne skázy / y w fystkie wprowadzone swer-
merstwa / w tym Artykule z słowá Bozego /
byty pokazáne / potępione / y odrzucone.

Co też przed tym czásem / Antychryst z te-
go Artykula zá Jástinia morderstá byl wczyn-
ił / y iák króm miáry niewymownie / obyczá-
iem Tyranskim / nedzne duże y sumnienia w
niey męczyl / y iákto tákowe morderstkie okru-
cienstwo z słowá Bozego objáwione y zgá-
mione álbo refutowáne iest / to pokazuiá / Con-
fessio Augustana, Apologia eiusdem, Artykuly
Szmalkáldskie y pisma Lutherowe.

Lecz potym niedlugo / przekleci Dycowie /
Tridentini Conciliabuli, thenże smrod záś po-
wtórzyl / y tákowy Decret wczynili: Jż w sprá-
wiedliwienie grzesznego nedznego człowieká
przed Bogiem / nie tylkó iest sáme káskáwe wy-
báwies

báwienie / albo grzechów odpuśczenie / ále ku temu teź przysłucha / poświęcenie albo odnowienie wewnetrznego człowieka / iż tak vspráwiedliwienie grzesznego człowieka przed Bogiem iest / wlana dowcipność / ku pobożności / albo ku dobrym uczynkóm.

Ná to násladowáło Interim / które náucza / ileby wiara miała s sobą miłosć / tedy vspráwiedliwia / per inharentem iusticiam.

Nie dlugo potym z takowego Papiestiego náuczania / Disputatio wypłynęła o dobrych uczynkach / iżby teź ony ku zbawieniu potrzebne być miáły / zład ty násládujące corruptela á skazy wwiedzione sa / w niektóre Zebrania / iżby vspráwiedliwienie wiary / miáło być ze dwu częściu / w którychby zależeć stać y wykonywano być miáło / zwłaszcza / w ubłaganiu y odnowieniu / Item iżby obietnica łásti Bożej adplicowána y przywłaszczána bywála / wiara serca / y wyznaniem vslnem / y owšem wšczęły sie były takowe disputacie á rozmowy / iesliby teź potrzebá bylo / o to słowo Sola / to iest / sama wiara vspráwiedliwia / wiele sie wádzic / y walczyć.

O Sprawiedliwości.

Ugdy takó Zebrania naše okolo tego Artykulu ze wſzech ſtron wewnatr z y zewnatr / od przyiaciół y od nieprzyiaciół ſturmowane y dreczone byly. Tam teſz wyſtąpił Oſiander / wſyſtkę ſilę y moc ſwa ná to záſádzil wſy / aby był mogli obyczáiem ſwym á práwie nowym / ten Artykul wycinowác. X ácz ten iego pomysł y przedſiewzięcie przewrotne y ſzkodliwe / z oſobliwego zrzádzenia y Láſti Božey / przez Iudicia Eccleſiarum Confelſionis Auguſtana, dobrym mocnym fundamentem / piſmá S. pokazáne / zgánione y odrzucone bylo. Wſákże iednáť ná poczátku / málo zá to Bogu dziełowano / áni (iáko przyſluſháto /) z wdzięcznoſcią to przyjmowano / Ale otym ſie pilnie ſtárano / iáby tento ſzkodliwy bład wſprowadzony / mogli záduſzony byc / wſák nie iáko potepiony / iáby rzecz byla ſluſna / ku wſpołoieniu ſumnienia / kthóre niem byly zátrwožone / y ku wyſtrzeženiu / X owſem otym wſilowano / iżby iedno mogli byc ozdobił / przez milczenie prawdziwych ſług Chriſtusowych / y iżby wżad karánia Káznodzielóm zložono y odięto / álbo iżby był wydány y miány zá

ny za proste swary y nieważne zwady / gdzie
 jeden drugiego niewyrozumiał / ani wyrozumi-
 eć chciał / a tak iżby v inych w pogardzenie
 przyśledł.

Tenci jest nasz przednieyſzy wielki a ciężki
 grzech / przed Bogiem w tey tu ziemi / kthory
 nam na ſyji przez dlugi czas leżał y nas wci-
 ſkał / Z ktoregobysmy dnia oſtatecznego ſroga
 liczbe dać musieli / gdybysmy go byli mieli na
 ſobie nieść przed ſad / a nie tu go byli złożyli /
 przez ſerdeczną żalność / tak iżbysmy mu byli
 nieprzyjacielem / pokute czynili / y przez ſerde-
 czną dowierność ku Bogu / w wierze odpuſz-
 czenia grzechów ſukali. Dla tegoż wielka jest
 potrzeba / a oſobliwie tu na tym mieſcu / Po-
 nieważ kilko tyſiac ludu / przez to zwiędzieni
 y zadržowani ſa / Zebranie S. z aſmucone / imie
 Pánſkie zbluznione / aby ta obledliwa nauka
 i aſnemi ſłowy odrzucona / y potępiona była /
 aby takó z a wiedzieni (za co Bóg dnia ſadnego
 liczby będzie żadał / iako za krew ſwoie wla-
 ſna / 1. Corint. 8.) zaś byli nápráwieni / Zebrá-
 nie S. wſmierzone / y iżbysmy wſyſcy w ſkut-
 ku / przed Bogiem / y wſyſtkiem Swiátem /

O Sprawiedliwości.

prawdziwie wyznali / y oświatczyli / iżesmy
też z prawego serca takowey obledliwey nau-
ce / podług słowa Bożego / Psal. 138. perfecto os-
dio &c. nieprzyiaciołmi są / y iż podług prawey
własności owieczek Pana Chrystusowych
Joan. 10. przed głosem cudzem wciekamy.

A nie w tymci sie ona rzecz toczy / o ktorey
Osiander nauczał / dla ktorey też był nagabá-
ny / y na ostátek iest skaran od wšech dobrze
náprawionych košciółow / iáko obledliwy fał-
szywy nauczyciel / iesli tu odpuszczeniu grzes-
chów / káski Bożey w zasluzeniu Chrystuso-
wym potrzebujemy / iesli Bóg podstátna sprá-
wiedliwością iest / iesli w wierzących s nią
mieška y spráwunie / iż poczynáią dobrze czynić.
Albo iesli potrzebá iest / iżby nieiákie przemie-
nienie w człowieku náydowác sie miáło / po
vspráwiedliwieniu / Tego smy iednáko z obu-
dwou stron náuczáli / wyznawa sam Osiander
w swoiey Refutat. fol. D3. fac. z. E z. L z.
fac. z. M z.

Alle tác bylá rzeczy zwádá / miedzy nami
coby bylo in Articulo iustificationis, miedzy ty-
mi rzeczmi wšemi / ona práwa wieczná sprá-
wiedlis

O Spráwiedliwosci.

36.

wiedliwoscia / nedznego grzesniká / przed
Bogiem / ku iego zbawieniu / o tthorey pismo
S. á osobliwie Páwel S. mówi / Rom. 3. 4.
y zowie ig Iusticiam Dei álbo fidei, iák sie Osiander
der práwie dla tego ná ty miescá referuie á od-
zywa / in Confess. fol. G. I. H 3. I. I. S 4. T z. 3. y
4. VI. &c. y ná thoc Iudicia á rozsádkow od
wszech Kosciolkow zádano / zc.

Orey Spráwiedliwosci álbo Bozey ál-
bo wiary / iák Osiander náuczal / izby oná nie
bylá Christus prawdziwy Bóg w zásluzeniu
swoim / y owšem / izby Boska natura s záslu-
ga swoia / miála byc spráwiedliwoscia nászá /
to nie moze byc z pisma / áni z ináq pokazano /
powieda Osiander w Refutat. swey / fol. K 4.

Jz tez nie iest imputatiua y z lásti / owšem
tákowy pomysl iest / áni cielesny áni Philo-
sowski / ále fantasti / blázensti / osli / cieleczy / ni-
czemny zc. y coby iedno przeciw temu moglo
wiecey byc mówiono / Bo áni Philosopho-
wie / áni ciáko y krew / tho iest / czlowiek rozua-
mny / bláznia táko o spráwiedliwosci / mówi
Osiander w Kiegách / które názwal Schmeck-
bier / fol. G z. fac. z. y H 3.

Owšem

O Sprawiedliwości.

Owsem gdyby Bóg / v bogiego grzeszniká / y niepobożnego człowieka / ná takowy oby-
czay / zá sprawiedliwego mieć / y sprawiedli-
wem mienić miał / tedyby w tym błędził / iáko
Sędzia niesprawiedliwy y przyiaciel kotrów /
in confels. fol. 12.

Iż też wypełnienie Zakonu nie iest Sprá-
wiedliwość / á ktoby to mówił / iż ten iest sá-
fywy Szwermerz y Kácerz w Schmeckbier
fol. E ultimo fac. z.

Iż też nie iest odpuśczenie grzechów y mi-
łósciwe przyiecie / niegodnego misernego strá-
conego grzeszniká dla Christusa / owsem takó-
we mówienie iest Philosophstie / cielesne / nie-
rozmyslne mówienie / in confels. fol. G z. fac. z.
Philosophstie Kuglarstwo / które sprawiedli-
wość wiári zácimia y wywraca / Ibidem fol.
H 1. fac. z. Sen álbo wymysl / cielesnego
rozumu / á nie práwa stala Sprawiedliwość /
áni w Niebie áni ná Ziemi / w Resuta. fol. l. ult.
fac. z. Háłwochwálstwo nád które Száz-
tan brzydliwego bluznierstwa przeciw Bo-
gu / niemogł zmyslić / z którego Osiander brzyd-
kość miał z práwego serca / kósci y mozgu / tak
iż tyłko

iz tylko żart był ona sportka / s Carlstadem /
Zwingliusem / Storchem zc. przyrownana
do tey sportki w Refuta. fol. K I. O 4. in confels.
fol. G I. fac. z. w Schmeckbier fol. C z.

iz Christus na ten obyczay od nas kazá-
ny / nic niego nie iest / iedno malowany Chris-
tus w Królestwie Szatanstiem / Schmeck-
bier / fol. A z. fac. z. Uad to Confessio Aug-
spurska káie / zá Conspiratia y sprzysiezony
przytobiály trzewic / tho iest / spiknienie ni-
czemne / w odpórnym pisanii : fol. B z. fac.
z. & R z. káie wshystki slugi Christusowe /
którzy imputatiuam iustitiam náuczaiá / zá Jus-
dase / in Confels. fol. H z. káie ie zá ony / które
Diabel zálepil / y niemi rzadzi / Ibidem fol. D z.
fac. z. y H z. owšem káie ie zá psy / swinie / y
listki / fol. Z I. fac. z. którzy sie słowa Bozego
odprzysiegaiá / w Refuta. fol. B z. fac. z. Toć
iest Osiandrowá Negatiua.

Przeciw temu náuczal Osiander / izby to
bylo w Artykule o vsprawiedliwieniu / Sprá-
wiedliwosc / o ktorey Pawel S. y pisno náu-
cza / y zá ktora záiste plynie / y plynac ma zy-
wot y wieczne zbawienie / in confel. O z. y Y I.

K

zwlaszc

O Sprawiedliwości.

zwłaszcza pobożność / w której sie wſyſtki inne
cnoty rozumieją y zamyſkają / a na ten obyczay /
używamy tego słowa / gdy mówimy o vs
sprawiedliwieniu przez wiare / (mówi Osiander
der wyrozumiale / różnie y iasnie) y gdyby kto
pytał / co iednak sprawiedliwość y pobożność
ieſt / tedy odpowiem / (mówi Osiander)
Sprawiedliwość ieſt prawie ono / co sprá
wiedliwego ku dobrze czynieniu pobudza / y
króm czego / ani ſprawiedliwym być / ani do
brze czynić moze. A ku temu ieſzcze wiecey mó
wi / przez kthóra Chriſtus y ſwe ſwiete czło
wieceńſtwo vsprawiedliwił / in Confefs. H fol.
z. fac. z. y H 3. O z. T I. & z. in Refutatione
fol. I z.

Tá ſprawiedliwość ieſt Bóg ſam / mó
wi / in Confefs. fol. H. z. fac. z. Aut effens
tia Dei, Ibidem fol. O z. fac. z. y fol. Q 3. Tu
ieſt pytanie / podług której natury Chriſtus
náſza ſprawiedliwością ieſt / Tho ieſt moia
ſczyta / proſta y iasna odpowiedź / (mówi po
wtóre Osiander) iż podług natury Boſkiej
ieſt náſza ſprawiedliwością / a nie podług ná
tury człowieczey / zc.

Lecz

O Spráwiedliwosci.

38.

Lecz Osiander náuczal / iż vspráwiedliwienie nie iest / niespráwiedliwego mizerneho grzeszniká zá spráwiedliwego opowiedziec / zá wybáwionego y wolnego poczytác / to nie Bogu przyslucha / ále niespráwiedliwemu Szediemu / Ale to iest spráwiedliwosc (mowi Osiander) zwlászczá / w rzeczy y w skutku spráwiedliwem uczynic / in Confess. fol. F ult. G I. & z. Spráwiedliwosc wprowadzic / in Refutat. fol. I z. fac. z. & L I. fac. z. Spráwiedliwosc wlac / grzech vmartwic / wykorzenic y do bezatku wygládzic / to dopiero iest rzecz nászego vspráwiedliwienia / in Confess. B z. w Schmeckbier / fol. D 4. in Refutat. fol. D z. fac. z. w písaniu które nazwal Nachtrabe / fol. A 4. fac. z. y w kazaniu ná Bosse Capitulum / Epistoly do Rzymianow / fol. B z.

Thoc iest Osiandrowe náuczanie y pomysl / ktory on tak iasnie y zrozumiale negatiue y affirmatiue, przes tak / y nie tak / ná iawnosc wydal / iż tez sam czesto pisal y mowil: Musialby pniem y kloem ten byc / á nie rozumem czlowiekiem / ktoryby tego iego pomyslu / nie mogl rozumiec albo pojac.

K ij

Przeciw

O Sprawiedliwości.

Przeciw tym wſhem błędóm y brzydkiem
ſwernerſtwóm / Papieżników / Interimis
ſtów / y Oſiandra / tá ieſt gruntowna prawdzi-
wa nauka słowa Bożego / o ſprawiedliwoſ-
ści / y o vſprawiedliwieniu człowieka grzeſz-
nego przed Bogiem.

Iż Bóg ná początku człowieka w czyſtem
przyrodzeniu był ſtworzył w prawdziwey po-
bożnoſci albo ſprawiedliwoſci y ſwiatobli-
woſci / Gene. 1. Ephe. 4. Który ſprawiedli-
woſci Regula ieſt / ſwiety Zakón albo dzie-
ſięcioro przykazanie Boże / iż ktoby iedno po-
dlug tego vformowany był / y wſyſtki ſprawy
ſwe we wnatrz y zewnatrz rządził á ſpráwo-
wał / króm wſelkiey małuky y niedoſtátku /
tenby był przez Zakón przed Bogiem ſpráwie-
dliwy / Rom. 2. y miałby przez tó prawdziwie
żywot wieczny / Leuit. 18. Math. 19.

Lecz gdy Adam vpadł / przez co grzech od
niego ná wſyſtki ludzie przyſzedł. Rom. 5. nie
imitatione / ale natura / Pſal. 51. Grzech náſlá-
dował / według ſprawiedliwego ſadu y ſkaza-
ni Zakonowey / Gniew Boży / y wieczne przez
kłeſtwo s ſmiercią / Gal. 3. Rom. 6. ná wſyſ-
ſtki

stki ludzie / Rom. 2. y 5. skázito ie przed Bogiem / nic inego iedno grzech / Esa. 59. wászá niecnótá / álbo grzechy rozkaczáią was od Boga.

A poniewaz takowy sad y skázn Zákonowá / ná wieki nie moglá byc przemienná / Math. 5. y dla tegoż / ná grzech wieczna smierc y przeklestwo przyslucháto / (iáko iest powiedziano) á żaden człowiek ná świecie / po vpadáku pierwszych rodziców / bes grzechu nie był / y miedzy nawietšemi swietemi / Psalm. 32. y dla tegoż żaden nie był niewinny y spráwiedliwy przed niem / Psal. 143. Tedy sie Bóg nád nedznem stráconem swiátem z serdeczney miłosci y wierności / smilował / Johan. 3. X dat nie prostego á šczyrego człowieká tylko / bo ónby był nie mógł zá wšytki dosic wczynić / á ni by też był mógł onego nieznošnego brzemienia nosić / y wystátczyć / á ni też tylko šczyra Bostá nature / Ethóra iest podstátná spráwiedliwostí / onáby też nie bylá moglá cudzey winy / y meki smierci nosić / gdyž nie iest smiertelna.

O Sprawiedliwości.

Przetóż Syn Boży stał się iest ciáło / z
czystey Dziewicy Mariey. Thego który był
świety Luc. 1. y o żadnym grzechu nie wie-
dział / Łsa. 53. Bóg poddał pod grzech y grze-
chem go uczynił / z. Corint. 5. Ponieważ Bóg
wszystki grzechy świata thego nań włożył /
Łsa. 53. y niewinna go ofiara uczynił / która
grzechy wszystkiego świata nosi / Job. 1. Dla
których cudzych grzechów y winy / podług Za-
konu / meki y karanie / które Bóg nań włożył /
nosił y cierpiał / za wszystki / Łsa. 53.

A takci sprawiedliwość Zakonem od nas
žadána / iest w nas wypełniona / Ro. 8. Ponie-
waż Krystus wszystko czynił y pełnił / we wszy-
stkiey niewinności / czego Zakon požądał / A cze-
gósiny nie czynili y nie pełnili / za to Chrystus
podług sprawiedliwej káżni y wyroku Zako-
nowego / cierpiał y plácił / iak powiedziano iest.

A przychodzi thak záse sprawiedliwość
przes iednego człowieka / (który z przyrodze-
nia iest Bóg / Joan. 1.) iakó też y grzech przes ie-
dneho człowieka ná swiat był przyszedł / Ro. 5.

A thá sprawiedliwość w Chrystusie nie
inednego nie iest / iedno pokorne niewinne postua
Benstwo /

benstwo / they caley persony pod Zakonem Gal. 4. iako też y grzech pierwszego człowieka / dla któregośmy wszyscy grzesznemi sie stali / iego nieposłuszeństwo iest / ibidem.

Wszakże nie przychodzi sprawiedliwość na nas z przyrodzenia w naturze / iako grzech / ale musimy the łaskę y dar przyjąć / y sobie przywłaścić / Rom. 5.

Tá applicatio albo przywłaśczenie / sstawa sie przez wiare / iako Páwel S. mówi / Ja powiadam o Sprawiedliwości przed Bogiem / która przychodzi przez wiare w Christusa Jezusa / do wszech y na wszystkie / ktorzy wierza / Rom. 3.

X sstawa sie wierzacy pobożnem y sprawiedliwem przed Bogiem / nie dla przedchoz dzacych albo naśládujących uczynków / ktoré też y podług Zakonu czynil / Eph. 2. Titu. 3. ale bo ieszce czyni / 1. Corint. 4. ale króm wszech uczynków thylko z łeczyrey łaski / nie przez wdanie albo wlanie nowych nieiákich mocy á sil / albo przez mieścianie w sercu iego Bostkiewy natury / ale przez wybáwienie / ktoré sie przez Christusa sstalo / ktorého nam

O Sprawiedliwości.

nam Bóg postanowił / za Tron albo stołek kazał
stać / przez wiare / we krwi iego / Rom. 3. tak iest
iestesmy sprawiedliwemi / Rom. 5. od wśch
grzechów oczyszczeniemi / I. Joan. 1. przed Bo-
giem błogosławionemi / w tey przywłaśczo-
ney sprawiedliwości / iż nam grzechy bywają
odpuszczone / a nie poczytane / Rom. 4.

Tenci iest nie tylko listny / krom wśego
watpienia / pomysł y własne wyrozumienie
słowa Bżego / lez też iest forma sanoti uerbo-
rum. A ponieważ z tad iawno iest / iż ty wśyst-
ki części / zwłasczą / całe wybawienie / w smier-
ci y we krwi Chrystusowey z odpuszczeniem
grzechów / w tey personie tego iedynego Po-
średnika / ku naszym usprawiedliwieniu
przysłuchają / przetoż też pismo S. krom róż-
ności mówi / iestesmy sprawiedliwemi przez
wybawienie / Rom. 3. we krwi iego / Rom. 5.
Grzechów odpuszczenie iest naszą sprawiedli-
wość / Rom. 4. Szcie Chrystusowe do Wy-
ca / iest naszą sprawiedliwość / Johan. 16. albo
Chrystus iest naszą sprawiedliwość / I. Cor. 1.
Bo tam Chrystus nie bywa rozumian / tylko
podług człowieczey natury / iako Stankar
zmyśla /

O Sprawiedliwość.

41.

zmysła y śaleie/ ani też tylko podług Bostiey/
iako Osiander zwodzi. Ale ón Bóg bywa roz-
zumian / który sie z pokolenia Dawidowego
narodził / prawy wrodzony człowiek / y który
jest ludu swojego Królem y wybawicielem/
Jerem. 23. y 55.

Y wieleby było na takowey przewrotney
przekletoy nauce Osiandrowey / choćby był na
tym przestał / a oney nie ostrzył / Lecz iako plu-
gawemi / márnemi / hániebnemi słowy / ono
wszystko / co tu naszey sprawiedliwości przed
Bogiem podług pisma przysłucha / hánbił a
sromocił / z pism iego własnych w tey ziemi iaw
nie wydrukowanych / wyzšey pokazano jest.

Tedy też Papieżnicy do dzisiejszego dnia /
temu niewinnemu Zbawicielowi y iego świę-
themu zasłużeniu / nie mogą zyczyc / iżby ón
przes to miał dosić być / tu naszemu vsprás
wiedliwieniu przed Bogiem / ale własna / też y
od siebie samych zmysłona / a nigdy od Boga nie
przytazana swiatobliwość / tamusi te rzecz /
podług ich nauki / przed Bogiem doskonala wá
czynić. Tegożci też w prawdzie sálšywi Apos-
tółowie nauczali / zwašezá / iż potrzeba w
Christusa

O Sprawiedliwości.

w Chrystusa wierzyć / bez którego nikt spras-
wiedliwym ani zbawionem być może. Lecz
ponieważ przydawali / iż uczynki Zakonne mu-
siały być ku temu na pomoc bráne / Act. 15. Pá-
wel S. mówi / á w niem albo przezeń Duch
S. iż to ich náuczanie / podobne temu iáwne-
mu bluźnierstwu było / Christus dáremnie ál-
bo próżno vmárl. Gala. 2.

Máia ieszcze Papieżnicy struczke iedne /
bárzo sálfhywa / w Artikule vsprawiedliwie-
nia (aby nie zdrowego á zbawiennego w ná-
boženstwie swym nie zostáwili) iż nietylko ná-
uczają / ále też in Tridentino Conciliabulo, zá to
trzymáć y mieć roskazáli / iż to zle á blád iest /
táľ wierzyć o Bogu / iż nam záiste chce być mi-
łosćiw / wierzyć możemy / iż Bóg iest miłó-
sierny / iż Christus wšytko záslużył / y iż Sa-
cramenta swoje moc / síle y spráwe máia / ále
ižby káždy sam prze sie mocno wierzyć miał /
iž sie Bóg záiste nád iego persona zmiłowáć
chce / zc. to powiedáią iest wielka á zbytnia
Śmiałość.

Przeciw

O Sprawiedliwości.

42.

Przeciw takowey fałszywey nauce / która
sumnieniom zatrwożonym y sfrasowanym
wszystke pościecha odeymnie y odcina / y w
wątpienie / á ná ostátek w rozpácz przywo-
dzi / mamy dobrze zachowác / co Páwel S.
mówi. Jż práwie dla tego sprawiedliwość
musi przychodzić á płynąc / nie z czynków
zakonnych / ále przez wiarę / áby obietnica
pewna á mocna bylá / Rom. 4. y Ephe. 3.
Przes kthórego Christusa mamy smiáłość
y przystep we wfelkiey dowiernosci / przez
wiarę weni / Rom. 8. Któż chce wybráne Bo-
że obwiniác / zc.

Thedy też to bluznierstwo / jest iáwnie
przeciw náuczaniu Oyców S. Bo takó piše
Origines, Lib. 9. Cap. 12. ad Rom. Fides qua
sperat & credit & absq; ulla dubitatione confidit,
in nobis est. & Hilarius Libro 10. de Trinitate:
Hanc in nobis qua ex fide est Iusticiam, Apo-
stolus expectans, incerta atq; infida ambigui-
tatis irreligiositatem remouit. Idem Capite 5.
in Mattheum: Ergo Regnū cœlorum quod Pro-
pheta nunciauerunt, Ioannes prædicauit, Domi-
nus noster in se esse positum, est professus, vult
fine

O Dobrych uczynkach.

sine aliqua incertae uoluntatis ambiguitate sperari, alioqui Iustificatio ex fide nulla, si fides ipsa fiat ambigua; Augustinus in exposit. Psalm. 39. Non audeam conuerti, nisi securus de remissione. Non audeam perseuerare, nisi securus de remissione, &c.

O Dobrych Uczynkach.

Malko o Uczynkach Dobrych ma być nauczano / co uczynki dobre są / iako maia być czynione / iako Bogu są przyiemne / y iako mu sie podobaią / y iż żadna miara / nie są zastuga łaski Bożej / y odpuszczenia grzechów / to wszystko w Augspurskiej Confessiey / y Apologiey / iasnie y różnie z słowa Bożego iest zebrano / a nie iest potrzeba aby tu było powtarzано / dla tegoż tylko niektóre błędy / które przed śmiercią Lutherowa y po śmierci jego / w ten Artikul wiedziane są / wyliczymy / y następnie z słowa Bożego odpowiemy / y ony tu confutniemy.

A napierwey byli niektórzy / którzy z ścisłyey uporności / króm gruntu y wśech przyczyn słusznych /

słusnych / zwykłe mówienie / które w naszych
 Kościołach zawsze pospolite było / nagrawa-
 li albo nagabali : Iż dobre Uczynki są potrze-
 bne / y iż z wiary pochodzić mają / y iżesmy po-
 winni ty uczynki czynić / które Bóg przykazał /
 Które nauczanie albo mówienie / dla tego tak
 używane bywa / iżby pobożne chrześcijańskie ser-
 ca wiedziały / ponieważ iednak to skazone cię-
 ło ku wśemu dobremu leniwe y gnusne iest /
 y zawsze nakłonne iest y chucma / ku zbytne-
 mu / bezpiecznemu / Epikurowskiemu żywotowi /
 iż to nie iest Adiaphorum / to iest / iż na naszey
 woley nie zależy / podług zdania y woley na-
 szey dobrze czynić / albo nie / ale iż Bóg tego po-
 nas żada / y iego vprzeyme przykazanie iest / iak
 Christus mówi / Joan. 15. Nowe przykazanie
 dawam wam / abyście się spotecznie miłowali /
 1. Joan 4. Toć przykazanie od niego mamy /
 iż krobymy Boga miłowal / aby też miłowal y
 brata swojego.

Y wszystko ono co Christus czynił y ciera-
 piał / dla wybawienia naszego / ku temu się sciga-
 ga / nie iżbyśmy przez to wolność mieli / w
 grzechach y w wszelkiej marności żyć / ale iżby-
non
L ij on sobie

O Dobrych uczynkach.

On sobielud oczyszcil ku własności/ któryby pilny był uczynków dobrych. Tit. 2. y izby każdy sad swoy zachował/ w świętości y w poćciwości/ á nie w pożądliwości/ 1. Tessa. 4. Abyśmy iemu służyli pokismy iedno tu żywi/ w światobliwości y sprawiedliwości/ która sie iemu podoba/ Luc. 1. 2c.

Takich známienitych namów pismo S. iest pełne/ iz też z tad sámo takowego mówienia vzywa/ Jesteśmy powinni/ Rom. 8. Nie bądźcie nikomu nic winni/ tylko izbyście sie społecznie miłowáli/ Ro. 13. A ná tymzemieyscu/ Dajcież tedy każdemu cóście sa powinni/ Luc. 17. Uczyniliśmy cóśmy sa powinni/ 2c.

Owżem pismo S. wyroczyło vzywa tego słowa/ Necesse est y oportet, Rom. 13. Bądźcież tedy z potrzeby poddánemi/ 1. Cor. 9. musze to czynić/ Act. 5. Powinna rzecz Boga więcej posłuchac/ niżli człowieka/ y 14. Cap. przez wiele trudności musiemy wnieść do Królestwa Bożego / 2c. Takowe też mówienie/ nie-tylko iest pospolite in Augustana Confessione, & Apologia, ále też y w pismach Lutherowych/ de votis monasticis; Opera in Decalogo mandata,

non

non sunt quidem ad iusticiam & salutem necessaria: tamen necessaria sunt, neq; enim omitti possunt etiam presente fide. In disputationibus de operibus legis & gratiæ. Necessaria sunt opera omnia, tam legis quam gratiæ, &c.

Skąd iáwno iest / iż tá propositio á mowá: Opera sunt necessaria, &c. dobra y prawdziwa iest / podług zbáwiennych sków onych / którzy pismo sámó wzywa / y dla thegoż w tych / y we wšystkich inych Zebrániach pilnié á mocno ma byé zachowaná / przeciw Szwermeróm.

Lecz theż to iest prawdá / iż takowe mówienie / nie ma byé rozumiane de necessitate coactionis, iżby Chrzesćciáni przeciw swey woley / od Zakonu pedzeni y poniewalani / dobre uczynki czynili / albo czynić mieli / áby tylko zwierzchnie dla okazania / nieco sie stawálo / podług woley Bozey / á serceby o tym nie wiedziáto / iáko niepobożni potriccy czynić zwykli / Matth. 15.

To dobrze wiemy / iż sie takowa službá Bogu nie podoba / który mieć chce á żada / dawce wesolego / któryby przeciw woley swey albo z poniewolenia nieco czynił / z. Corint. 9.

ále

O Dobrych Uczynkach.

ale któryby postuśny był z serca ochotnego/
Rom. 6. & Piotr 5. 1. Pet. 5. nie z poniewole-
nia ale dobrowolnie / serdecznie. Przetóż też
Dawid lud wierzący zowie : populum sponta-
neum. to iest / lud dobrowolny / Psal. 110. Lecz
to sprawiue y dawa Duch S. który sercá
przes wiáre oczyszcía / y ku nowey sprawie
przyrzadza. Rom. 1. Ażeby then był koniec
wszystkíey náuki / miłość z szczerego sercá / z do-
brego sumnienia / y z wiáry nie zmyśloney / 1.
Timot. 1.

Po drugie osobliwie potrzeba iest / iżby
náuczaiac dobrych uczynków / zrozumiałe y
iásnie z słowa Bożego pokazano / ku czemu y
dla której przyczyny / Uczynki dobre máią być
czynione. A tyc są in Confels. Augustana, & A-
pologia eiusdem, krótko á prosto pokazáne /
zwłászczá / iż dla tego mamy dobrze czynić / iż
Bóg takó mieć chce / y sam rozkazał. Item / iż-
by przes uczynki dobre / wiára była ćwiczo-
ná / pokazaná y utwierdzoná / áby każdy z o-
woców poznal / iżesmy w prawdzie drzewem
dobrym / ku królestwu káski wezwáni / też y dla
tego / ábysmy ku czci Pánu Bogu / byli wodzie-
cznemi /

Dobrych Bczynkach.

45.

cznemi / w skutku wiare nasze wyznawali /
przed wſystkiem ſwiatem / a iżby przez to ini
ludzie / ku takowemuż albo podobnemu na
wróceniu / pobudzeni byli / ku czci a ku chwale
Pánu Bogu / Matth. 5.

Lecz tu Dyabeł pilno vsiłkuie / aby pod ty
mi przyczynami / dla których máią być czynio
ne uczynki dobre / też y te mogł podrzucić / iż ſa
potrzebne ku zbawieniu / ku żywotowi wie
cznemu / albo iednak ku zachowaniu Láſki Bo
żej. Bo ón to dobrze rozumie / iż żadnego lep
ſzego przyſtepu / y známieniſzey okazáłości ná
ſwiecie mieć nie moze / Artikulo vspráwiedli
wieniu / wſák pod przykryciem / ſfálſzowác /
iáko te ſzkodliwą pokrywkę. Przeto theż zá
czáſu przekletego Interim / gdy porozumiał /
iż przez iáwne nieprzyiációły y przeciwniki
náuczánia náſzego / zá iednem rázem / w tym
Artikule / ſkody niemogł uczynić / y wola ſwa
wypełnić / wſákże tak wiele ſie o tym starał / iż
ná oſtátek the propositiá w Zebránia náſze /
przez náſze náuczyciele wciſnął: Iżby uczynki
dobre ku zbawieniu były potrzebne / y iżby rzecz
niepodobna była / krom uczynków dobrych
zbawienia nábyć.

M

A po

O Dobrych Uczynkach.

A ponieważż ini pobożni y wierni z nąsęy
strony nauceyciele / z tad dobrze porozumieli /
o coby sie Dyabel y przes przyiacioly / przes
takowe mówienie pokuśkal. Stądże oná sko-
dliwa zwada y zákosć / wszczęła sie / kthóra y
teras ieścze / nie króm serdeczney bolesci przed
oczymá widziemy. Lecz tá rzecz v błedliwych
tak málo iest poprawiona / iz swego błedu z
Papiestwa nowo wziętego / nie tylko nic nie
poprawili / ále bázciey pogorszyli / y ná ostá-
tek w takowe oddalenie od Słowa Bożego
przyšli / iz powiedáią / że vspráwiedliwienie
nedznego grzesznika / nie tylko záleży w vsmie-
rzeniu / ále teź w odnowieniu. Item / Jż ká-
ská Boża / kthóra sie nam podawa / nie tylko
przes wiare / ále theź confesione oris, to iest /
przes wyznánie vstne / iáko przes uczynek / by-
wa applicowána / y káždemu przywłaśczona /
Ini ieścze głębiey zábrneli / iz śmieią mówić / że
uczynki dobre owšem ku vspráwiedliwieniu
sa potrzebne / tanquam adiunctum fidei.

Skąd Papiescy uczesnicy krolestwa przes
kletego Antichristowego / wielką nádzieie so-
bie zmysláią y bierzą / izby ich skáradosć vpa-
blá ná

Dla ná nogi zaś powstác y postanowiona być mogła. Dla tegoż też odpáde z nášey strony/ dla tey propositiey bárzo wychwaláią / onym świádestwo dawáią / iż sie zaś przez to náwra- cáią y ich sie strona / czesćią niemála sstawáią.

Potrzebá dla tego wielka iest / iesli iedno ten Artykul o vspráwiedliwieniu nášym z serca á vprzeymie sobie catwiemy / ón czysto zácho- wác chcemy / y iesli iedno chcemy przez to od królestwá Dyabelskiego Antychristowego od- laczni być / podług Boskiego przykazánia z Wynidźcie od nich Ludzie moi / Apocal. 18. zc. Aby dobrym gruntem pismá S. takowe pro- positia y mówienia / były porázoney potepione.

A łatwie tey rzeczy moze być porádzono / gdy iedno przy tey rzeczy zostániemy / tak iáko iá Szwermerowie sámi przed sie wzieni / y tak do bezatku mmimáią / iżby ich náuczánie dáleko rózne być miáło od náuczánia / Papiestkiego.

Oni takó mówia: Tá propositio, bona ope- ra sunt necessaria ad salutē, & impossibile est quē- quam sine operibus saluari, nie ma być rozumia- ná o onych którzy ieszcze máią być vspráwiedli- wieni / ale o onych / którzy iuz sá vspráwiedli-

O Dobrych Uczynkach.

wieni/ tym są uczynki dobre ku zbawieniu potrzebne / thak iż im nie jest można rzecz / aby krom dobrych uczynków / zbawieni być mieli.

Jesli to jest prawda / tedy krom wątpienia / vsprawiedliwienie y zbawienie tak są od siebie oddzielone y odlaczone / iż ia jednak tylko przez wiare / krom wſzech uczynków / moge sprawiedliwy być / a przed sie krom uczynków / tylko przez wiare / nie moge być zbawionym / A tak moge być sprawiedliwym w Chrystusie / krom zbawienia.

Co to za bluźnierſkie pohánbienie vsprawiedliwienia w Chrystusie jest / y iako sie to ſwermierſtwo s słowem Bozym zgadza / każdy rozumny bázro rychlo y latwie porozumieć moze. Bo piſmo S. vsprawiedliwienie s zbawieniem człowieka grzeſznego przed Bogiem / tako bliſko złącza / że iednego za drugie używa. Bo gdy Páwel S. ex professo o vsprawiedliwieniu człowieka grzeſznego mówi / y ono pokazać chce / thedy ku temu używa tey namowy / która o zbawieniu mówi / y z wiera : Toć jest vsprawiedliwienie przypoczyne / krom pomocy uczynków : zbawieni są ci /
którym

O Dobrych Uczynkach.

47.

którym ich niesprawiedliwość jest odpuszczona / Rom. 4. z trzydziestego wtórego Psalmu.

A pismoć S. żadnego inego postzodku nie kładzie / przez któryby nam zbawienie było applicowane y przywłaszczone / iedno wiare / krom uczynków / tak iż uczynki od zbawienia prawie tymiż słowy / obyczaiem y sposobem / wywiera / iako y od vsprawiedliwienia. Złaski testescie zbawieni / (powieda Paweł S.) Ephe. 2. przez wiare a to nie z was samych / Darci Boży jest / nie z uczynków / z. Timoth. 1. Ten nas zbawił y wezwał wezwaniem zbawieniem / nie podług uczynków naszych / zc. y do Tit. 3. Nie dla uczynków sprawiedliwości / ktoreśmy uczynili / ale podług swego miłosierdzia / zbawione nas uczynił.

Tak sie iasnie nayduye / iż ta propositio iawo nie jest przeciw słowu bożemu / iako y przeciw Augspurskiej Confessiey / która iasnie kładzie / iż my tak mało uczynków ku zbawieniu potrzebujemy / iako y ku vsprawiedliwieniu / y przytacza ná to one nadobna namowe Ambrozego swietego / gdzie tak mówi : Hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum, saluus

M iij

lit,

S Dobrych uczynkách.

fit, sine opere, sola fide, gratis accipiente remissione
onem peccatorum. Też y Luther gdy Nowos
chrzczenicy byli poczeli the propositia mocno
twirdzić / one zganił y w iáwnych swoich dis
sputaciach / Anno 1536. iák theż one ná pos
tym / in Gene. 22. ze wšyſtkiemi okazáloſciá
mi y glosámi do ſzczatku wygládzil. Tedyć
theż y to nie iest prawdá / izby uczynki dobre
miały ſłużyć y potrzebne być / ku záchowánú
zbáwienia / Bo piſmo S. przypisúie poczas
tek / ſrzodek / y koniec / zbáwienia náſzego káſ
ce Bożey / przez wiáre / przez te mamy przy
ſtep / przez te ſtoimy / przez the chępiemy
ſie / z nádzieie przyſſley chwaly / Roma. 5.
Przez oneż mówi Piotr ſwiety / bedziemy zách
chowáni ku zbáwieniu / które iest koniec wiá
ry náſzey / I. Corinth. 1. Jeſli iedno zoſtá
niemy w wierze vgruntowani y vmocnies
ni / Col. 1.

Ten fundament iest mocny y wlázuie iá
wnie / zenie dla niepotrzebnych rzeczy prózne
ſwary vpornie wſzczynamy / ná zloſć lu
dziem niektórym. Lecz wielka potrzeba náſ
ku themu przymuſá / bobysmy ináczey ſczy
rego

O Dobrych Uczynkach.

48.

rego nauczania nie mogli zachować. Y nic też to nas w tey rzeczy nie myli/ iż przeciwnicy takowe nasze przedsięwzięcie złościwie na to wykładają/ przed pospolitym człowiekiem / iakbyśmy tego mmimania byli / iżby oni / którzy przez wiare vsprawiedliwieni są/ mogli przed sie sprawiedliwemi zostać/ y zbawionemi być/ aczby też ten pomysł zachowali / iżby chcieli ciętu folgować / a nigdy sie nie polepszyć/ Takowe niepobożne mmimanie w Apologiey y Szmalckaldstich Artykulech/ iawnie y słusnie jest potępione/ iako ie też w Kosciolach naszych za potępione trzymamy / y trzymać chcemy.

Boć tho iest prawda / iż Paweł S. do onych pisał/ którzy nawróceni/ wierzący/ sprawiedliwi y zbawieni byli/ iż z tych żaden który by zaś w sprosne skłarade złości wpadł/ uczynki cielesne popełnił / czasłki w Królestwie Bozym nie ma/ 1. Cor. 5. Rom. 8. Gal. 5.

Lecz nie przeto / iżby uczynki dobre ku zbawieniu albo ku zachowaniu sprawiedliwosci/ potrzebne być miały. Alledla tey przyczyny/ aby takowy człowiek / pokute y obrzydzenie grzechów/ wiare prawdziwą/ która Christusa dla

S Dobrych uczynkách.

dla tego szuka/ iáko wyżšey rzeczone jest / okaza-
zał/ áby tak mógł być wolen od grzechu/ A iże-
by přes to Duchá S. który přes wiáre w
nas przemieštawa/ niezášmucal/ Gal. 3. y tak-
by vspráwiedliwienia y zbáwienia nie vtrá-
cil/ gdyž wíec krom pokuty y obrzydzenia
grzechów / žádnego počiešenia/ Luc. 13. y krom
mia wiáry žádnego zbáwienia / nigdy sie spo-
dziewác ani oczekawác potreba/ Joan. 3.

Dla tegož Cycowie swieci nadobná róz-
nosť uczynili/ miedzy grzechem powšednim/
Peccatum veniale & peccatum non regnans. Nie
ižby Christus zá jedné grzechy mníey álbo wíe-
cejš dosiíc uczynil / nišli zá druhé. Albo ižby
zá niektóre grzechy / iáť przekleci Papiežnicy
zmyslája / cžlowiek sam mógł s mníeyšá pra-
cajš dosiíc uczynit / y zápláć: Lecz tylko to chcie-
li pokazác / iž w návróconych (o których tá
róžnosť tylko mówi / poniewáž w nienávró-
conych wšyštki grzechy peccata mortalia sa)
niektóre grzechy sa / przy których wšdam po-
kuta / wiára / Duch S. y také tež spráwiedli-
wošć y wíeczne zbáwienie / záchowane být
moga / y spodziewánie sie wššego dobrá tu
Bogu/

O Dobrych Bczynkach.

49.

Bogu / co zowa Bona conscientia. Takowe
grzechy sa / zle skazone przyrodzenie w cieles / a
z tad zle brzydkie pomysly / przes kthore nas
ciaklo nasze zepsowane / tu wsem sprosnym
grzechom y zlosciam / wabi y pobudza.

Poniewaz wiec my takowemu zlemu przy-
rodzeniu / y zlemu poduszczeniu ciakla naszego /
przeciwni iestesmy / y nieprzyaciolmi zostawamy /
odpuszczenia szukamy przes wiare / y
moca Duchá S. im odpieramy / ani dozwalamy /
aby w uczynku sstac sie miaty / y wola
swoie czynily / thedyc zaiste zostawamy sprasz-
wiedliwemi y zbawionemi / wedlug mowy
Pawla S. Rom. 8. Bedziecieli uczynki ciakla
przes wiare vmartwiac / zywi bedziecie. A te-
go iest ta przyczyna / iz tam zostawa detestatio
peccati, prawdziwa pokuta / y prawdziwa
wiara w Christusa.

Lecz gdy czlowiek krzesciancki / o takowe
zle przyrodzenie w cieles swym / nic niedba / ani
onego wwaza / y gdy go tez ono nic nie mierzi /
ale ma podobanie / nad zlemi pomyskami / y
nad poduszczeniem ciakla grzechem zarazones-
go / gdy nic nie pomysla o tym / iakoby tego
wsego

O Dobrych Uczynkach.

wšego moſt wolen y proſzen być / y owšem
gdy tego ſobie nie ſzoda ani ſprza / ale takowe
zle á grzešne pomysly wypełnia / krom pochy-
być takowy człowiek ſas vpadł / y nie ieſt ani
ſpráwiedliwym ani zbáwionym. Jak thež o
tym Páwel S. Rom. 8. mówi / Bedžiecieli vs-
czynki ciała wypełnić / tedy pomrzecie. Lec-
ten nie ieſt moy pomysl / iákom y pierwey po-
mienił / ižby dobre uczynki ku zbáwieniu albo
vspráwiedliwieniu potrzebne być miały.
Lecz poniewaž to ieſt na prawda / g dzie nie
maš połuty / tam thež nie maš wiary / á
przes to Duch S. bywa ſásmucony y wy-
gnány / Eph. 4. á tak dobre ſumienie bywa
utrácone.

Toć bywa zwano peccatum regnans, dla
tego / iž takowy człowiek z oney wolnošci /
w ktorey przes Pána Chriſtuſá / od grzechu
wolnym ieſt uczyniony / Joan. 8. wyſtepuie /
bedac przewycižony od grzechu / y ſtawá ſie
ſas ſługa grzechu / z. Pet. 2. Bywa tež zwano
y peccatū mortale, iž takowy człowiek wiecznie
vmrzeć muſi / y poniewaž połuty nie czyni / ale
trwa w tym grzechu / w żywocie wiecznem
czáſti

O Dobrych Bezyniách. 50.
czasłki żadney nie ma / Jako zaś ón grzech o
któremesmy wyżšey powiedzieli / bywa zwan
veniale peccatum, iże pod zastłona łaski zostaz
wa / y odpuszczon bywa dla wiary w Chri
stusa / Ależ też z przyrodzenia swego / tak do
brze grzechem potepienia iest / iako y inne grzes
chy smiertelne.

A przytym theż odrzucamy te propozi
tia / opera esse pernicioza ad salutem, iż w tych
Kościółách sine distinctione niema być vży
wana / ponieważ nie simpliciter, ale tylko secun
dum quid, prawdziwa iest / iako ia Paweł S.
wykładá / Phil. 3.

S Sacramentach in genere

á w pospolitosci / y o
świetyńm Chrzcicie.

S In Lutherus przed piaciádzie
siat lat náuke słowa Boże^o szczyrze á ias
nie wyszukawác y ná iawia wydawác poczał /
ná ten czas inych odpornikow nie miał / w tey
czesci náuki krzesciáńskiey o przedostłoinych Sa
cramen
N ij

O Sacramentach w pospolitosci/
cramentach/ iedno samy Papiezniki/ Przewo/ iz
oni wiecey Sacramentow zmyslali/ a nisl
Christus w Nowym Testamencie vstawil/ y
ony za Sacramenta trzymaja/ ktore zadnego
wyroczystego przykazania y obietnice nie ma
ia/ kaski Bozey y odpuszczenia grzechow/ gdyz
to iest wlasnosc Sacramentow/ odpuszczenie
grzechow/ y kaska Boza/ opowiedac y przy
wlaszczac/ owsem przednieysza glowna czesc
Sacramentow/ zwlaszcza slowo Boze/ proz
nemi/ niepotrzebnemi baktwochwalstkiem al
bo odwiarnemi fabulami y Ceremoniami/ do
szatkuzacmili/ prawy pozytek y owoc prze
mienili albo przenicowali/ y ludzie namowili/
izby Sacramenta pozyteczne byc miakly/ dla
wczynku wczynionego/ iak oni po kacinie zowa/
propter opus operatum, Aczby tez on/ ktorych
pozywa/ zadney prawey wiary niemial.

Lecz poniewaz to wsfystko Luther slo
wem Bozym zganil/ blad pokazal y refuto
wal/ iako to na oko widzimy/ in Augustana
Confessione & Apologia, y w pismach Luthera
rowych/ tam duzny nieprzyiaciel nie chcial ku
sow swych przestac/ A poniewaz dobrze wie/
co za

co zá osobliwy y niewyczerpniony skarb / Ze-
branie swiete w Sacramentach ma / thedy
wzbudził Nowochrzczence / przes które sie ná
Chrzest rzucił / áby on skázil á zepsował / wzbu-
dził teź y Zwinglusá / przes którego sie zása-
dził / ná Wieczerza Pánstá / z którey ciálo Chri-
stusowe zuchwále wydrzec á wziác chciál.

Lecz poniewáz sie iemu to przedsiwzięcie /
po woley iego powodzić niechciálo / przeto iź
mu Luther w tey iego Kocie á Seccie grun-
tem písniá S. odpór uczynil / którego wšytki
brany Piekielne zepchnáć áni zburzyć moga.
Tám trzecie wynalázł y wysádził / którzy po-
wiedáią / iżby Sacramenta tylko zwierzchnes-
mi widomemi znákami / Lásti Božey być miá-
ły / nie iżby Christus przes nie przedkládal /
offiárowal / podawál y przywlášczal / the
swoie Lástke y nábyte dobrá / káždemu / któryby
ich iedno przes wiáre / práwie á godnie poży-
wał. Ale gdyby iuź Lástá Boža ná iny obyczay
przyieta bylá / tám Sacramenta onych przy-
ietych dobrodzieystw vpominkiem y znákem
być máią.

O Sacramentach w pospolitosci

Niektórzy daleko ostrzeż y subtylniey rozum swoy wysadzają / iż wyznawają / iak też iednak muszą / iż też y Łaska Boża / odpuszczenie albo oczyszczenie grzechów wydzielane y podawane bywa w Sacramentach / ale przytym odrywają y oddzielają te Łaskę od zewnetrznych Actionib. y od Elementów słowem Bożym ogarnionych / odkaczają dla thego we Chrście wodę od Krwie Chrystusowey / y od oczyszczenia albo omycia od grzechów.

A gdyż Zebraniu niedznemu Chrześciańskiemu / kthóre tak wiele cierpieć musi / bärzo wiele na tym należy / aby wiedziało z słowa Bożego (na którym postawione albo założone iest / y dla thegoż philarem albo podwoziem iest prawdy / 1. Timoth. 3.) co Bóg saniem przez Sacramenta czyni / y z nich pocieszenie brać mogło. Dla thegoż wielka potrzeba iest / iżby o tym prawie dobrze sprawione y nauczone było. Iż Sacramenta nie tylko od Boga są zrzadzone y wystawione / ale iż też iego własnym uczynkiem są / kthóre on sam przytomny sprawuie / przez sluge swego / w których swoich zewnetrznych uczynkach

kách/ ón sam przedkłada/ podawa/ y applicu-
ie álbo przywłaſzcza/ ſwá obiecána káſtke/ ze
wſemi nábytemy dobrodzieyſtwy w Chris-
tusie Jeſuſie/náſzym milem zbáwicielu/przes
które w nas ieſt moſzny y ſpráwny.

Dla thegoſz nic Elementóm álbo żywio-
tóm zewnetrznym nie przypisuiemy/ iáko wo-
dzie ſámey/ nic wiecey nie przypisuiemy/ niſti
należy wodzie/ tákſze y chlebowi. Lecz gdy
Bóg wodę we Chrzcicie ſłowem ſwoim ogár-
nie/ tedy inſz nie ieſt proſta woda/ ále ieſt táko
ſiła y mocá Boſza w ſłowie/ Rom. I. przyrza-
dzona/ iſz ieſt omyciem nowo odrodzenia. Tit.
3. Przes co Bóg nas znówu rodzi/ Joh. 3. po-
ſwiáca y oczyszcá. Eph. 5. wſpráwiedliwia y
zbawia/ Tit. 5. nie krom Chriſtuſá y krwie iego/
poniewáſz chrzeſt/ od Chriſtuſá y od krwie iego
nie ieſt oddzielony/ Bo bywamy od Bogá chrz-
czeni w ſmierci Pána Chriſtuſowe/ Rom. 6. w
ſmartwichwſtánie/ 1. Pet. 3. Wſem wedlug
mowy Páwłá S. my oblaczamy ná ſie Pána
Chriſtuſá (krom pochyby ze wſemi iego dobro-
dzieyſtwy) we Chrzcicie/ Gal. 3. ztádſze teſ Piotr
S. nadobnie á proſto ſmie mſwie iſz w odá we
Chrzcicie

Sacramentach w pospolitosci/
Chrzcie nas zbawia/ Bo on nie patrzy na wo-
de krom Chrystusa/ iako Szwermerowie czy-
nia/ ale iako jest slowem ogarniona/ y iako Bog
przes nie albo w niey s nami obchodzi sie/ w
Christu Jezusie/ iako to iasnie namow y pisma
S. wyzshy rzeczony pokazua.

Taki tez to Augustin S. nadobnie pospo-
lu stawi albo stosuje/ gdy mowi/ Contra Dona-
tistas, Lib. 6. Cap. 28. Christus sam chrzci we
Krewi swey. Item de Cataclysmo Cap. 3. mocą
słowa swiego/ in Psalmum 105.

Żkad każdy na oko widzieć może/ iż Sa-
cramenta nie są prostymi znakami przyietey
Łąski/ ani theż są takowemi czynkami/ przes
które/ albo w którychby Bog osobliwym oby-
czaiem/ Łąski y odpuszczenia grzechów nam w-
działal/ krom zewnetrznego Elementu sło-
wem ogarnionego/ Ale co iedno tam czyni/ toć
czyni przes Element słowem ogarniony/
przes co on we wnetrznych Sacramentach/
przes moc Jezu Christa/ prawdziwie każdemu
kto ich pożywa/ offiaruje/ y podarwa/ wshytki
nabyte dobrodzieystwa y niebieskie skarby/
których sie theż my prawdziwie wczesnikami
stawa.

stawamy / gdy iedno Sacramentow / po-
 dług iego wstawy pozrywamy / y s cala wiara
 obietnice wchrywamy.

Coby daley o Chrzcie trzeba wiedziec / Lu-
 ther we trzech znamienitych kazaniach / y w
 innych pismach swych wshysko zawart / przeciw
 Nowochrzencom. Tedy tez nauczycielowie
 slowa Bozego dobrze beda wiedzieli / iakby
 Rodzice o dziatek nieochrzczonych pocieszac
 mieli / z Lutherowych y Pomeranowych Kiaz-
 zek / ktore oni o tym pisali / y przyczym my tez
 te rzecz zostawuemy.

Lecz tez przytym to barzo skodliwy blad
 jest / ktory Calvinus nie dawno wydal / izby
 nawroconych y wierzacych ludzi dziateki / tez y
 przed Chrztem / nie miaty byc w Krolestwie y
 pod mocą Szatansta / ale izby miaty byc
 prawdziwemi czlonkami Chrystusowemi / w
 Krolestwie Bozym / & in foedere gratia, y izby
 im dla tego nie miaty byc applicowane y przy-
 wlaszczane / przes Chrzest dobrodziejstwa
 Chrystusowe / iako odpuszczenie grzechow /
 wybawienie od smierci y wieczne zbawienie /
 ale izby tylko miato byc iawne / y pewne o

O Sacramentach w pospolitosci/
Świátczenie/ iż ony dziatki naródzieniem z wy-
száym / z wierzących Rodziców ięszce przed
Chrztém / takowe dobrodzieystwa miały / y
dla teyże przyczyny potępia y odrzuca Exor-
cism ode Chrztu.

Ten bład y śwermestwo ma być iáwnie
y vprzeymie karáne y refutowáne. Bo en
przes to poniża y vmnieysza / one brzydka niez-
wymowna zaráże grzechu wrodzonego / w
którysmy wšyscy vpádli / y bierze Chrztu S.
iego moc przedmieysza / y spráwe zbáwienná.
Przeciwo temu mamy pewná y iásná náuka
Pána Chrystusowe / Joan. 3. Co sie z ciáka ná-
rodziło ciákiem iest. Przetehéż ázby czlo-
wiek odrodzony był / z Wody y z Duchá
S. tedy nie moze wniść / do Królestwa Boze-
go. To gdy tak iest / tedyć króm pochyby / przed
odrodzeniem / które sie sstawa przes wodę á
Duchá S. w królestwie Szátáńskim musi
być / gdyż żadnego posrzodku miedzy thymi
dwieiná Królestwy niemáß / z. Cor. 6.

Ku temu / tedyć Pismo S. iásnie świáda
czy y wywoływa / o onych dziatkách / które
pod

pod starym Zakonem obrzezane byly / iż theż
ony są nasiemieniem grzesznem a przekletem / Psa.
sl. A iżby tu żaden wytkretów niciaćkich nie su-
kał / a tak mówić chciał / iż sie dziatki z nasiem-
nia grzesznego poczynają / ale iednak dla te-
go potępione nie są / thedy Páweł swiety
tak themu zábiega / Ephes. z. gdzie mówi:
My (z obrzezania) byliśmy theż Synmi
gniewu z natury albo z przyrodzenia / iako
y ini.

A toć jest stary bład / którego też Pelagia-
ni náuczali / który Augustin S. możnie refusa-
tował / Lib. z. de peccatorum meritis. A mó-
wi Tertulianus práwie dobrze / y nadobnie:
Non nascuntur sed fiunt, seu renascuntur Christi-
ani. A przytym nic to nie podpiera ani pod-
pomaga Szwermerów / Co Bóg do Abra-
hámá mówi / Gene. 17. Będzie Bogiem two-
im / y plemienia twoiego. Bo to nie inego
nie jest / iedno co Piotr swiety mówi / Act.
z. Wáśńac jest y dziatek wáśnych tá obietni-
cá. Lecz tá obietnica / gdyby nie była ap-
plicowana y przywłaszczona / zbawić krom
pochyby nie moze. Przetoz też Piotr swiety

**O Sacramentach w pospolitosci/
ná tymże miešcu sposob pokázuie / iáko by miá-
lá byc applicowaná / y mówi : Niechay sie ká-
dy ochrzci / ná Imie Jezu Christá / ku odpuszc-
czeniu grzechów.**

**A což potrzeba o tym wiele mówić : sam
Pan Christus pokázuie / iż sie tak ze wfemi lu-
dzmi zachowawa / dla poczatku ich grzechem
wrodzonym skázonego / w tym żywocie. Iż
iáko wielki á možny Pan / Zamek á Gród swoy
opánowác zwykł / tak teź my wfystcy z przy-
rodzenia pod mocą Szatánską iestefmy / Luc.
II. Ten nas przed odrodzeniem / náwróceniem
y wwierzeniem / w więzieniu y w sídlach swo-
ich trzyma / iż byfmy uczynki iego y wola czy-
nili / Eph. z. y z. Timot. z. A dla tych fundá-
mentów dobrych písmá S. Zebranie krzesćci-
áńskie Exorcizmu o kílka y o tysiac lat uży-
wáło / nie tym pomysłem / iáť niektórym
gruntu y niesłufnie mniamá / y z tego neces-
sitate czynia / iż by krom niego niemogł byc
Chrześć práwy / ábo iż by słowá Exorcizmu /
nieiáťka osobliwá wietfá / moc miáły miec / niš-
li Chrześć sam w sobie ma / Ale iż przez tho
swiátczq / co oni o grzechu wrodzonym dziera-
ją :**

za: zwołać ją / iż on nie ledá iáki pospolity niez
 dostátek iest / ále takowa stráśliwa á niewy-
 mowna zarazá / przez którásmy pod moc y síle
 Szátánska przyšli / y pod którabyśmy wiec-
 nie zostáć y zágingáć musieli / gdyby ón mo-
 cnieyby nie byl nas wyrwał y wybáwił / z r-
 ku zbroynego. O tym przeyrzy sobie / nado-
 bna przedmowz Lutherowe / przed forma
 Chrtu w Catechismie S. y Cyprianum Lib.
 4. Epistol. 7. Augusti. Lib. 2. De nuptijs & con-
 cupiscentia, y Nazianzenum de Baptismo.

W Wieczery Pána
 Christusowey.

TW sie dopiero pokázuie niewy-
 mowna miłość / ogniste y gorace serce /
 Pána y Zbáwiciela nášego Jezu Christá /
 przeciw swemu nedznemu vbogiemu Kościo-
 łowi / o który sie ón wiecéy stára / nišli sam o
 siebie / dla tegož gdy baczył / iż czas y godzina
 smierci tego przyblizáta sie / która mu oćiec i-
 go byl náznáczył / tedy uczynil y zrzadził Te-
 stament

S Wiczerzy

stament swoy / w którym swe dobrodzieystwá
y Niebieskie skarby / swym namileyšym wier-
nym przyaciółóm polecil / aby po nich ná wies-
ki wieczne nań pámietali / á nigdy go nie prze-
pomnieli.

A poniewaž nic sam lepszego nie ma / ná-
d siebie samego / w ciełe y we krwi / s nátura Bo-
ška w iedne persone złączone / w czym / w ten
czás miał grzechy y smierć / wšyſtkiego swiá-
tá / tež y Dyablá nábiec / porá:ić / y nas z mocy
iego wybáwić. Tedy tež polecil / tenže nadro-
žy vpominek zbáwienia nášego / ze wšyſtkie-
mi nábytemi dobrodzieystwy / swoim milem
Dcznióm / á w nich wšyſtkiemu Zebránú
Chrześciánſkiemu / nie izby ie mieli w kálecie
nosić / w skrzyni zámýkác / Ale izbyšiny thy
dobrodzieystwá w nášym skáżonym smier-
telnym ciełe nosili / A ono z tad póciešenie
bráło / przyšłego Zmartwychwstánia / wie-
cznego żywotá y slawy / A izby ten skarb za-
cny od nas nigdy nie byl oddalony / albo od-
łączony / thedy przykáznie tho swoje cíáło
tež y wstámi ieść / y krew swoje pić / ná pá-
miatkę niewinney smierci swey / przez która
onemni

onemu który miał moc smierci / wšyſtke moc
y sílž odiał / y nas wybáwíl / iáko vſtáwá y
ſłowá Pánſkie iáſnie o tym brzmiá / Mat. 26.
Mar. 14. Luc. 22. y I. Corint. II.

Jákožby Chrzeſciánſtvo / thu ná tym
ſwiece moglo ſie lepiey miec / niſli ták / gdyž
byſmy przy tym ſtárbie známienitým / frém
przenágábánie / w potóiu zoſtác y onego po-
zywác mogli / czéſto y wiele / podlug woley y
roſtázánie Chrystusowego : Cožby wždy nas
oddzielić y oddalić moglo / od thego Bogá ná-
milſhego / gdyž nie tylko odpuſzczenie wſech
grzechów mamy / přes które wšyſtá náſá
rzecz ſkážona bylá / ále thež przytým mamy
one ſwieta á przedroga záſtáwe áľbo vpo-
minet / Přes który to wšyſtko ieſt nábyto /
y ieſt thež náſe wľaſne / nie iáko ſuknia / y co
inego náſá ieſt / kthóra nam može byc wzięta /
áľe gdje Duſá y ciáľo ieſt / tám thež ten ſtárb
ieſt / á poniewáž Chrystus ieſt wieczny / y od
táď nigdy nie vmiera / Roma. 6. ták my thež
w nim ieſteſmy wieczni / y zoſtániemy wie-
czni / Aczbyſiny thež z tego ſwiátá zeſli / áľbo
pomárlí.

Lecz

O Wiczerzy

Lecz ón stary wąż Dyabel wie y czynie / co mu
ku iego pożytkowi ná tym należy: Dla thegoż
ryczy okrutnie / by Lew gniewem pakáacy /
pokušá sie rozmaítym obyczáiem / iákbý nas
thego skárbu zklupić / y on nam chytrze / iákbý
zdraycá wydrzec mogł / ku czemu Papież y An-
tychrist státecnie iemu dopomagal / przez czas
dosíc dlugi y trudny. Napierwey iz z Wic-
ezerzey Pánskiey uczynił czlowieczy y ofiárę
uczynił / w któreybysmy nie od Chrystusa / po-
lecone dobrodzieystwá przymowali / Ale Pop
Bogu ono oddawał y ofiárował / áby dla tego
uczynku / y umárlým kástaw byc raczył / któ-
rzy Wiczerzey Pánskiey nie pożywáia / nie ie-
dzą áni piya.

Po wtóre / poniewáziednáł niedznemu Ze-
braniu / niemogł doszczatku oney odmowic /
thedy wždy ukradł y zklupil ie Kielichá / álbó
z wtórey osoby. A wśákoż áby takowego ku-
piestwá nigd nie baczył / ále káždy tego domni-
mánia byl / iz Papież thego skárbu z práwego
sercá káždemu zyczy y sprza / thedy po trzecie
dziwowidze z niego uczynił / iz chleb w klatkę
srebrną álbó miedziáną záwierác / y w oneyże
klatce

Pána Chrystusowey.

57.

Klatce po Kościołach / okolo Kościołow / po
 miastách / wsiach / po polách y lesiech / nosie / też
 y ku iáwnemu czárowáníu onego wzywác / ku
 vgaššeníu ogniow / ku zegnáníu zboža ná po-
 lách zc. wstáwíl y rozkazal / wšytko przeciw
 wstáwíe Pána Chrystusowey / przetož thež y
 przeciw sposobowi Sacramentowemu / co
 króm wáptienía žádný Sacrament býc nie
 može / gdy wiecey nie íest wstáwá / zrzádeníem
 álbo Testámentem Chrystusowým.

Teraz záš ínsým obyčzáíem obchodzí sie
 Pápiež s Sacramentem / íž dozwała pod obie-
 má osobomá on rozdawác. Ale ktorzy táko
 Sacrament przíymowác chcá / mušá wyzna-
 wác / íž pod obíemá osobámí dobrze íest Sa-
 cramentu požíwác / nie dla Chrystusa / íž on
 tak wstáwíl / ale dla Pápiežá / íže on tak dozwo-
 líl y dopuščíl. Y mušá tak cí vbodzy ludžie
 Pápiežá nád Chrystusa wysádzác / íž wstáwá
 Chrystusowá wiecey nie íest tak plátná / íle
 íest wstáwá íego / ale íle Pápiež pochwalí y do-
 pusćí / Aby sie wypelnílo co Páwel S. o nim
 píše / Wymiesie sie nád wšytko co Bóg álbo
 služba Boga býwa zwáno / z. Tessal. z.

P

Ktorzy

O Wiczerzy

Którzy wiec ná to przyzwalaia / y przez
to iż Papięz dopuścił pod obiema osobomá
Sacramentu pożywaia / ci moga dobrze wa
wázac Sad przyšly / kthóry im będzie bázó
cieški.

A ponieważ pomieniony grzech y háns
be Papięsz / známienicie przez Slowo Bo
że odkryto / y one ná iáwnošć wydano. A
Diabel przez to / w Antychrišcie swym / iáw
nie ku wielkiej sromocie y zelzywošci przy
šedł / tám ón przez Zwingliuša / kthórego
práwie ku temu z šródku nášego wziął / iak
ón zwykl czynić / gdy wielka škoda vczynić
chce / Acto. 20. Ex uobis ipsis &c. & 1. Ioan. 2.
Ex nobis exierunt, nowe trwogi zápočzał /
obiedwie osobie zostáwil / také tež chleb y wis
no / iedzenie y picie / s odpušczeniem grzes
chów / ale ciało y krew Christusowa precz o
iál / kthóre iednak ku iedzeniu y ku piciu od ša
mego Pána Christuša / w práwey iego Wic
ezerzy polecono iest / á nie prosty chleb y wis
no / iak słowa vstávy iáśnie šwiádcza / przez
ciw Dyablu y wšyškim Sectam á odšezes
pienštwóm.

Ponies

Ponieważ tedy tá rzecz názbyt iest spro-
 sna / y znak takowy / który ty ludzie przeswiada-
 cza / iż nie przysłuchają do trzody Chrystuso-
 wey / ani owieczkami iego są / Bo iednak swiá-
 tłość s ciemnościami żadney społeczności nie
 ma / z. Cor. 6. Dla tegoż wczesnicy Confessiey
 Augspurskiey / od takowych sie odłączyli / y ich
 náuczanie potepili y odrzucili / iak o tym Arty-
 kul dziesiąty w Confessiey Augspurskiey iá-
 snie świadczy.

A wśakże iednak Dyabel przez to nie iest do
 bezatku porażon / ani sie ihez sprácowal / ale
 przy swem przedsięwzięciu zostal / ze oney cze-
 ści Sacramentu / która serce iego bázrziej paliz-
 nišli ogień Piekielny / zwłaszcza / ciała y krwie
 Pána Chrystusowey / tak iako za nas ná krzyżu
 wydáne y rozlana iest / w wieczery cierpieć nie
 moze / y chce abysmy nedzni grzesznicy / ná pro-
 stym chlebie y winie przedstawáć mieli / á przy-
 tym wierzyli cobysmy chcieli / ponieważ ón do-
 brze wie / iż takowa wiara / która Chrystusa mi-
 strznie / slowo iego nicnie / y iego ostateczna wo-
 la / która ón teź swą gorstką smiercią wtwardzil /
 zápiecjetował / y umocnil / Ebr. 9. iemu żadney
 škody nieczyni.

O Wieczery

Wszakże aby człowiek prosty/tego iego przed
siewzięcia niebaczył/Łagodnych słów używa/
A przez Caluiná y ony którzy s niem dzierżá/
powiáda/ iż nie ten iest pomysł iego / iżby w
Wieczery tylko prosty Chleb y Wino miało
przytomne być / ále iż táń współ iest istotne
prawdziwe ciało / które zá nas ná krzyżu wa
márto y wydáne iest.

Tu serce pobożne nie może ináczey pomyś-
láć/ iedno iż to iest prawdziwa náuká y wła-
sny pomysł/ Páná Christusów / y iż tym lu-
dziom niewinnym krzywdá bywa czyniona/
iż Sectarżmi y Szwermermi bywáią zwáni/
gdyż oni nadobnie y iásnie s słowy Páná Chri-
stusówemi sie zgadzáią / á tyć są mocne y moż-
ne. Toć oni dobrze czuią/ y w Wieczery Páná
skiey nie tylko prosty Chleb y Wino zostáwu-
ią/ ináczeyby nie bliźczáło / áni by theż text zu-
pełny był / Aczby też Chleby Wino s odpuś-
czeniem grzechów/ y s pámiatká onego wšego
co Christus przez męż y krwie swey rozlanie
zá nas czynił y wypráwił/ przytomne było.
Przetóż iák iest mówiono / oni s námi nado-
bnie iednychże słów używáią. Ale gdy ty mnie
masz

masz / izby ich pomysl snami / y s slowy Pana
 Christusowemi / zgadzał sie / tamci oczy by sie
 kawka zapryśna / powiedziac / iz istotne praw-
 dziwe ciało Christusowe w Wieczerzey przy-
 tomne iest / ale per efficaciam & uirtutem, to iest /
 w mocy y w sprawie swey / ale co sie tycze
 przytomności istnego y prawdziwego ciała /
 to iest tak daleko od Wieczerzey / y od thego
 wšego co sie tam sprawuje / według wstawy
 Christusowey / iak daleko iest Niebo od Zie-
 mie / Bo ciało Christusowe / tak iest od nieba
 ogarnione y zniewolone / iz nie moze indziej
 byc / iedno in loco locali, to iest / na iednym mie-
 scu / na wysokości / iz theż y Bogu ze wšystką
 siłą y wšechmocnością swoią / nie iest možno /
 piše Petrus Martyr / aby to mogli sprawić /
 izby ciało Christusowe w swey Istności / tu na
 ziemi byc miało przytomne / gdzie wieczerza
 sprawowana bywa.

Ponieważ tedy slowy swemi własnemi /
 istność ciała Christusowego od chleba / w
 sprawowaniu Wieczerzey Pánstiey / tak dás-
 leko stawia y odlaczaią / cożby tedy w niey in-
 go zostawic mieli / nizeli tylko szczyre zewnetrz-
 ne znaki / chleb y wino. P ij Nie

O Wieczery

Niechayże dla tego rzecz swą piekrza iako
chca y moga/niechay też wychwalaię pozywaa
nie duchowne ciaka y krwie Chrystusowey/ y
iako sercem nad wszystkie niebiosa podnosić sie
musimy/ w rozpamiętywaniu tey tajemnice
wielkiej/to wszystko nic nam nie iest na przekaz
zie/ ani też nas myli. Przetóż my mówimy/ zo
staway ty przy tym/ y nie przestaway pytać/
Który wždy ich pomysł iest/ o przytomności/
istnego ciaka Pana Chrystusowego/ w wieczes
rzy iego. Bo my o tym mamy słowo Boże/prze
tóż króm tego słowa/ nie wiele sie pytamy de v
biquitate, iako też y Luther dla skutnych roz
myslnych przyczyn wiernie rądził/ Tom. 5. lthe
nen. niemieckich/ fol. 495. y Tomo 8. fol 375.

Nie placi tu nic wątpienie / ale ponieważ ta
rzecz dotyczy sie ostateczney woley Chrystusa
wey/ y iego swietego nieodmiennego Testamē
tu / który on na ostatku y w godzinie śmierci
swey/ słowem swoim moznym/ Zebraniu S.
oblubienicy swey miley/ uczynił / zezadził y w
stawił / tedyć tey wielkiej osoby Testamē
tu / nie musimy wywierac z Artikulow albo
z rzeczy wiary y wiecznego zbawienia/ iakoby
Adiaphora

Abiaphorum nieiákie / czym mniej swowolnie
nieco w nim sobie poczynáć / Tytuł álbo literz
niektóra w tym Testámencie przemienié / tym
daleko mniej polecone na wyższe dobro / z niego
bráć / Toć ze czcią żadnemu nie bywa czynio-
no / áni podłym prostym ludziom ná ziemi /
mówi Páweł S. Gal. 3. X Ciprianus nado-
bnie o tym mówi: Si ille excluditur regno Dei,
qui minimum legis mandatum soluendum docu-
erit: Quid illi futurum est, qui in maximis Testa-
menti filij Dei mandatis, aliquid deprauarit: X
to jest prawdá / iż ten każdy Sad Boży stráś-
liwy / ná głowę swą sam sobie zgromadza /
I. Corinth. II. Który nierozsadza álbo nie roz-
jeznawa ciała Páńskiego / o kthórym słowá
w wieczery tak brzmiá: Toć jest ciało mo-
je. Gdzież ten zostánie / kthóry sie oto nic nie
pyta áni stára / iesli tám przytomne jest álbo
nie / álbo przy / króm wšego wstydu y bojá-
ni, iżby tám przytomne było.

Dla tegoż sercá pobożne s przyszoyna po-
řora w bojáźni Bożey / májá sie o to pytać y
stár. áć / aby proste / własne wyrozumienie słow
Pána

O Wiczerzy

słow Pána Chrystusowych / zachowane byko-
y izby by namnięsza litera w nich odmienio-
na nie była.

A tácz rzecz sama w sobie dosic iasna iest / y
nic wiecey ku temu nie iest nam na ziemi po-
trzeba / iedno izbysmy niesposobni / nieczemni /
nedzni skazeni ludzie / nasz glupi rozum / pod
posluszeństwo / słowa y mądrości Bozey spo-
imáli y poddáli / gdybysmy iedno przed Dya-
belską zlosliwą pycha / ku takowey pokorze
przysc mogli / przed Bogiem y Zbawicielem
naszym / Bo zkad y iakoby rozdwoienia / roster-
ki y controuersie / w tey rzeczy / mogly byc roz-
sadzone y poiednane / pokaznie nam Pawel
S. dosic iasnie / w tym gdzie on Corinthy w
ich zwadach y swarach / do słow wstawy Chri-
stusowey odkazuje / iako do mocnego fundam-
mentu / y do pewney Reguly / podlugby ktorey
wysstki rozdwoienia / w tey rzeczy / miály y
mogly chrześcianańsko y prosto poiednane byc /
tez y onego czasu / gdy iuz byl syn Bozy postac
sluzebnica zlozyl / y do swey chwaly wshedl.

Wzmiemyz thedy ty słowa wstawy w
wiczerzey Pánstiey przed sie / y miemy dobra
bacznośc

Páná Christusowey.

61.

báczność ná to / w czym zwádá y swar w tey
rzeczy zależy / Tedyć wnet káždynaydzie y oba-
czy / kto iedno Boga y słowo iego zá Sedzie-
go cierpieć może / kto práwa álbo nie práwa /
po sobie rzecz ma.

Al toć istna nie pochybna prawdá iest / iż
w wieczerzy páńskiey nie tylko wiára do Páná
Christusa y iego dobrodzieystw odkázána iest /
zkád oná grzechów odpuszczenie przymuie /
smierć Christusowę wychwala y opowiada /
Alle Christus rozkázal y zrzadził / iż teź y wsta-
cielesne w wieczerzy nieco bráć / iesc y pic má-
ia / Co nieo Duchownym pożywaniu tylkoma
być rozumiano. Tu inż iest pytánie / coź tedy
Christus poleciał y zrzadził / coby wsta-
tylko serce) iesc y pic (nie tylko wierzyć) miá-
ły / w wieczerzy Pánskiey.

Szwetmerowie y przeciwnicy powiedás-
ia / iż nie iest ciáło Christusowe / ani krew iego /
ále chleb y wino / od kád ciáło Christusowe ták
daleko iest / iáko Niebo od Ziemie. Przetohóž
króm pochyby tylko chleb y wino / wśák iż
przedsie s soba ma síle y sprawowanie álbo
efficaciam ciáła Christusowego. Przeciw temu

Q

my poz

O Wieczery

my powiedamy / iż po wymówieniu słów wstawy / albo po pożegnaniu / iest przyrodzone istotne ciało Chrystusowe / y prawie / w swey substantiey y istności / które za nas na krzyżu iest wydane / także tey y krew / która za nas rozlana iest na odpuszczenie grzechów.

Tu inż iawnno iest / iż domnimanie Szwermerów / nie płynie z słów wieczery Páńskiej. Bo nie mówi Chrystus / Bierście á iedźcie chleb / to iest moc albo síła ciała moiego / ale zgoła y prosto mówi o tym / co rekoma podawa / y vsta iesc maia / toć iest ciało ono / które za was bedzie wydano / zc.

Z tad krom wátpienia pochodzi / kto vstam swym iesc y pić nic wiecey nie dawa / tylko chleb y wino / ten krádnie z wieczery nawyższy y naprzednieyszy kleinot / y nazacnieyszy y sláchetnieyszy starb.

Powiedaiac oni iż słowa w pismie S. ezestokroć figurate musz być rozumiane / á nie záwždy podlug brzmienia liter: Ale przestiw themu násza prosta y gruntowna odpowiedz iest / iż pismo swiate nie podlug nászego wlasnego rozumu wykladane być ma / z.
Pet.

Pet. i. Ale iak Jeronymus swiety mowi / to
 jest przyrodzenie y obyczay pisma swietego /
 gdyby na iednym miescu nieco ciemnie / nie-
 zrozumiale albo figurate mowilo / to na inem
 miescu iasniefemi slowy samo sie wyklada.

Y krom pochyby dla tey przyczyny / wsta-
 wa wieczery Panskicy / nie tylko na iednym /
 ale na wielu miescach napisana jest / tez y nie
 iednego tylko czasu. Azeby tak na wielu mies-
 cach pismo S. iasnie pokazalo / zgodne iasne
 wyrozumienie slow Christusowych / kthore
 gdyby na niektorem miescu nie wlasne bylo /
 tedyby to krom watpienia na inem miescu pi-
 sma S. iasniefy bylo polozone / a osobliwie
 Christus nie bylby zaniechal / onych wlasniey
 pokazac / gdy po Smartwychwstaniu / ony slo-
 wa wstawy swey / Pawlowi S. powtorzył /
 iak on sam wyznawa y mowi: Jam wziak od
 Pána / rz.

Chce dla thego krom wshogo watpienia /
 Pan Christus / przes to / iasnie przewiesc / y
 iakoby rzecza sama poswiatczyc / iz to jest
 iego konieczna vprzeyma wola y pomysl / az
 by slowa iego zadna miara figurate nie byly

O Wierzeniu

rozumiane / iako też y w Testamentach takowe
słowa nie bywają używane / ale iżbyśmy przy
tym wyrozumieniu / iako ie słowa proprie
własnie y poprostu dawają / y Pan Christus
sam ony wyswietlił / zostawali.

Bo iżbyśmy o tym słowie / Ciało / żadnego
wątpienia sobie nie czynili / iakobyśmy ono roz
zumieć mieli / iesli pro substantia uel tantum effi
catia & uirtute, to ón sam wykláda y wyswie
tla / iż tu nie inaczey o cieie iego ma być rozu
miano / iedno iako sie rozumiało o cieie iego
gdy ná krzyżu wisiáło / zwłaszcza / o substan
ciey y istności / kthóra ná krzyżu zá nas mek
cierpiála / dla wybawienia nášego / czego nie
virtus ani efficitia corporis czyniła / ale przyro
dzone ciało / które ón z Mariey swey przeska
wney Mátki wziął / y ono s natura swą Bo
ską / w swey personie ziednoczył. To ciało iest
przytomne / nie per transubstantiationem, iżby
chleb w ciało przemienić sie miał / Bo Páwel
S. iásnie mówi / iż theż po pożegnaniu chleb
chlebem zostawa / I. Corint. 10. y 11. ani też loca
liter, albo podług nieiákiego obyczáiu rozumu
ludzkiego / á wždy iedną prawdziwie / gdyż to
mówił /

mówił / który wiecey obyczajów y sposobów /
 ma przytomnem być s istnością swą własną /
 niżli Angiot który z Niebá rozumieć / y czło-
 wiek rozumem swym ogárnać może. Przetóż
 my thež iemu wierzymy / podług słów iego /
 które pochibić / skłámác álbo zdrádzić nie moga.

Takóć my thež prawdziwie vstámi práwie
 ono ciáto yemy / nie iáko Capernaitowie po-
 mysláli / iż bysmy ie zebomá hárpác / y ná štuki
 rozrywác á drápác mieli / ále iż ie thež y vstá bies-
 rza álbo przyjmuią / nád przyrodzony obyczaj
 iáko słowá vstáwy / iáśniebrzmia.

A poniewáz áni wiára / áni thež nie wiára /
 godnosť álbo niegodnosť / onych którzy przy-
 jmuią / Sacramentowi nieco przydawa / álbo
 odeymuie / ále ón ma swoje istnosť / síle y moc
 z słów y z vstáwy Chrystusowey / á Pan Chri-
 stus krom różności do wšech / iednemu iáko y
 drugiemu mówi / Bierzćie y iedzćie / toć iest
 ciáto moje zć. Przetóż my mocnie stále s swie-
 tym Apostolem Páwlem przy tym zostawa-
 my / iż godni y niegodni / wierzacy y niewierza-
 cy / ciáto Chrystusowe vstnie przyjmuią / Ačž
 wierzacy moc tego ciáta přes wiáre przy-
 jmuię /

S Wieczerzy

muie/ która w niem spráwna iest / A niewiesz
rzacy przez niewiáre od siebie iá odpycha / A
táś sad cięższy ná sie zgrómadza / iáko Artyku-
ły Szmalkaldskie o tym beršá / rospráwe czy-
nia y dawáia.

Ten grunt oistney przytomności praw-
dziwego ciáka Christusowego / w wieczerzy
iego / táś iest iásny z słow Christusowych / iż
też sámi nieprzyiáciele Sacramentu S. wy-
znać muszã / gdyby przy iásnem wyrozumieniu
słow Christusowych / iáko ie słowo y litera
dawa / proście zostáć kto chciał / tedy ono ten
náś / á nie iny zmysł dawa.

Jáko tá rzecz możnie nas poćiešã y sercá
dobrego dodawa / przed Bogiem y przed wšy-
stkim swiátem / żeśmy nie sámi sobie tego zmy-
sili / ále Bóg sam tákowe pomysły nam dáł /
przez słowo swoje / tego żaden rozumieć le-
piey nie może / iáko oni / którzy wiedza iż my sie
od Boga vczymy / A theż áni sam przeklety
Dyabel Boga mistrzowáć áni náuczác nie ma.

Lecz swá zuchwáłość chcący okrašić / po-
wiedáia Sacramentarze hárdzie á pyšno do-
sić / dla których wáżnych przyczyn / oni táś pro-
ście y

ście y dziecinstwem obyczaiem przy literze nie
moga zostac / Bo inaczey czlowieczestwo
Christusowe / musiaoby wiele cierpiec / y ist-
nosć swa w Christusie utracic / gdyby miało
nie tylko pospolitem Phycis proprietatibus,
poddane byc / iako w inych pospolitych lu-
dziech / ale takowe wielkie rzeczy przepomoc /
których zadem iny czlowiek / owsem zadne pro-
ste pospolite stworzenie nie przepomozę.

Przetoż aby w takowych wielkich y waz-
nych rzeczach / prawdziwa czlowieczna natura
w Christusie w calosci swey / zachowana by-
la / ci dobrzy ludzie tako radza y pomagaja ku
temu / iż w Testament Christusow smiele w-
targywaia / slowa iego nicuia / aby iedno Kri-
stus zostal czym iest / czymby on krom wierney
rady y pomocy / tych wiernych ludzi / nie mogle
byc / ani zostac. Lecz iako znamienicie oni Pa-
nu Christusowi w tey czastce dopomagaja /
albo nie / y którym fundament / to czynia / to-
my wyzszej w trzeciej czesci Artykulu o ziedno-
czeniu obu natur w Christusie / y de Cōmunica-
tione Idiomatū, z slowa Bozego / y z swiadesstw
Oycow s. moźnie pokazali / y oznaymili / przy-
czym teź te rzeczy teras zostawuujemy. Tas

O Wieczery

Takowec też jest / y ono ich drugie nalepſze
Argumentum / iżby wtóry Artikul wiary na-
ſey chryſcianiſkiej / o Wniebowſtąpieniu
Chryſtuſowem / musiał zkażony y zepsowany
być / gdyby słów Chryſtuſowych w wieczery
nie mieli wyracać y wykrecać: Bo ponie-
waż / przed oczyma Apostołów S. do Niebá
wſtąpił / y takowym obyczaiem / iżby mogł
być oczyma cielesnymi widziány / ieſzcze ſie nie
zwrócił / iáko przyſć ma dnia ſadnego. Przes-
tóż powiedáią / niemoże niewidomem álbo in-
ſzym obyczaiem w wieczery być / iſtotnie y
przytomnie s ciałem ſwoim.

Przeciw temu my powiedamy / iż iego w
Niebowſtąpieniu / ná niewidomey przytom-
noſci ciała iego w wieczery / nie tylko temu
nic nie ieſt ná przekázie / Ale dáleko wiecey one
podpomaga / podług słowa iego utwierdza y
prawdziwą czyni / Bo Wniebowſtąpienie
Chryſtuſowo / nie ieſtá z mieſcá do mieſcá
przeniesienie / Jáko Sacramentarze dziecin-
ſko y blażeńſko zmyſláią / iżby nie ináczey W-
niebowſtąpienie miało być rozumiane / iedno
iáko widziemy s prakiem nedznem ſie dzieie /
który

który/gdy z země slečí y posádzi se ná drzewie/ tedy w ten czas poći siedzi ná drzewie/ ná zemi byc nie moze/ we mgnieniu oka. Lecz tak písmo S. o tym Artykule mówi: Tak my teź wierzemy podług písmá / iż Chrystus przez swoje Wniebowstápienie czkowiecza zemska mdlosc z siebie zlozył/ kthóra byl dla nas w czkowieczey Naturze ná sie wzial/ y iż podług czkowieczey Natury/ kthórey nie opuscił/ ále iá zachował/ y zachowa ná wieki/ w sláwe swoje wšedł/ y vsiadł ná prawicy Oycá swóiego niebieskiego / Mar. 16. X wšytki rzeczy temu są poddáne/ y Angiolowie/ moźni y silni / 1. Pet. 3. Przetóž křóm wátpienia dáleko wiecey/ miesce/ czas/ przestřezenstwo/ y což by iedno mogło byc pomieniono/ w tym y w przyšlym swiecie / Eph. 1. Nie onego Niebo ále ón Niebo posiádl / Act. 3. y nád wšytki niebá wšapil / Eph. 4.

Takóć wykláda písmo S. w Niebowstápienie / takóć my teź náuczamy y trzymamy o nim/ Przetóž my wierzymy / iż go áni ná Niebie/ áni ná zemi/ nie niemyli/ zátrudnia y przez maga / czymby zátrudniony álbo powšciaž

O Wiczerzy

gniony/niemogł podług obietnice swoiey/ ciał
kã swego prawego przyrodzonego / w wiczer
rzy swey rozdawać. Lecz poniewaz tego Sa
cramentarze przã / tedyc moga patrzać / iesli
też wtóry Artikul / wiary nãŝey chrześciana
skiey / prawdziwie przed Bogiem zachowya
wãã / albo on tãrgããã á psuãã.

W dosiãc nã tym mamy / owŝem wielka to
iest nãŝã pociẽchã y rãdosiã / przed Bogiem /
przeciã wŝyŝtkim odŝczepienstwóm y rotã
tam / iã wiãrã nãŝã y nãuczãnie / w piŝmie S.
vgruntowane iest / y ze wŝyŝtkimi Artikulã
mi / powŝechniey chrześcianaŝkiey wiãry nã
ŝey / nadobnie á ŝczyrze sie zgadza / nie w praw
dzie podług powieŝci odŝczepienców / ktorzy
też nie sã Sedziãmi nãŝemi / ale podług sło
wã Bozego / ktore okrag ziemie sãdziã bedzie /
Johan. 12.

Przetõã my teã przy tey nãuce / iãko iest z
Prorockich y Apostolskich piŝem / w wyŝŝey
pomienionem Corpore Doctrinã, zwãkãŝezã /
in tribus Symbolis veteribus, in Confessione Au
gustana, Apologia eiusdem, w Artykulech
Szmalkãdŝkich / y w piŝmiech Lutherowych /
zebrãna

Pána Christuſowey. 66.
zebrána y zámkniona / zá káſta y pomocá Bo-
žá / zoſtác mamy y chcemy. A przeciw temu s
Páwlem S. mówiemy : Aczby tež y Angiol z
Niebá / álbo Apoſtol co inego kázá / ten nie-
chay bedzie przekletý / Amen.

W Przedzie Ráznodzieciow álbo Slug ſłowá Božego.

NA Služebníkách y náučyčie-
lách ſłowá Božego / bázro wiele zależy /
krórym ſie Bóg wſzechmogacy á miłosierný /
tego ſkárbu / ſłowá ſwoiego / oſobliwie zwi-
rzył / y ón im polecil / áby oni byli cuſtodes puri-
otis doctrinæ, to ieſt / ſtrožami ſczyrego náu-
czánia / iáko Páwel S. mówi: 1. Timoth. 1. y
6. y z. Timoth. 1. Aby Zebránie vbogie chře-
ſciánſkie / przy nich ſłowá Božego prawdzi-
wego / czáſu káždého pytác / ſukác / y wzyč ſie
moglo / iáko Bóg ſam zrzadzić y poſtánowic
raczył / Mal. z. Dſtá Káplánſkie máia náu-
ke záchowác y ony ſtrzec / ážeby z wſt iego Za-
kon ſukán byl.

K ū Ku temu

O Urzędzie

Ku temu potrzebne jest y przysłucha / ser-
ce pobożne y wierne / iako S. Paweł naucza /
1. Cor. 4. któreby na świecie nic więcej / nie mia-
łowalo / iako Zebranie święte chrześciańskie /
któreby Zebranie S. poczytało / za swą radość
nawysza / y koronę chwaty swey wshystkney
naslicznieysza. 1. Tessa. 2. X któreby sie wno-
cyy we dnie o tym pilnie starało / iżby Urząd
Kaznodzieyski ku pocieszeniu Zebraniu chrze-
ściańskiemu / prawie dobrze sprawowany
był / iak Paweł S. wiernie napomina / Col. 4.
y 2. Timot. 2. y 4.

Lecz urząd Kaznodzieyski ieszcze nie do-
szatku zupełnie / tak bywa wyprawowany /
gdy prawdziwa nauka szczyrze bywa kazana /
Lecz po tym bywa osobliwie poznano / który
Kaznodzieya jest dobrym pasterzem albo
naiemnikiem / X wierny dobry pasterz / nie pa-
trza na niebezpieczność / ale krom wshetkiego
strachu y boiazni / przeciw wilkowi śmieie bie-
żyy broni / Joh. 10. Przetoż Paweł S. żada y
chce / y prawdziwego nauczania słowa Boże-
go / y refutowania fałszywego nauczania / iżby
przeciwnikóm gęba była zawarta. 2. Tim. 2.
y do Tit. 1.

Dla

Dla tegoż wszyscy pobożni wierni Różno-
 dzieie / mają pilnie uważać sad przyśły / stogi
 y ciężki / iż przed inemi wszystkimi Bogu liczba
 dać / Ezech. 3. y przed sadny stolec Jezu Chris-
 ta stanać musza / z. Cor. 5. A napierwey ma-
 ją patrzeć / iżby bezyła nauka w bogiemu Ze-
 braniu wiernie przedkładali y kazali / tak iżby
 ono przez ich kazanie mogło budowane y po-
 prawiane być / z. Corint. 3. y 10. rć.

A iżby w przedzie swym zostawali / circa
 formam doctrinæ, iak ona w słowie Bożym
 vgruntowana / y in Corpore doctrinæ, o któ-
 rym wyższej pomieniono / zawarta y zamknię-
 ta jest / iżby króm rozterek w bogie zgroma-
 dzenie / które krwiaz Boża jest nabyte / Acto. 20.
 prawie nauczone być mogło / ku zbawieniu
 wiecznemu.

Przitym sie też sami dobrze wystrzegać ma-
 ją / nic nowego sobie nie zmyślać / y nie potrzeb-
 nych swarów nie poczynąć / bystrem / sub-
 tylnem / węzłowatym / niepotrzebnem pyta-
 niem / 1. Tim. 4. y 6. y z. Timot. 2. Ale mają w-
 ażać / iż w prawdzie nasz nawyższy kunst jest /
 święty Catechizm / którego sie z pilnością ma-

O Brzędzie

my wczyc. Bo pokisimy tu na tym świecie ży-
wi / żadna miara onego gruntownie sie nie wy-
wczymy. A onemu / który nad to pogorszenie
chce czynić / nie znosny cięski Sad jest zgotow-
wany / iak Christus mówi / Matth. 18. Bieda
a bieda temu / przez którego pogorszenie przy-
chodzi.

Nadobna kárność y pobożna pokorá jest /
powieda Nazianzenus / gdy wyznawamy y
wiemy / iżesmy w wielu cześciach bázro pro-
sći sa / y nie wšego záras došczatku wyro-
zumieć możemy / A dla thego iak Ireneus pi-
še / Pánu Bogu teź nieco zostáwuymy / przes-
ciw kthóremu náš rozum / bázro podły y ni-
czemny jest.

A gdzieby nieiáka dziwna / wichrowáta
głowá bylá / któraby tu nowey náuce / nie zá-
wártey w pomienionem Corpore Doctrin-
thuc miáka / y oneyby zámilczec nie moglá /
iáleby s nią ná plác wyiejdzáć chciaá. Tám
wczyciele słowá Bożego / á osobliwie Profes-
sors w Colegium / kázdy podług wezwánia
swoiego / nie máia ná to przes spáry pátrzyć
tak

ták długo/ ázby sie ón ogien práwie rospalit/ y
 sercá wielu ludzi pobożnych zarázil/ ále wczás
 óto sie máia stáráć/ iżby sie kiltá osob zgromá-
 dziko/ y rozmowirošy sie okolo rzeczy/ au-
 thor nouz doctrinz, iżby byl nápominan/ y
 przyiacielstkim obyczáiem czego lepszego náu-
 czon.

Agdyby oná potáiemna towárzyska roz-
 mowá niechciála nie pomoc/ áby thá rzecz
 przed porzadne Biskupy/ przedložona bylá/
 y iżby tákowi ludzie słowem Bożym przewy-
 ciężeni byli/ áby wszystko ták porzadnie bylo
 spráwiono/ iák Esaias mówi/ 54. Cap. Wšel-
 ki tezyt/ który sie przeciw tobie zásádzi/ máš
 ná sádzie potepić.

Agdyby sie ták przytráfiło/ iżby tákowa
 xporna głowá/ żadnem nápominániem rá-
 dzic sobie nie dála/ á náuke swg sálsywo iáw-
 nieby ošwiádczyła/ tám wšyscy Káznodzieie
 słowa Bożego/ tákowi iad iáwny/ máig iáw-
 nie karác/ poniewáz tá rzecz krom różności/
 wšyskim wiernym náuczycielóm álbo páste-
 rzóm/ od Boga przykazána iest.

O Wzredzie

Lecz też przytym Káznodzieie y to wwa-
żać máią / áżeby sie pierwey takowych rzeczy
gruntownie dowiedzieli / nikomu ku woley
álbo ná złość wrzedu swego żeby złe nie uży-
wali / niewczesnym y niepotrzebnym wołaniem
swoim / ále iżby wważáli / coby ku zbudowa-
niu Zebrania służyło / ku czemu też nam wrząd
náš polecony iest / 1. Corint. 14. A iż oni ktorzy
niewczesnym y nieobyczajnym wołaniem
swoim / czyniac ku woli swym własnem affe-
ctom / Zebranie trwożą / ciężką liczbę z tego
dáć muszą / podług namowy / 1. Corin. 5. Gdy-
by kto Kościół Boży skáził / tego Bóg samego
skázi / y Gal. 5. Kto was trwoży / ten ponie-
śad swoy / któżbykolwiek ón iedno był.

A ponieważ wśyście sálszywe náuki / oso-
bliwie przychodzą / dla grzechów nášych /
Ose. 9. iż ludzie śczyrey náuce wierzyć niechcą /
Przeto Bóg mozne błędy posila / z. Tessa. z.
Tedy wśyscy Káznodzieie / swym słuchaczóm
śad srogi Bóży przypominąć máią / przedkła-
dájac im przykłady Papiestwá / y ine / y nie
tylko ye ku pokucie nápominać s pilnością má-
ią / ále też dobry przykład pospolstwu obco-
waniem

wániem swym dawác / aby przes ich obcowá-
nie pobożne / ku pokucie pobudzáne bywáto.
1. Timoth. 4. y 1. Pet. 5.

A przytym máiz sie modlić / z práwego
sercá vprzeymie / w nocy y we dnie / gdyż oso-
bliwie ty czasy náše w pádły / w wiek ostátecz-
ny tego swiátá / aby sie Bóg nád námi zmiłó-
wał / y niechayby sie s námi działo w inych
rzeczách / iáťoby iedno chciáło y mogło / iedno
iżeby ten gniew od nas oddalić raczył / aby
nam słowá swojego nie raczył odeymowác.

Wšechmogacy syn Boga żywego / którego
żebanie własne iest / w żywocie / y w
smierci / w szczęściu y nieszczęściu / w doczes-
nych y wiecznych rzeczách / tylko w reku iego
mocno stoi. Ten raczy zachowác niedzne swo-
ie Zgromádenie / s Kościołmi Xięstwa tego
sławnego / w znáimosci swey / raczy byc ná-
wyższym Káplánem y Biskupem / przed obli-
cznością Oycá swojego wiecznego / Iżbyśmy
w takowey zgodzie y iedności Ducha iego / w
nim pokoy mieli / od tad aż ná wieki wieczne /
Amen.

O Przedzile

Z Otu od narodzenia Pánstkiego / 1567.
gdy iego miłosć Kiazę Prussie rc. Kiaz
ze y Pan náš miłosćiwý / Synodum
álbo Zgromádenie przednieyszych Kázno-
dzieiów ná Trinita. zápisác y zezwác rostká-
zał / ná co oni w poddáności poslušnie do
Krolewca przyiecháli y zgromádzili sie / y po
uczynioney propositiey y chrześciánskím ná-
pominániu / scriptum álbo písanie / w którym
Corpus Doctrinae miánowicie iest pomienio-
ne / y wšytki przeciwne stázy prawdy Božey /
z gruntu písma S. wysádzone y pokazáne sa-
oným podáne iest / wziáwšy ono scriptum, y s
pilnością przeczytáwšy y wvážywšy / te od-
powiedz dali / iż ná nie przyzwaláig / poniewáž
sie s prawdá Božá zgadza / y w słowie Bo-
žym vgruntowane iest / tylko žáдали áby nie-
które puncta / iásniey im były wyložone y wy-
świetlone.

Napierwey / poniewáž w thym písaniu
Synergistów / wsmiántá uczyniona iest / iżby
oni wyroczyście imionmi iáwnie pomienieni
byli / áby Academia witembergensis, y podobno
ini niewinni / w tym podeyrzeniu nie byli.

Po wtóř

Po wtóre/ ponieważ in locis communibus Philippi, scriptis Chytrei, y w inych / tá sie propositio náydúye/ opera esse necessaria ad retinendam fidem &c. iesliby tá phrasis miała záchowaná býc.

Po trzecie/ iesli teź ta namowá Piotrá S. I. Pet. 3. J̄z wodá we Chrzcie nas zbáwia/ dobre iest przytoczona/ de Sacramentis in genere.

Po czwarte/ gdzieby Calvinus o dziatkách wierzących ludzi / táko mówil / iáko rzeczone albo powiedziano iest/ wtjm písaniu/ y iákbý o wrodzonym grzechu/ lekko sobie trzymáć miał/ přes to/ iź Exorcism ze Chrztu odrzucit.

Po piáte/ Kieźa nie potepiali Exorcismu w przytomnym zgromádeniu/ ále o tym tylko bylo pytanie / iákbý w tey rzeczy postepowano býc moglo / króm pogorszenia / poniewáź niektórzy Kieźa Exorcism opuscili / y on zás nápráwić albo w Zebránie wwiesc/ przytrudniejšymby bylo.

Ná to Kieźen ná zgromádzonem Syno-

dzie ták odpowiedziano.

Ná pierwszy punct/ Poniewáź personsy będą obwinione/ które sie ku temu obwinieniu

S ij

przyznać

O Brzedzie

przyznac niechca / a iednak takowe naucezanie
samo w sobie / od kogozykolwiek ono nauceza-
ne bylo / nie iest prawdziwe / y nie patrzac na
persony / musi karane y refutowane byc. Dla
tegoz ten blad nie pomieniac / zadney persony
wysadzony / pokazany / y slowem Bozym re-
futowany y odrzucony iest.

Na wtory punct / Gdyby thá propositio
(Opera sunt necessaria ad retinendá fidem) praw-
dziwa byla / krom wšzego watpienia / y taby
in bona consequentia, byla prawdziwa / opera
ad salutem esse necessaria. A zas gdyby tá do-
brym gruntem pisma S. byla porazoná / te-
dyby sie tez y tá druga ostac / ani prawdziwa
byc mogla / ku temu tedyby thez y przeto nie
dobrze bylo mówiono / poniewaz mówiac po-
dlug przyrodzonego obyczaiu / nie iest praw-
da / Quod fructus sint necessarij ad arborem bo-
nam. A iz teztó pewna iest / iz ón ktory poczyna
y dokoncza / w nas wiare / nikt inszy nie iest /
iedno nasz Caplan nawyzszy Christus Iesus /
Ebr. 12.

Lecz pomienionym Deczycielóm / tego ich
mówienia / ktorego vzywáli / w pismách swych /
za zle /

zá zle/ z tey przyczyny/ nie poczytamy. Ponieważ inſa rzecz ieſt/ w piſmách poſpolitich/ nieſco piſać/ A inſa/ in Corpore Doctrina, wſzczete błedy álbo ſwary refutować.

Ná trzeci punct / Grecki text to iáſnie dawaják y teſ Luther s poráda y pomocá wiela wczonych ludzi / w iezyk Niemiecki przekoſzył/ Bo articulus relatiuus in græco ſciága ſie ná wodę/ tedyſmy teſ te namowe w piſaniu wyſwieſtliſi / wláſnie iáko y w Catechiſmie ieſt wykoſzona / iſ ma byc rozumiana o wodzie ſłowem Boſzym ogárniony / y s ſłowem Boſzym ſkázony.

Ná czwarty punct / Moſe to byc / iſ podobno nie wſyſtcy Kieſa álbo Káznodziejie / piſem Calwinowych czytáli / w których Kiegách ón oſobliwie in Genes, in Inſtitutione hominis chriſtiani, y w piſaniu ſwym ná Epiſtole do Corinthów / I. Corint. 7. y ná wielu inych mieſcách iáſnie ten ſwoy bład kładzie. Dla tegoſ my teſ ná namowe Gene. 17. prawdziwy wyklad wczynić musieli. A poniewáſ ten iego poſmyſl ieſt / iſ dla wrodzonego grzechu z dſiatkáz

O Przędzie

mi/ nie iest tak rzecz niebezpieczna / iako niektoś
rzy muimáia / przethóž thež ón Exorcism o-
puscił.

Ná piaty á ostáteczny punct / z práwego
sercá rádzi widziemy / iż Xieža álbo Kázno-
dzieie Exorcismu nie potepiáia / poniewáz tež
gruntem písma S. potepion byc nie moze/
przeto iż ón nic inego w sobie nie zámiera / ie-
dno co Christus náucza / Luc. II. Dla tegož
moglibysmy byli sobie tego sprzáć / áby takó-
wemi niepotrzebnymi swarámi / wiecey y no-
wego zámieshánia / tež wietšego y škodliwše-
go roštárgnienia / w tym Zebrániu / które ie-
dná przed tym dosiç zámnucone y roštárgnio-
ne bylo / nieczyniono / A osobliwie oni ktorzy
sine publica & legitima deliberatione the rzecz
przedsięwzięli / wczym osobliwie onego czasu
pogoršenie / które thež iáwnie násladowálo/
wvázác y Zebránia wiecey nie zámnuçac
mieli.

Lecz poniewáz sie iuž stálo / y krom po-
goršenia nie moze nátychmiast byc zmienio-
no / ráda tá nalepsza iest / áby w tey rzeczy ná-
dobnie po lektu postepowano / izby iedná stro-
ná dru-
ná dru-

na drugiey dla tego nie potępiała / ale iżby oś
 biedwie stronie takó nauczały / oni którzy E
 xorcismum porzucili / iż dla wwiarowania
 wierzących swarów / tu woli inem w posłuszeń
 stwie / to uczynili / a nie przeto iżby Exorcism
 sam w sobie zły miał być. A drudzy / iż Exorc
 ismus iest dobry / y znamięniete wyznanie / co
 Zebranie o grzechu wrodzonym dzierży / wśak
 iż nie iest takową potrzebną rzeczą / króm któ
 reyby Chrystus sam w sobie niemiał prawdzi
 wy być. Na to króm wątpienia Biskupowie
 postanowieni / w przyszley Visitaciy dobra
 baczność będą mieli. Gdzie y iakoby Exorc
 ismus zaś naprawiony / albo nie naprawio
 ny być miał / A iżby zaś w on stan / w którym
 Zebrania tey ziemi były / niśli był Osiander to
 škodliwe roztargnienie wwiodeł / s pokojem
 przywiedziony być mogły.

Wśak przytym sstało sie napominanie /
 ponieważ w Polsce y w Litwie pogranic
 cznie / tak dobrze nauka Calvinowa iakoy
 Nowochrzczeńców rozszerza sie / aby Kázno
 dzieie pogranicznicy dobrze sie opatrżeli / po
 niemaz

O Brzedzie Káznodzielców.

nieważ przeciwnicy Exorcism iáwnie opuśc
czą / ná świadectwo iednoty miedzy soba
spoleczney / y ná poćwirdzenie náuki swey sá
hywey / áby sie przez to niekto ich bluznierstwá
wczesniem nie sstał / y škódeby nášey stronie
przez to uczynił.

Ná the declaratiá Kieja Synodu álbo
Zgromádzienia przyzwolili / przeto iż z słowá
Bozego wzięta / y zá tym / we wszystkich czast
kach zá káská Bożá iednomyslne porow
náli sie / iż przy tey náuce affirmatiue y
negatiue státecznie chcą zostáć.

Actum ut supra,
Dniá 28. Maiá.

73.

Záctým wšyſtčy iednomyšlnie tho
Corpus Doctrinae pochwalili / A tego ku obwieſz-
czeniu / y iž mочно á ſtátecznie przy niem zoſtao
wáé y trwáé chea / rekámi wkaſnemi ſie
podpiſáli / iáko náſládunc.

Georg Venediger Episcopus Pomezaniensis,
ſubſcripſit.

Ioachimus Mörliu D. E. S.

M. Martinus Kemnicus.

Dauid Voit D.

M. Petrus Sickius.

M. Chriſtophorus Langner.

M. Aegidius Læbelius Paſtor Eccleſiæ Til-
ſenſis.

M. Iohannes Bochmannus, Diaconus Eccleſiæ V.
oppidi Regiomon.

Michael Lunckhenlein, Diaconus Eccleſiæ Kneip-
houianæ.

Laurentius Fabricius Diaconus Lebenicenſis.

Vrbanius Mayer Diaconus Eccleſiæ Lebenicenſis.

T Iohannes

Iohannes Woysſer Eccleſiaſtes in Xenodochio.
Iohannes Seclucianus uerbi Dei miniſter in Monte
Regio Polonicus.

Bartholomeus Wilenthus Paſtor in Lithoſtrato.

Fabianus Grochoterus Paſtor Landtſpurgenſis.

Matthias Binwaldus Eccleſiæ Hoenſteinen. Pre-
ſby. & Archidia.

M. Iohannes Lidicius Archidiaconus Eccleſiæ
Raſtenburgenſis.

Georgius Lunckbenelius, Paſtor Bartenſteinensſis.

Heinricus Schonehut, Paſtor in Deutſcheilau.

Theobaldus Axt, Paſtor Welauienſis.

Chriſtophorus Langeus, Paſtor Heiligenpeilenſis.

Martinus Starck, Paſtor Soldauienſis.

Valentinus Schultes Paſtor Eccleſiæ Gutinen-
ſis.

Ioachimus Gerſtenkorn Paſtor Morungenſis.

Lucas Leiſker Paſtor Lubemulensſis.

Martinus Kunick paſtor &c.

Heylmannus Heyll, Paſtor Eccleſiæ quæ eſt in
Infula Mariana.

Simon

74.
Simon Stolius Pastor Ecclesiae Balgiensis.
Iohannes Schwartz Pastor Brandenburgensis.
Zacharias Krautmüller Ecclesiae Memelensis Pa-
stor.
Adamus Hubnerus Ecclesiae Memelensis
Diaconus.
Sebastianus Ilger Pastor in Bischoffswerder.
Christostomus Schiffnerus Ecclesiae Gilgenbur-
gensis minister.
Georgius Pauli Pastor Nordenburgensis.
Benedictus Liebhein Pastor Osterrodenensis.
Martinus Stoltzer Pastor Passenbeimensis.
Fabianus Rettel Pastor in Domnow.
Iohannes Ganswindius Pastor Ecclesiae Wischaus.
Iohannes Mæletius minister Ecclesiae Lyccensis.
Georgius Cællinus Pastor Bartensis.
Iohannes Sperber Pastor Allenburgensis.
Christophorus Sperber Pastor Gerdauiensis.
Daniel Sperber Pastor Salauensis.
Iohannes Gosmowski Angerburgensis Pastor.
Valtricus Binglestedt Pastor Insterburgensis.

Iohannes Bretkius Pastor Labiensis.

Augustinus lamundus Pastor Ragnetenſis Archidia.

Georgius Scheplerus Diaconus Tiſſenſis.

Laurentius Proſtka Paſtor Marggrabouienſis.

Melchior Drechſler Parochus Senſburgenſis.

Iohannes Holtz Paſtor Eccleſiæ Mulbauſien.

Conradus Liſtrius Paſtor in Legitten.

Michael Pfulman Paſtor Eccleſiæ Medenauenſis.

Urbanus Veckerus Germauienſis Paſtor.

Iohannes Gebhardus Paſtor Cumauenſis.

Ego Iohan: Morgenſtern, miniſter Eccleſiæ Fridlandenſis, huic Corpori Doctrinæ & Conſuetudini ſcribo.

Et ego Iohan: Baumgartnerus miniſter Eccleſiæ Poſtnickenſis manu propria ſcribo.

Iohannes Bombart Paſtor Eccleſiæ in Poſtnicken.

Iohannes Querleman in Noua domo Paſtor.

Iohannes Geblerus Dokerenſis Paſtor.

Gerhardus Faber in Laptau.

Antioch

- Anthonijs Embd* Pastor in *Quedenau*.
Caspar Sunder Pastor *Ecclesie sanctæ Crucis*.
Crispinus Radwalt pastor *Ecclesie Langarbensis*.
Leonhardus Langheimerus *Ecclesie Simonensis*
 Pastor.
Jacobus Villanovus *Ecclesie Dei ad S. Nicolaum* pastor.
Lorentz Falckenbain pastor *Tyrenbergensis*.
Albertus Rembouius *Ecclesie Seestnensis* mini-
 ster.
Michael Pauli pastor *Ecclesie VVendensis*.
Johannes Radmacher Pastor *Ecclesie Schwarzensteinensis*.
M. Hieronymus Galliculus Pastor *Ecclesie in Arnau*.
Martinus Biezensis pastor *Ecclesie Renensis*.
Sigismundus Glenski pastor *Ecclesie Aressensis*.
Thomas Oningius pastor *Ecclesie Iohanspurgen-
 sis*.
Ioannes Laphowski pastor *Ecclesie Gellensis*.
Hieronymus Meletius pastor *Pisanicensis*.

Georgius Sonnerus pastor Ortelspurgensis.
Iohan. Forsterus Pastor Tapiensis.
Iohannes Dominicus Pastor Ecclesie Lucenbur-
gensis.
Jacobus Wagnerus Ecclesie Langheimensis
Pastor.
Casparus Hennenbergerus Pastor Mulhausensis.
Thomas Mensouius pastor Galingensis.
Andreas Finckelthaus Pastor in Grunau.
Christophorus Wildius Pastor Ecclesie Ha-
berstro.
Paulus Suchodolski Pastor Ecclesie in Freistedt.

FINIS.

Pol. 6, II 233-234

